

Limburgs
Programma
Landelijk
Gebied
Bijlagen

Inhoud

- 1. Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering**
- 2. Plan van Aanpak voor het Gebiedsgerichte Planproces om te komen tot een Gebiedsprogramma voor het Landelijke Gebied**
- 3. Startpakketten gebiedsprocessen Limburgs Programma Landelijk Gebied**
- 4. Gebiedsbeschrijvingen**
- 5. Resultaten ontwerpateliers in de vier regio's**

1.

Limburgse Aanpak
Stikstofreductie en
Natuurverbetering

Limburgse Aanpak

Stikstofreductie en Natuurverbetering

Maastricht, februari 2022

www.limburg.nl

provincie limburg

Limburgse Aanpak

Stikstofreductie en Natuurverbetering

Maastricht, februari 2022

www.limburg.nl

Inhoud

Samenvatting		7
1 Inleiding		11
1.1	Aanleiding	11
1.2	Provinciale rol	13
1.3	Context	14
2 Uitgangspunten: leidende principes en doelen		17
2.1	Leidende principes	17
2.1.1	Duiding van de leidende principes	18
2.2	Doelen en ijkmomenten	21
2.2.1	Doelen algemeen	21
2.2.2	IJkmomenten: 2023, 2030 en 2050	23
2.2.3	Doelen voor 2023	23
2.2.4	Doelen voor 2030	23
2.2.5	Doelen voor 2050	24
3 Actielijnen		27
3.1	Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel	27
3.1.1	Het Natuurpact en het Natuurnetwerk Limburg	27
3.1.2	Natura 2000 en Gebiedsplannen Stikstofreductie en Natuurverbetering	27
3.1.3	Het landelijke Programma Natuur	28
3.1.4	Overig beleid	29
3.1.5	Het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied (UPLG)	29
3.2	Reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur	30
3.2.1	Limburgse stikstofanalyses	30
3.2.2	Gebiedsgerichte aanpak en generieke bronmaatregelen	34
3.2.3	Inzet landelijke bronmaatregelen	35
3.2.4	Inzet aanvullende provinciale bronmaatregelen	35
3.2.5	Buitenlandstrategie	37
3.3	Economisch en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken	38
3.3.1	Mogelijkheden vergunningverlening voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen	39
3.3.2	Basis op orde voor initiatieven die geraakt zijn door het PAS	40
3.3.3	Autonome taak	41
3.3.4	Latente ruimte	42
4 Relatie met andere beleidsterreinen		45
5 Financiën		49
6 Governance		51
7 Monitoring en rapportage		55
Bijlage 1	Stikstofanalyse per Natura2000-gebied	57
Bijlage 2	Lijst van landelijke bronmaatregelen (Kamerbrief 24 april 2020)	80
Bijlage 3	Toelichting op governance	81

Samenvatting

In het stikstofdossier bestaat er al jaren spanning tussen het behoud van de biodiversiteit en het ruimte geven aan maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Met de uitspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (Raad van State) over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) op 29 mei 2019 werd het complex om natuurvergunningen te verlenen en was de stikstofcrisis geboren. Om te komen tot een integrale aanpak van de stikstofcrisis stelde het vorig college van gedeputeerde staten (GS) het "Limburgs Aanvalsplan Stikstof, op weg naar een nieuwe balans" vast om te komen tot een nieuwe balans tussen natuurherstel, bronmaatregelen en vergunningverlening. Provinciale Staten hebben in de zomer van 2021, onder andere via Motie Jetten (2744), aangegeven om via een participatief proces te komen tot een kader stellende aanpak rondom Stikstofreductie en Natuurverbetering.

Dit kader overruled het aanvalsplan.

Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering

Dit proces heeft in dialoog met onze maatschappelijke partners geleid tot een Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel (LASN). Achtereenvolgens wordt ingegaan op het doel, de leidende principes, de actielijnen en de ijkmomenten.

De aanpak kent een beschrijvend karakter en is in grote lijnen een voortzetting en actualisatie van de aanpak zoals beschreven in het aanvalsplan. Het grootste verschil zit in een concretere aanpak gericht op de doelrealisatie van de Wet natuurbescherming.

Daarbij zijn de volgende principes leidend:

1. Het realiseren van de wettelijk verplichte gunstige staat van instandhouding van de Limburgse natuur (Wet natuurbescherming) is het belangrijkste doel;
2. We volgen het beleid van het Rijk op het gebied van stikstofreductie en natuurverbetering conform de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). Het realiseren van extra provinciale doelen pakken we pragmatisch op;
3. Een 70/30-benadering: maximaal 70 procent van eventueel vrijgespeelde emissieruimte is voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen, minimaal 30 procent gaat naar de natuur;
4. Inzet van financiële Rijksmiddelen. Aanvullende Limburgse middelen worden alleen daar ingezet waar aanvullende provinciale doelen gerealiseerd kunnen worden. Op dit moment worden geen aanvullende middelen gevraagd;
5. Stikstofreductie en Natuurverbetering zijn problemen van ons allemaal. Iedereen én alle sectoren moeten daarom een evenwichtige bijdrage leveren aan de oplossing ervan;
6. Generieke bronmaatregelen hebben daarbij de voorkeur. Het Rijk moet daar een voortrekkersrol in vervullen. Kansrijke en benodigde gebiedsgerichte maatregelen moeten ook een bijdrage leveren aan de integrale opgave. We zetten daarbij niet alleen in op saneren, maar ook op (versnelling van) innovatie en modernisering. Hierbij nemen wij de sociaaleconomische effecten en haalbaarheid van maatregelen mee in de afweging;
7. De aanpak gaat in beginsel uit van vrijwilligheid. De Provincie kan deze vrijwilligheid stimuleren. Omdat het doelbereik een wettelijk verplichte opgave is, kan het noodzakelijk zijn dat de provincie op enig moment en meer sturend of dwingend gaat handelen;

8. Onze rol naar initiatiefnemers van economische en maatschappelijke ontwikkelingen is faciliterend, maar wel begrensd. Duidelijkheid staat voorop en 'nee het kan niet' is ook een antwoord;
9. De aanpak moet juridisch houdbaar zijn (vanuit de belangen van zowel de natuur als die van initiatiefnemers);
10. We benaderen de stikstofopgave integraal in relatie tot andere beleidsterreinen, opgaves en transities met oog voor de kwaliteit van woon-, werk- en leefomgeving;
11. We werken samen. Andere overheden, maatschappelijke organisaties en initiatiefnemers nodigen we uit om samen het gesprek aan te gaan hoe we elkaar kunnen versterken om onze (en ieders eigen) doelen te realiseren;
12. Dit kader is dynamisch en geschreven met de insteek dat deze aanpak gericht is op een langere termijn dan de huidige collegeperiode. Voortschrijdende inzichten en actuele ontwikkelingen kunnen uiteraard leiden tot een herijking op onderdelen in de toekomst.

Landelijk beleid

Per 1 juli 2021 is de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) in werking getreden, met daarin opgenomen als resultaatsverplichting voor het Rijk reductie van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en het entameren van natuurverbetering in en rondom Natura2000-gebieden.

En een verplichting om een programma stikstofreductie en natuurverbetering vast te stellen dat ervoor moet zorgen dat de doelen gehaald worden.

De Wsn verplicht Gedeputeerde Staten om provinciale gebiedsplannen op te stellen ter uitwerking van de landelijk vereiste depositiereductie. Deze gebiedsplannen moeten medio 2023 worden opgeleverd.

Actielijnen Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel

1. Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel
2. Inzet op de reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur
3. Het weer eenvoudiger mogelijk maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Ad 1. Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel

Dit willen we bereiken door het verbeteren van de condities die horen bij een gunstige staat van instandhouding. Enerzijds betreft dit dus het verbeteren van de abiotiek (bv grondwaterstanden) en anderzijds het rechtstreeks verbeteren van de kwaliteit van de natuurgebieden. Dat zal lopen via de volgende instrumenten:

- het realiseren van het Natuurnetwerk Limburg en van overgangszones voor Natura2000-waarden.
- het inzetten van de middelen en instrumenten, zoals het Natuurpact en het SPUK Programma Natuur die beschikbaar zijn ten behoeven van de (stikstofgevoelige) Vogel- en habitatrictlijnwaarden.
- waar het niet anders kan, het inzetten van het wettelijk instrumentarium dat de Wet Natuurbescherming biedt om negatieve effecten op de Vogel- en Habitatrictlijnwaarden op te heffen.

Ad 2. Inzet op de reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur

Een vermindering van de stikstofuitstoot en -neerslag moet gebeuren door het nemen van zogenaamde bronmaatregelen via een gebiedsgerichte aanpak. Generieke maatregelen zijn daarbij het fundament; ze helpen op macroniveau met het reduceren van de 'stikstofdeken'.

De Omgevingswaarde die voor 2030 is bepaald (50%) is landelijk haalbaar. In Limburg en dan met name in Noord- en Midden-Limburg zal deze niet gerealiseerd worden, ondanks autonome ontwikkelingen en te nemen bronmaatregelen. Dit wordt veroorzaakt door emissies uit het buitenland en in Noord- en Midden-Limburg door de landbouwsector. Om de omgevingswaarde te realiseren zet het Rijk een pallet aan Rijksbronmaatregelen in.

Aanvullende wordt in Limburg reeds sinds jaren een aanvullende bronmaatregel getroffen voor wat betreft de verplichte reductie van emissies van ammoniak uit stallen in de veehouderij. Wij gaan breder verkennen of dergelijke generieke maatregelen ook voor andere sectoren genomen zouden kunnen worden (zoals bijvoorbeeld voor de industrie). Daarnaast zetten wij in op een landsgrensoverschrijdende aanpak met onze burens aan zowel Belgische als Duitse kant en zoeken hierbij de afstemming met aangrenzende provincies.

In de gebiedsgerichte aanpak stikstof verbinden we verschillende opgaven met elkaar. We werken in en buiten de Natura2000 gebieden aan natuurherstel en kijken daarbij ook naar mogelijke specifieke bronmaatregelen. Daarbij willen wij (onder meer in overgangszones rondom Natura-2000-gebieden) perspectief bieden aan (agrarische) ondernemers en zoeken we synergie met andere doelstellingen (zoals bijvoorbeeld hydrologische opgaven en landbouwtransitie).

Ad 3. Het weer eenvoudiger mogelijk maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Op dit moment moet een initiatiefnemer voor elke nieuwe ontwikkeling aantonen dat de ontwikkeling niet bijdraagt aan meer depositie in één of meerdere Natura 2000-gebieden in Nederland. Vergunningen voor deze nieuwe activiteiten kunnen op verschillende manieren worden verleend, onder andere via extern salderen. Via intern salderen kunnen reeds bestaande activiteiten uitgebreid of gewijzigd worden. Hiervoor is geen vergunning meer vereist. Daarnaast is er stikstofbank die helpt om stikstofruimte te bewaren en uit te geven en is er een stikstofloket als vraagbaak voor initiatiefnemers, adviseurs en andere overheden.

Ijkmomenten

De aanpak kent een drietal ijkmomenten, te weten:

- 2023: De termijn waarop de gebiedsplannen moeten worden opgeleverd, maar ook het jaar waarin de lopende collegeperiode eindigt.
- 2030: Het door de minister op te stellen programma Stikstofreductie en Natuurverbetering kent een looptijd tot het jaar 2030. Ook is 2030 een moment waarop instanties als RIVM en PBL met enige betrouwbaarheid inschattingen kunnen maken over de effecten van maatregelen.
- 2050: Het jaar 2050 is de termijn waarop de Omgevingsvisie Limburg zich richt.

Financiën

We maken maximaal aanspraak op Rijksfinanciering De bestaande reguliere (proces) middelen in de begroting zijn het financiële kader voor de inzet van provinciale middelen. Mochten er aanvullende provinciale doelen gerealiseerd kunnen worden, waarvoor additionele middelen nodig zijn (bijvoorbeeld inzake voorfinanciering of afdekken vermogensbestanddelen zoals gronden of gebouwen, voortkomende uit vrijwillige opkoop veehouders), dan zullen wij een separaat voorstel aan Provinciale Staten voorleggen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Is stikstof een probleem? Stikstof is op zichzelf geen probleem. Het is een gas dat overal om ons heen is. Ongeveer 78% van alle lucht om ons heen bestaat uit stikstof. De natuur en de mens kunnen niet zonder. Samen met zuurstof of waterstof wordt stikstof omgezet in stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃). Dit zogeheten reactieve stikstof is onmisbaar voor alle vormen van leven op aarde. Het reactieve stikstof wordt echter schadelijk als er te veel van is. Daar is nu in Nederland sprake van. Bouw, verkeer en industrie zorgen voor uitstoot van stikstofoxiden. Landbouw zorgt voor uitstoot van ammoniak (voornamelijk) via mest.

Overmatige hoeveelheden reactieve stikstof zorgen voor verzuring en vermessing van de bodem in de natuur. Bepaalde planten gedijen daar goed op, anderen niet en verdwijnen er door. Hierdoor ontstaat een vegetatie van algemene, stikstofminnende planten. De biodiversiteit neemt aantoonbaar af. Zeldzame en beschermde soorten verdwijnen. Het verdwijnen van de zeldzame planten werkt door in de hele voedselpiramide; ook dieren die daarvan leven verdwijnen. Denk aan bijen en insecten, die op hun beurt weer belangrijk zijn voor de bestuiving van onze gewassen en onze voedselproductie en ook voedsel zijn voor vogels en zoogdieren.

De hoeveelheid reactieve stikstof moet omlaag. In Nederland zijn, net als in vrijwel alle andere Europese landen, natuurgebieden aangewezen die beschermd moeten worden. Voor de in de ruim 160 Nederlandse (waarvan 24 in Limburg) zogeheten Natura 2000-gebieden voorkomende habitattypen en leefgebieden van soorten is bepaald wat de maximale hoeveelheid stikstof is die daar mag neerslaan (depositie). Bijna overal wordt die grens in meer of mindere mate overschreden. Dat maakt het nodig om enerzijds de stikstofdepositie te beperken en anderzijds het natuurbeheer aan te passen en te intensiveren om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen.

De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van Raad van State (RvS) van 29 mei 2019 omtrent het Programma Aanpak Stikstof (PAS) geeft aan dat Nederland te weinig doet om de natuur in die Natura 2000-gebieden op orde te krijgen. Het programma mag niet langer gebruikt worden als basis voor vergunningverlening.

Nederland heeft te lang economische ontwikkelingen mogelijk gemaakt, zonder op voorhand de negatieve effecten daarvan op Natura 2000-gebieden te voorkomen. Deze uitspraak heeft ertoe geleid dat er nagenoeg geen vergunningen meer afgegeven konden worden waarmee economische en maatschappelijke projecten gerealiseerd konden worden.

Dat alles vraagt om te komen tot een structurele aanpak, op nationaal en provinciaal niveau, waaraan alle sectoren bijdragen en waarbij helder is dat economische ontwikkeling hand in hand moet gaan met natuurontwikkeling.

Begin 2020 heeft het vorige college van GS het "Limburgs aanvalsplan stikstof, op weg naar een nieuwe balans" vastgesteld. Een plan om na bovengenoemde RvS-uitspraak te komen tot een nieuwe balans tussen natuurherstel, bronmaatregelen en vergunningverlening. Een uitvoeringsplan onder mandaat van het college, waar via periodieke voortgangsrapportages Provinciale Staten (PS) op de hoogte worden gehouden van de voortgang.

PS zijn door het vorige college op de volgende momenten geïnformeerd over de stikstofaanpak:

Datum	Toelichting
10 december 2019	Informatiebijeenkomst voor Provinciale Staten (Statencommissie RLN) inzake Limburgs Aanvalsplan Stikstof
29 januari 2020	Mededeling Portefeuillehouder inzake Limburgs Aanvalsplan Stikstof, brief gedeputeerde Mackus van 28-1-2020 (GS 2020-3719)
27 maart 2020	Mededeling Portefeuillehouder inzake inwerkingtreding Stikstofregistratiesysteem, brief gedeputeerde Mackus van 17-3-2020 (GS 2020-11669)
4 mei 2020	Mededeling portefeuillehouder inzake 4e Kamerbrief: structurele aanpak en voortgang Aanvalsplan Stikstof, brief gedeputeerde Mackus van 4-5-2020 (GS2020-18785)
26 mei 2020	Toezending eerste Voortgangsrapportage Aanvalsplan Stikstof
29 mei 2020	Statencommissie RLN: onderwerp Stikstof geagendeerd ter bespreking
2 juli 2020	Webinar Stikstof voor commissie RLN
31 juli 2020	Mededeling portefeuillehouder inzake stikstof en natuurherstel (2020/29574)
10 september 2020	Statencommissie RLN: bespreking eerste voortgangsrapportage Limburgs Aanvalsplan Stikstof
16 september 2020	Mededeling portefeuillehouder inzake ontwikkelingen Limburgs Aanvalsplan Stikstof en afdoening motie 2596 Gewijzigd Claassen cs inzake Vergunningverlening in Coronatijd, brief gedeputeerde Mackus van 15-9-2020 (GS 2020-37220)
22 september	Mededeling Portefeuillehouder inzake Wijziging Beleidsregels interne en extern salderen in Limburg december 2019, brief gedeputeerde Mackus van 22-9-2020 (GS 2020-38266)
3 november 2020	Toezending tweede Voortgangsrapportage Limburgs Aanvalsplan Stikstof
22 december 2020	Mededeling Portefeuillehouder inzake deelname Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (GS 2020-51990)
9 maart 2021	Mededeling Portefeuillehouder inzake gevolgen uitspraken RvS casus Logtse Baan en Via 15 (GS 2021-5963)
16 maart 2021	Mededeling portefeuillehouder (gedeputeerden Mackus en Housmans) inzake stand van zaken gerechtelijke uitspraak beweiden en bemesten en afdoening toezegging 8829 (GS 2021-6716)
26 maart 2021	Mededeling Portefeuillehouder inzake vaststelling 0 meting stikstofanalyses van de 21 Limburgse stikstofgevoelige Natura2000-gebieden en afdoening toezegging 8870 (GS 2021-7460)

Het nieuwe college heeft vanuit PS – o.a. via Gewijzigde Motie 2744 - specifiek opdracht gekregen om via een participatief proces te komen tot een aanpak rondom Stikstofreductie en Natuurverbetering, die door Provinciale Staten wordt vastgesteld en waarmee Provinciale Staten haar kaderstellende rol kan vervullen.

Op 21 juli 2021 zijn PS door GS geïnformeerd over hoe aan dit proces vorm wordt gegeven (GS 2021-18003). Dit participatieve proces kent een aantal stappen:

- er hebben in de periode juli– september 2021 individuele gesprekken met iedere Statenfractie plaatsgevonden
- op 10 september 2021 heeft een drietal technische toelichtingen voor Staten- en commissieleden plaatsgevonden
- op 6 oktober 2021 is voor PS een rondetafelgesprek met betrokken externe partijen in het stikstofdossier georganiseerd.

Dit proces heeft geleid tot de nu voorliggende Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurherstel (LASN). Het belangrijkste doel van de LASN is het realiseren van een gunstige staat van instandhouding van de Limburgse natuur door reductie van stikstofdepositie in Limburg.

1.2 Provinciale rol

Het Rijk is systeemverantwoordelijk voor de stikstofopgave. In de concrete aanpak zal echter elke overheidslaag haar rol en verantwoordelijkheid moeten nemen. Samenwerking en afstemming zijn belangrijk evenals duidelijkheid over verantwoordelijkheden, rollen en taakafbakeningen.

Rijk en provincies werken samen aan maatregelen betreffende stikstofreductie en natuurherstel en aan het mogelijk maken van economische ontwikkelingen (o.a. via vergunningverlening). Provincies zijn bevoegd gezag voor toestemmingsverlening op grond van de Wet natuurbescherming (natuurvergunningen en soortenonthefingen), voor het natuurbeleid en de uitvoering van de natuuropgaven en ruimtelijke ordening via een Omgevingsvisie. Uit de nieuwe Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) vloeit de wettelijke taak voor de Provincie voort om gebiedsplannen (gericht op stikstofreductie en natuurverbetering) op te stellen. Ook de samenwerking tussen Provincie, stakeholders en gemeenten is van groot belang om daadwerkelijk tot uitvoering te komen.

De relatief lange buitenlandgrens van onze provincie en daarmee het feit dat veel stikstof uit het buitenland en uit Limburg heen en weer 'overwaait', maakt dat ook de grensoverschrijdende aanpak van wederzijds belang is.

Wij verwachten van het Rijk deze grensoverschrijdende dimensie te agenderen, zodat ook onze aangrenzende buurlanden, gelijktijdig met Limburgwerken aan het verlagen van de stikstofemissie. Wij zetten erop in om deze samenwerking te intensiveren.

Naast de overheden zijn ook het bedrijfsleven, de werkgeversverenigingen, branche- en terreinbeherende organisaties cruciale partners in zowel de invulling als de uitvoering van de aanpak.

1.3 Context

Bij vaststelling van het Limburgs Aanvalsplan Stikstof in januari 2020 was er – meer dan nu – veel onduidelijkheid over de aanpak die de Rijksoverheid voorstond binnen het stikstofdossier.

Sinds 28 januari 2020 zijn de eindadviezen van het Adviescollege Stikstofproblematiek ('commissie Remkes') en het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof ('commissie Hordijk') opgeleverd en heeft de minister van LNV een groot aantal brieven aan de Tweede Kamer gestuurd.

In het voorjaar 2020 heeft het Rijk enkele korte termijn maatregelen getroffen (waaronder de snelheidsmaatregel om op rijkswegen maximaal 100 te rijden) om depositieruimte te creëren voor realisatie van woningbouwprojecten en een 7-tal grote infrastructurele MIRT-projecten. Een en ander vooruitlopend op de kaders voor de structurele aanpak stikstof die in april 2020 bekend zijn gemaakt. Deze aanpak moet leiden tot een structurele depositiedaling van stikstof, waarmee de natuur versterkt wordt en vergunningen weer eenvoudiger kunnen worden verleend.

In juli 2021 is de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) in werking getreden. Het belangrijkste element uit deze wet is de doelstelling dat in 2030 minimaal de helft van de natuur in Natura2000-gebieden onder de kritische depositie waarde (KDW) zit. Om dit doel te bereiken worden afspraken tussen Rijk en provincies gemaakt over de wijze van invulling van dit wettelijke rijksdoel. Dit bestaat uit investeringen in maatregelen voor natuurbehoud en -herstel én stikstof(emissie)reductie.

Tot die tijd lijken nieuwe economische ontwikkelingen in beginsel alleen mogelijk als die niet leiden tot een toename van stikstofdepositie.

Resultaten in Limburg tot heden

Provincie Limburg is één van de voorlopers in Nederland qua stikstofaanpak. Er is een aantal concrete resultaten neergezet. Limburg heeft vanaf 2009 samen met Brabant gewerkt aan een stikstofverordening die in 2013 in werking is getreden. Waar andere provincies lang gewacht hebben met de discussie rondom extern salderen - initiatiefnemers de mogelijkheid bieden om een nieuw initiatief of een uitbreiding van een bestaand project te realiseren door stikstofruimte over te nemen van andere bedrijven die (gedeeltelijk) stoppen - had de Provincie Limburg haar beleidsregels reeds in december 2019 gereed en gepubliceerd.

Daarnaast had Limburg de primeur voor de eerste werkende depositiebank, en wel voor het gebied Greenport Venlo. Inmiddels zijn er ook depositiebanken voor De Peelbergen en Zevenellen.

Daarnaast zijn er (deels in IPO-verband) handelingskaders/redeneerlijnen vastgesteld voor beweiden en bemesten, het toestaan van geringe tijdelijke deposities (door de inzet van materieel) in de aanlegfase van projecten (inmiddels vervangen door een wettelijke vrijstelling voor de bouwsector van depositietoename in de aanlegfase) en voor het toestaan van evenementen met een geringe, tijdelijke stikstofdepositie.

Daarentegen is ook geconstateerd dat de voortgang in het stikstofdossier niet op alle terreinen even vlot verloopt. Het dossier is volop in beweging binnen een politiek krach- tenspel in alle bestuurslagen. In Limburg is de aanpak van stikstofreductie in gang gezet, maar het natuurherstel vergt nog aandacht. De grilligheid van Rijksontwikkelingen en het tempo van juridische uitspraken maakt dat de voortgang lastig is en op sommige terreinen zelfs steeds lastiger wordt. Een fundamentele basis onder het hele stelsel wordt van steeds groter belang. Waarbij het Rijk als systeemverantwoordelijke het voortouw moet nemen in het oplossen van deze crisis.

2 Uitgangspunten: leidende principes en doelen

De Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering (LASN) draagt op drie manieren bij aan de structurele opgaven op het gebied van stikstof en natuur:

- Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel
- Inzet op de reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur
- Het weer mogelijk maken van economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Dit zijn tevens de drie actielijnen binnen de LASN, die uitgebreider worden beschreven in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk worden de leidende principes en doelen die uitgangspunten zijn voor deze actielijnen nader beschreven.

2.1 Leidende principes

De LASN kent de volgende leidende principes:

1. Het realiseren van de wettelijk verplichte gunstige staat van instandhouding van de Vogel- en habitatrictlijn waarden is het uitgangspunt. Alle te nemen natuurherstel- en bronmaatregelen dragen daar direct of indirect aan bij. Via een Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied worden de beschikbare financiële middelen ingezet om met subsidieverlening en gebiedsontwikkelingen doelgericht bij te dragen aan het natuurherstel van de stikstofgevoelige natuur.
2. Het volgen van het beleid van het Rijk op het gebied van stikstofreductie en natuurverbetering. Daar waar we door middel van een extra stap extra provinciale doelen kunnen realiseren, pakken we dat pragmatisch op.
3. We kiezen in Limburg voor de 70/30-benadering: maximaal 70 procent van eventueel vrijgespeelde emissieruimte is voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen, minimaal 30 procent gaat naar de natuur.
4. Ook financieel gezien volgen we de lijn van het Rijk. Limburgse middelen (aanvullend op Rijksmiddelen) worden alleen daar ingezet waar aanvullende provinciale doelen gerealiseerd kunnen worden.
5. Het stikstofprobleem en de daaruit voortvloeiende biodiversiteitscrisis is een probleem van ons allemaal. Iedereen én alle sectoren moeten daarom een evenwichtige bijdrage leveren aan de oplossing ervan.
6. Generieke bronmaatregelen hebben de voorkeur binnen de LASN. We verwachten van het Rijk op dit vlak een voorttrekkersrol. Daar waar nodig en kansrijk moeten gebiedsgerichte maatregelen ook een bijdrage leveren aan de integrale opgave, waarbij we niet alleen saneren, maar ook inzetten op (versnellen van) innovatie en modernisering. Hierbij nemen wij de sociaaleconomische effecten en haalbaarheid van maatregelen mee in de afweging.
7. Vrijwilligheid is de eerste insteek bij de aanpak. De Provincie kan als gebiedsregisseur uiteraard een aansprekende rol pakken om vrijwilligheid te stimuleren. Gelet op het wettelijke verplichte doelbereik (omgevingswaarde en/of natuurkwaliteit) wordt niet uitgesloten dat op enig moment, als ultiem middel, gekozen moet worden om deze benadering te verlaten en meer sturend of dwingend te gaan handelen.
8. Wij nemen een faciliterende rol naar initiatiefnemers van economische en maatschappelijke ontwikkelingen, zij het begrensd. Initiatiefnemers zijn gebaat bij duidelijkheid en dan is 'nee het kan niet' ook een antwoord waarmee men verder naar de toekomst kan kijken.
9. Vanuit de belangen van zowel de natuur als die van initiatiefnemers zetten wij in op een juridisch houdbare aanpak.

10. In lijn met de Provinciale Omgevingsvisie benaderen wij de stikstofopgave - waar mogelijk - integraal in relatie tot andere beleidsterreinen, opgaves en transitie. We hebben oog voor meervoudige opgaven ten aanzien van de kwaliteit van woon-, werk- en leefomgeving.
11. We werken samen. Andere overheden, maatschappelijke organisaties en initiatiefnemers nodigen we uit om samen het gesprek aan te gaan hoe we elkaar kunnen versterken om onze (en ieders eigen) doelen te realiseren.
12. De LASN is een dynamisch plan dat geschreven is vanuit het idee dat deze aanpak gericht is op een langere termijn dan de huidige collegeperiode. Voortschrijdende inzichten en actuele ontwikkelingen kunnen leiden tot een herijking op onderdelen in de toekomst.

2.1.1 Duiding van de leidende principes

Om een beeld te schetsen waar deze leidende principes mogelijk tot uiting komen, wordt in deze paragraaf een aantal voorbeelden genoemd. Dit is een niet uitputtend overzicht en geldt, zoals de titel aangeeft, als duiding.

1. Het realiseren van de wettelijk verplichte gunstige staat van instandhouding van de Vogel- en habitatrictlijn waarden is het uitgangspunt. Alle te nemen natuurherstel- en bronmaatregelen dragen daar direct of indirect aan bij. Via een Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied worden de beschikbare financiële middelen ingezet om met subsidieverlening en gebiedsontwikkelingen doelgericht bij te dragen aan het natuurherstel van de stikstofgevoelige natuur.

7. Vrijwilligheid is de eerste insteek bij de aanpak. De Provincie kan als gebiedsregisseur uiteraard een aansprekende rol pakken om vrijwilligheid te stimuleren. Gelet op het wettelijke verplichte doelbereik (omgevingswaarde en/of natuurkwaliteit) en het feit dat gronden soms essentieel zijn in het realiseren van het gewenste natuurdoel is het denkbeeldig dat op enig moment, als ultiem middel, gekozen moet worden om deze benadering te verlaten en meer sturend of dwingend te gaan handelen. Dit kan betrekking hebben op zowel de natuurherstelmaatregelen als ook op de aanpak van stikstofbronnen.

De Wet natuurbescherming verplicht de provincies om instandhoudings- en/of passende maatregelen te treffen gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Natura 2000-gebieden.

Het uitvoeren van deze wettelijke verplichting brengt met zich mee dat we zowel op het gebied van bronbeleid als op het gebied van natuurherstel maatregelen nemen om de doelen te realiseren. Voor beide typen maatregelen is financiering van het Rijk beschikbaar (Natuurpact, SPUK Programma Natuur, SPUK Opkoop). Uitvoering van de natuurherstelmaatregelen wordt opgepakt via het Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied, waarin diverse maatregelenpakketten samenkomen: het realiseren van de ontwikkelopgave (realiseren van het natuurnetwerk) het nemen van PAS-, Beheerplan- SPUK-Natuurmaatregelen, het uitvoeren van het Waterprogramma en Gebiedsplannen Stikstofreductie en Natuurherstel zoals bedoeld in de Wsn.

Tot op heden heeft het provinciaal beleid zich vooral gekenmerkt door het op vrijwillige basis nemen van maatregelen en zijn de hardere instrumenten uit de Wnb niet gebruikt. Hoewel het op dit moment niet onze intentie is, kunnen we tegelijkertijd niet uitsluiten dat, als de doelrealisatie achterblijft, de inzet van meer dwingend instrumentarium nodig kan

blijken om aan de wettelijke vereisten te voldoen. De Wet natuurbescherming biedt hier een basis voor, bijvoorbeeld door voor te schrijven dat activiteiten aangepast of beëindigd moeten worden als er sprake is van significant negatieve effecten op de natuurdoelen. Daarbij is de verplichting in de omgevingsverordening, die ziet op emissiereductie voor ammoniak uit stallen in de veehouderij, al aan te merken als een passende maatregel die strenger is dan de nationale wetgeving.

2. Het volgen van het beleid van het Rijk op het gebied van stikstofreductie en natuurverbetering. Daar waar we door middel van een extra stap provinciale doelen kunnen realiseren, pakken we dat pragmatisch op.

4. Ook financieel gezien volgen we de lijn van het Rijk. Limburgse middelen (aanvullend op Rijksmiddelen) worden alleen daar ingezet waar aanvullende provinciale doelen gerealiseerd kunnen worden.

In principe volgen wij het landelijk beleid. We hebben in het verleden wel voormelde extra stap gezet, door het verplichten tot verdergaande emissiereductie voor wat betreft de emissies van ammoniak uit stallen in de veehouderij.

Inzet van (extra) eigen middelen kan aan de orde zijn bij de SPUK Opkoop, waarbij we mogelijk niet alleen inzetten op de opkoop van stikstofrechten maar ook vrijvallende gronden omdat daarmee bijvoorbeeld natuur- en waterdoelen gerealiseerd kunnen worden. Daartoe zou een (anticiperend) aankoopbudget vrijgemaakt kunnen worden.

3. We kiezen in Limburg voor de 70/30-benadering: maximaal 70 procent van eventueel vrijgespeelde emissieruimte is voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen, minimaal 30 procent gaat naar de natuur.

Bij vergunningverlening is het uitgangspunt dat 30 procent van de verminderde stikstofneerslag ten goede komt voor de versterking van de natuur. De overige 70 procent kan gaan naar nieuwe ontwikkelingen. Dit is een verdeling die in alle provincies wordt gehanteerd. Totdat er een duidelijke waarneembare daling van stikstofdepositie is en de instandhoudingsdoelen zijn gerealiseerd, moet een initiatiefnemer voor elke nieuwe ontwikkeling aantonen dat zijn ontwikkeling niet bijdraagt aan meer depositie in één of meerdere Natura 2000-gebieden in Nederland. Ons college heeft op 12 december 2019 de (oorspronkelijke) beleidsregel "intern en extern salderen in Limburg december 2019" vastgesteld. Elke initiatiefnemer die extern saldo wil inzetten voor zijn initiatief moet minimaal 30% van de opgekochte emissierechten ten gunste laten komen voor de natuur.

5. Het stikstofprobleem en de daaruit voortvloeiende biodiversiteitscrisis is een probleem van ons allemaal. Iedereen én alle sectoren moeten daarom een evenwichtige bijdrage leveren aan de oplossing ervan.

6. Generieke bronmaatregelen hebben de voorkeur binnen de LASN. We verwachten van het Rijk op dit vlak een voorttrekkersrol. Daar waar nodig en kansrijk moeten gebiedsgerichte maatregelen ook een bijdrage leveren aan de integrale opgave, waarbij we niet alleen saneren maar ook inzetten op (versnelling van) innovatie en modernisering. Hierbij nemen wij de sociaaleconomische effecten en haalbaarheid van maatregelen mee in de afweging.

Onder het vorige college is een verkenning ingezet naar aanvullende generieke stikstofnormen voor andere sectoren dan de veehouderij. Deze verkenning wordt gecontinueerd en betekent mogelijk in de toekomst een aanvullende opgave voor bijvoorbeeld de industrie, bovenop bestaande normen, waarmee we via innovatie verduurzaming versnellen. Wij zullen een dergelijke maatregel agenderen om te komen tot landelijke implementatie. Ook onderzoeken we de mogelijkheden om duurzame mobiliteitskeuzes te bevorderen, via de Smart mobility aanpak.

8. Wij nemen een faciliterende rol naar initiatiefnemers van economische en maatschappelijke ontwikkelingen, zij het begrensd. Initiatiefnemers zijn soms ook gebaat bij duidelijkheid en dan is 'nee het kan niet' ook een antwoord waarmee men verder naar de toekomst kan kijken.

9. Vanuit de belangen van zowel de natuur als die van initiatiefnemers zetten wij in op een juridisch houdbare aanpak.

Vergunningverlening is een permanente, autonome taak. De Limburgse Aanpak Stikstof en Natuurverbetering is eindig in tijd en omvang. De aanvragen die geraakt zijn door het onderuitgaan van het PAS zullen in de basis gefaciliteerd worden omdat zij te goeder trouw hebben gehandeld. Initiatieven die zijn ingediend ná 1 januari 2020 zijn in de regel zelf verantwoordelijk voor de vergunbaarheid van hun aanvraag. Immers, de PAS was op dat moment geruime tijd onverbindend verklaard en het nieuwe post-PAS beleidskader was vastgesteld.

De verantwoordelijkheid tot het indienen van een vergunbare aanvraag ligt bij de initiatiefnemer. Die verantwoordelijkheid leggen we dan ook terug waar deze hoort en wij zullen bij concrete voorstellen maximaal meedenken.

Indien een voorstel juridisch gezien niet past, het door de wet beschermde belang in het geding komt of de beslistermijn dermate in het geding komt, zullen wij bij de genoemde aanvragen (aanvragen na 1 januari 2020) ook een duidelijk 'nee, het kan niet' verkopen.

10. In lijn met de Provinciale Omgevingsvisie benaderen wij de stikstofopgave - waar mogelijk - integraal in relatie tot andere beleidsterreinen, opgaves en transities. We hebben oog voor meervoudige opgaven ten aanzien van de kwaliteit van woon-, werk- en leefomgeving.

Gelet aan de verwevenheid koppelen we onze opgave ten aanzien van stikstof in eerste instantie aan de opgaven ten aanzien van natuur en water. Daarbij houden wij rekening met beleidsdoelen en -ambities rondom energie en economie en ook de effecten voor de leefomgeving zoals bijvoorbeeld geur, fijnstof en gezondheid.

12. We werken samen. Andere overheden, maatschappelijke organisaties en initiatiefnemers nodigen we uit om samen het gesprek aan te gaan hoe we elkaar kunnen versterken om onze (en ieders eigen) doelen te realiseren. .

Het doel om samen verder aan de slag te gaan betekent begrip, bewustwording en draagvlak bij de partijen om daarmee slagkracht in de uitvoering te krijgen. Wij sluiten hierbij maximaal aan bij bestaande overlegstructuren zoals de Bestuurlijke overlegtafel stikstof en de Plattelandscoalitie.

2.2 Doelen en ijkmomenten

2.2.1 Doelen algemeen

Het belangrijkste doel van de LASN is de op Europees niveau beschermde Limburgse natuur in een gunstige staat van instandhouding te krijgen. Dit betekent dat de betreffende habitats zowel kwantitatief (in omvang) als kwalitatief op orde zijn, zodat populaties van beschermde soorten op langere termijn in stand blijven. Kortom, bij een gunstige staat van instandhouding¹ is de op Europees niveau beschermde natuur robuust en gezond.

Die gunstige staat van instandhouding hangt af van diverse factoren. Negatieve effecten door te veel stikstofdepositie, verdroging, bestrijdingsmiddelen en verkeerd beheer moeten worden beperkt. Als de natuur in een gunstige staat van instandhouding verkeert, zijn ook economische en maatschappelijke ontwikkelingen weer makkelijker te vergunnen. De natuur is dan namelijk robuust genoeg om negatieve bijeffecten van ontwikkelingen op te kunnen vangen.

In veel gevallen verkeert de natuur echter niet in die gunstige staat van instandhouding. Zo'n 90 procent van alle Nederlandse habitattypen verkeert in een zeer tot matig ongunstige staat van instandhouding. Zo lang de gunstige staat van instandhouding niet is bereikt, blijft de stikstofdepositie een kritische factor voor vergunningverlening. Is het depositieniveau hoger dan de kritische depositiewaarde (KDW; de grens waarboven het risico bestaat dat de kwaliteit van de habitat significant wordt aangetast door de verzurende en/of vermestende invloed van stikstofdepositie), dan zijn ontwikkelingen juridisch in beginsel niet mogelijk zonder dat daar een daling tegenover staat. Een ontwikkeling mag derhalve niet tot een toename van stikstofdepositie leiden.

De natuur kan op twee manieren geholpen worden:

1. Door het nemen van natuur(herstel)maatregelen die de natuur verbeteren in kwalitatieve en/of kwantitatieve zin; hydrologische maatregelen en natuurverbindingen maken hier onderdeel van uit;
2. Door het nemen van bronmaatregelen die de stikstofdepositie verlagen.

Gewenste economische en maatschappelijke ontwikkelingen zijn hierbij gebaat. Zo dragen natuur(herstel)maatregelen bij aan het verbeteren van de staat van instandhouding en een robuuste natuur. Het gaat daarbij om kwalitatieve doelen en om (kwantitatieve) areaaluitbreiding van natuur. Waar de staat van instandhouding nog niet gunstig is (en ontwikkelingen dus op slot staan) dragen bronmaatregelen bij aan het verlagen van het niveau van de stikstofdepositie.

Medio 2021 is daarom de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) in werking getreden. Deze wet bevat allereerst een resultaatsverplichting voor het Rijk tot reductie van de stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden tot de volgende drie Omgevingswaarden:

- Voor 2025: landelijk 40% van het areaal stikstofgevoelige N2000 onder de KDW
- Voor 2030: landelijk 50% van het areaal stikstofgevoelige N2000 onder de KDW
- Voor 2035: landelijk 74% van het areaal stikstofgevoelige N2000 onder de KDW

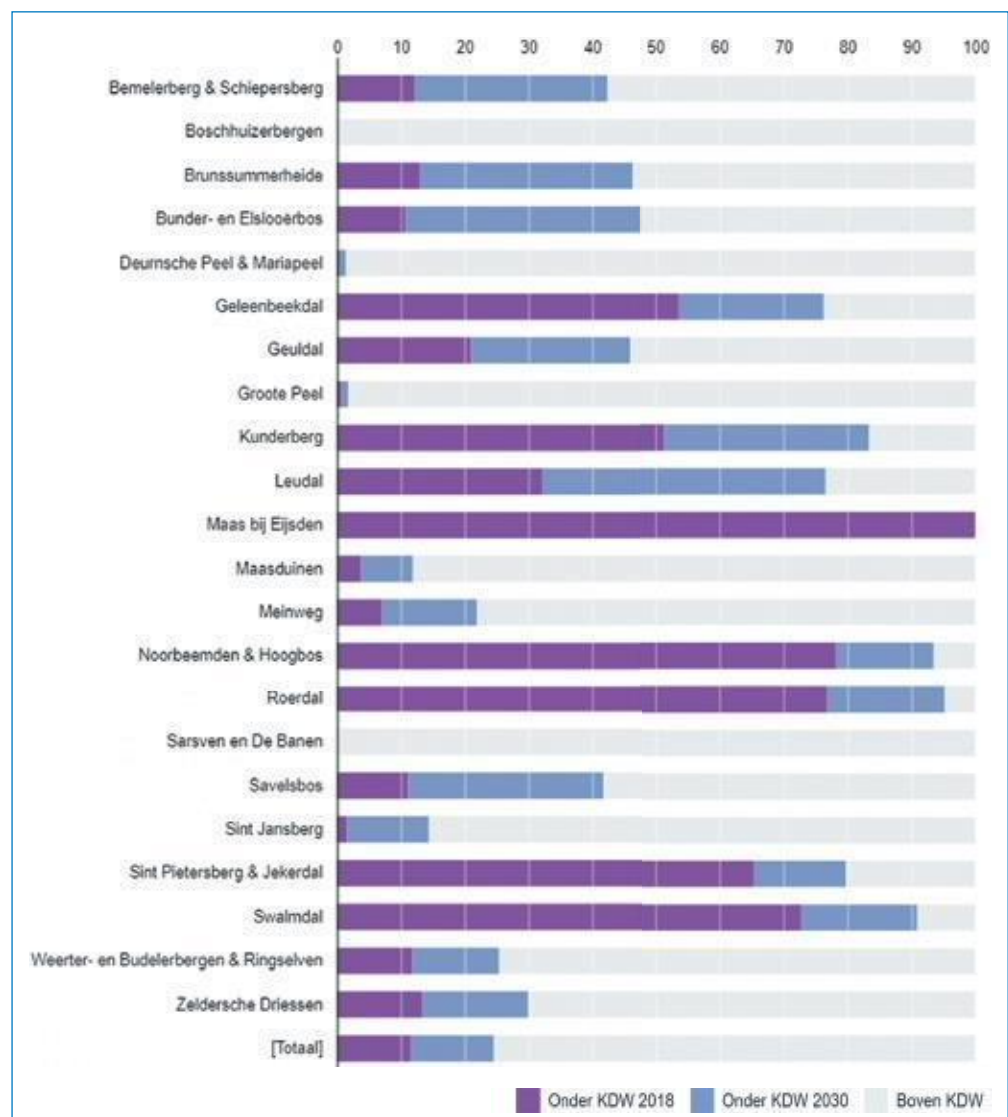
Daarnaast bevat de Wsn een verplichting voor de minister van LNV om een Programma stikstofreductie en natuurverbetering vast te stellen. Daarin moeten bron- en natuurherstelmaatregelen worden opgenomen die bijdragen aan het bereiken van de gunstige staat van instandhouding en die bijdragen aan een vermindering van stikstofdepositie en de sociaal economische effecten daarvan.

¹ De Staat van Instandhouding (Svl) is een maat voor de duurzaamheid van een populatie. Bij de beoordeling worden vier hoofdaspecten meegewogen: verspreiding, populatie, leefgebied en toekomstperspectief.

Het Rijk kan dit niet alleen. In de Wsn is de verplichting voor Gedeputeerde Staten opgenomen om provinciale gebiedsplannen stikstofreductie en natuurherstel op te stellen ter uitwerking van de landelijk vereiste depositiereductie en te bereiken instandhoudingsdoelen. Deze gebiedsplannen moeten binnen twee jaar na inwerkingtreding van de Wsn (1 juli 2023) door het college van GS worden vastgesteld en ingediend bij het Rijk. Met de inspanningen zoals beschreven in de gebiedsplannen van alle twaalf provincies bij elkaar opgeteld, moeten de landelijke omgevingswaarden uit de Wsn worden gehaald in combinatie het in gang zetten van natuurverbetering

Dit is een opgave die zal verschillen per provincie; de landelijke omgevingswaarden kunnen niet zonder meer 1-op-1 op iedere provincie of ieder natuurgebied worden gelegd. Ter illustratie is onderstaande figuur opgenomen. Deze figuur laat per Limburgs natuurgebied zien welk deel van de stikstofgevoelige habitats in 2018 reeds een stikstofdepositie beneden de KDW heeft (de paarse kleur) en welk deel daar in 2030 extra bij zal komen als gevolg van autonome ontwikkelingen (niet zijnde stikstofbeleid). Hieruit blijkt dat er gebieden zijn die percentages bereiken ruim boven de omgevingswaarde, maar ook dat er gebieden zijn die daar ruim onder blijven. Dit is eveneens zo in de rest van Nederland. Tegenover gebieden met grote oppervlaktes bóven de KDW moeten daarom gebieden staan met grote oppervlaktes onder de KDW, waardoor de omgevingswaarden uit de Wsn gehaald kunnen worden. De ruimtelijke vertaling hiervan (en daarmee de opgave waar Limburg voor aan de lat staat) wordt opgenomen in de in 2023 op te leveren gebiedsplannen.

Figuur 1
 Percentage oppervlaktes
 onder de KDW per Limburgs
 N2000-gebied (2018 en 2030)

2.2.2 IJkmomenten: 2023, 2030 en 2050

Om het doel van de LASN te operationaliseren, zijn drie ijkmomenten in deze aanpak opgenomen.

- 2023: De termijn waarop de gebiedsplannen moeten worden opgeleverd, maar ook het jaar waarin de lopende collegeperiode eindigt.
- 2030: Het door de minister op te stellen programma Stikstofreductie en Natuurverbetering kent een looptijd tot het jaar 2030. Ook is 2030 een moment dat het verste in de toekomst ligt waarbij instanties als RIVM en PBL met enige betrouwbaarheid inschattingen kunnen maken over de effecten van maatregelen. Voorbij 2030 is de onzekerheid te groot.
- 2050: Voor dat jaar worden geen kwantitatieve doelen worden gesteld. Wel is 2050 de termijn waarop de Omgevingsvisie Limburg zich richt en daarmee een belangrijk ijkmoment voor de provincie.

2.2.3 Doelen voor 2023

In 2023:

- Is het Limburgse provinciale gebiedsplan opgeleverd en is de bijbehorende governance voor de gebiedsgerichte aanpak stikstof en natuurverbetering ingericht;
- Zijn de maatregelen uit de SPUK Natuur (2021-2023) als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied uitgevoerd of in uitvoering;
- Zijn meer-jaren subsidieafspraken gemaakt over uitvoering van maatregelen uit de N2000-plannen in de periode 2021-2023 als onderdeel van het UP LG;
- Is er een nieuwe SPUK-aanvraag ingediend voor de tweede tranche van het Natuurprogramma, onderbouwd via WEnR (zie voor toelichting paragraaf 3.1.3);
- Zijn de eerste resultaten als gevolg van extra inspanningen voor depositiedaling door alle sectoren (door middel van generiek beleid, opkoop en/of innovatie) bereikt;
- Is van de SPUK Opkoop fase 1 en 2 van drie aankoopfasen uitgevoerd en zijn gedane aankopen doelmatig;
- Kunnen natuurvergunningen voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen eenvoudiger verleend worden, bijvoorbeeld met behulp van een stikstofbank of –registratiesysteem, of omdat de KDW niet wordt overschreden.

2.2.4 Doelen voor 2030

De precieze doelstelling voor 2030 is op dit moment nog moeilijk te kwantificeren, omdat deze opgave volgt uit de in 2023 vast te stellen gebiedsplannen. Er kunnen uiteraard wel doelstellingen voor 2030 worden gesteld. In 2030:

- Zijn de gebiedsdoelen zoals op te nemen in de gebiedsplannen uit 2023 allemaal gehaald;
- Zijn de maatregelen uit de SPUK Natuur (2024-2030) als onderdeel van het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied uitgevoerd of in uitvoering;
- Is de landelijke omgevingswaarde voor 2030 (50% onder de KDW) gehaald en heeft Limburg de daarvoor benodigde bijdrage aan het doelbereik geleverd;
- In gebieden, die ook na 2030 een forse overschrijding van de KDW hebben, is met natuur(herstel)maatregelen een forse verbetering gemaakt in de staat van instandhouding. Op landelijk niveau verkeert 70 procent van de stikstofgevoelige habitats en soorten in een gunstige staat van instandhouding.
- In 2027 dienen de doelen uit de Kaderrichtlijn water te zijn gerealiseerd ten aanzien van waterkwaliteit en kwantiteit.

2.2.5 Doelen voor 2050

In de Omgevingsvisie Limburg (vastgesteld door Provinciale Staten in oktober 2021) is een toekomstbeeld voor het jaar 2050 opgenomen. Dit beeld bevat ook de stand van de Limburgse natuur en het stikstofprobleem. In 2050:

- Hebben het Natuurnetwerk Limburg en de daarbinnen gelegen Natura 2000-gebieden een meer robuust karakter gekregen. Zij hebben onderling een sterkere verbinding en er is ook een verbetering van goede instandhoudingscondities voor de biodiversiteit.
- Kringlooplandbouw bepaalt in belangrijke mate het grondgebruik in het landelijk gebied van Noord- en Midden-Limburg buiten de groenblauwe mantel en het Natuurnetwerk Limburg. De balans met de omgeving – water, bodem, lucht, mens en natuur – is hersteld.
- Limburg is in 20250 klimaat adaptief. Er is meer ruimte voor water, klimaatbossen, natuurgerichte vormen van landbouw en vrijetijdseconomie.

3 Actielijnen

Zoals in hoofdstuk 2 is gemeld kent de voorgestelde aanpak drie actielijnen:

1. Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel
2. Reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur
3. Economische en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken

Deze actielijnen worden in dit hoofdstuk nader toegelicht.

3.1 Natuurverbetering en biodiversiteitsherstel

Het provinciale natuurbeleid is breder dan de natuuronderwerpen die aan bod komen in het stikstofdossier. In dit kader richten wij ons op de uitvoering van maatregelen die direct aan het stikstofdossier te liëren zijn. Met name het behalen van de Natura 2000 doelen en de inzet van aan deze doelen gekoppelde middelen en instrumenten (bijvoorbeeld het Natuurpact, het SPUK Programma Natuur). Hieronder worden de verschillende doelen, middelen en instrumenten benoemd.

In het nog op te stellen Limburgse Natuurprogramma zullen we dit verder uitwerken.

3.1.1 Het Natuurpact en het Natuurnetwerk Limburg

Het Natuurnetwerk Limburg maakt deel uit van het landelijke Natuurnetwerk. In de periode 2011 - 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar provincies. Daarbij zijn door het Rijk bezuinigingen doorgevoerd die geleid hebben tot een kleiner natuurnetwerk dan oorspronkelijk voorzien.

Om realisatie van het Natuurnetwerk mogelijk te maken is, tussen Rijk en provincies het "Natuurpact" afgesproken en zijn de Rijksmiddelen en Rijksgronden verdeeld over de provincies. Voor realisatie van het Natuurnetwerk heeft de Provincie Limburg de opgave gekregen om 2600 hectare van functie te veranderen naar natuur (afwaardering) en goed in te richten. Daarnaast is er nog 800 hectare die, voorafgaand aan het Natuurpact al afgewaardeerd is, maar nog ingericht moet worden. De totaalopgave is dan ook 2600 hectare functieverandering naar natuur en 3400 hectare inrichten als natuur. Deze opgave heet de "Ontwikkelopgave" en afspraak is dat deze in 2027 gerealiseerd is. In de afspraken met het Rijk is aangegeven dat de focus van de ontwikkelopgave gericht moet zijn op realisatie van Natura 2000 doelen.

Via het Natuurpact zijn eveneens middelen verkregen voor het beheer van de natuurgebieden.

Met Provinciale Staten zal een participatief proces worden opgezet, om te komen tot beleid omtrent de afronding van de ontwikkelopgave en de financiering daarvan. Dit wordt opgenomen in een in 2022 op te stellen Natuurprogramma.

3.1.2 Natura 2000 en Gebiedsplannen Stikstofreductie en Natuurverbetering

Binnen het NNL liggen de Natura 2000 gebieden. Deze genieten Europese bescherming en worden in Nederland via de Wet natuurbescherming (Wnb) beschermd. Zowel Europees als nationaal is er een wettelijke verplichting om de aangewezen natuurdoelen in deze gebieden in een goede staat te brengen en te houden; "de duurzaam gunstige staat van instandhouding". Door de Provincie worden hiervoor Natura 2000-beheerplannen gemaakt, waarin te nemen maatregelen voor instandhouding zijn benoemd. Dit betreffen zowel maatregelen binnen de begrenzing van de gebieden, als erbuiten.

Daarenboven worden in gebiedsplannen Stikstofreductie en Natuurverbetering volgend uit de Wsn, maatregelen (onder meer in overgangszones) opgenomen om de gestelde doelen in de Wsn te behalen.

Binnen het Natuurpact zijn middelen beschikbaar om de beheerplan maatregelen en de maatregelen uit het voormalige Programma Aanpak Stikstof (PAS) uit te voeren. Met het vervallen van de PAS worden deze middelen ingezet voor uitvoering van de Natura2000 plannen.

3.1.3 Het landelijke Programma Natuur

In het kader van de stikstofproblematiek maakt het Rijk via Programma Natuur als onderdeel van haar structurele aanpak stikstof veel middelen (landelijk totaal € 3 mld voor komende 10 jaar) vrij om natuur robuuster te maken. Deze middelen zijn gebonden aan stikstofgevoelige Natura2000 waarden en kunnen in verschillende maatregelencategorieën worden verdeeld: kwaliteitsverbetering in de Natura2000 gebieden, hydrologisch herstel (binnen en buiten de Natura2000 gebieden), maatregelen in de omgeving van Natura2000 gebieden (randen, overgangszones en verbindingen tussen gebieden) en benodigd onderzoek. De Provincie heeft uit de eerste tranche (2021-2023) via een specifieke uitkering (SPUK) een bedrag van € 61,8 mln uit deze regeling gekregen. Deze middelen zetten we in conform de afspraken met het Rijk, in en om de stikstofgevoelige Natura2000 gebieden.

Voor de tweede tranche van het Programma Natuur (2024-2030) bereiden wij vanaf 2022 een nieuwe aanvraag voor. Basis hiervoor is de in onze opdracht door Wageningen Environmental Research ontwikkelde methodiek ("De WEnR-methodiek") waarmee eenduidig het actuele en beoogde doelbereik bepaald kan worden van aangewezen Natura 2000 habitattypen en leefgebieden van soorten. En welke maatregelen nodig zijn om te komen tot een verbetering van het doelbereik. Met het realiseren van het lokale doelbereik levert Limburg een bijdrage aan het realiseren van de landelijke staat van instandhouding. De opgedane kennis zal ook verwerkt worden in de nieuwe beheerplannen en de gebiedsplannen die op grond van de Wsn opgesteld moeten worden.

Het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving) heeft becijferd dat het realiseren van het Natuurpact (landelijk) leidt tot goede condities voor 65% van de Vogel- en habitatrictlijn doelen. Realisatie van het Programma Natuur zal leiden tot ca 70% doelbereik². Om te komen tot 100% doelbereik, zo geeft het PBL aan, zijn er vier knoppen waaraan gedraaid dient te worden:

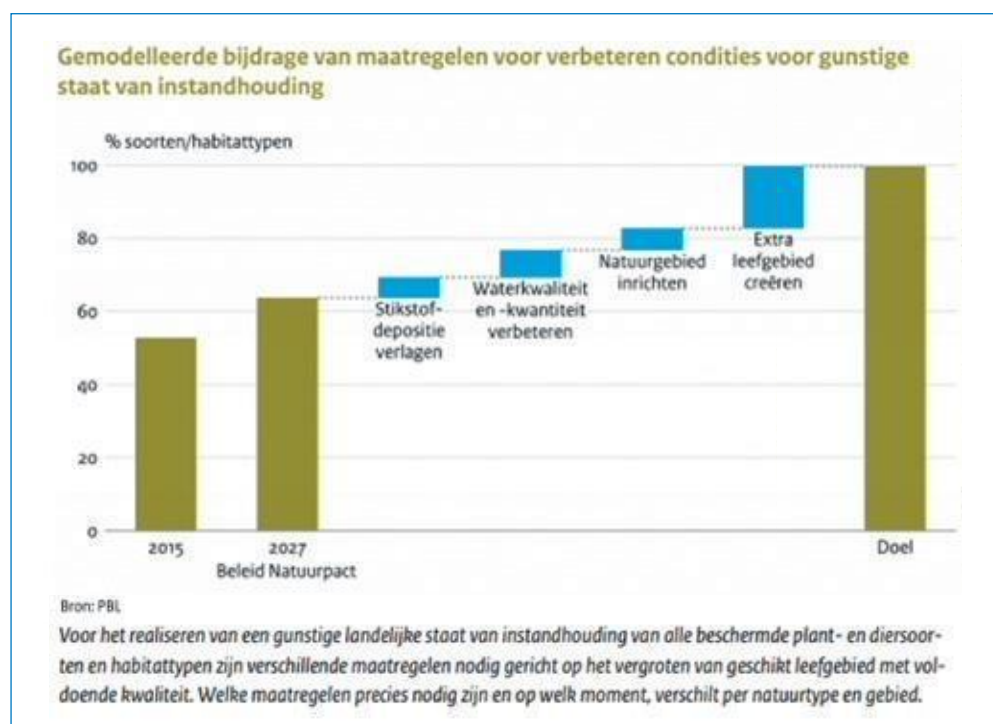
1. de stikstofdepositie moet worden teruggedrongen
2. de hydrologische situatie moet kwantitatief en kwalitatief hersteld worden
3. binnen de bestaande natuurgebieden is een kwaliteitsslag nodig
4. het areaal leefgebied (bovenop het Natuurpact) moet verder toenemen.

Dit betekent dat naast het Programma Natuur en de bronmaatregelen in de toekomst waarschijnlijk aanvullende maatregelen nodig zijn om te komen tot het vereiste 100% doelbereik. Het Rijk geeft aan dat men er naar streeft om dit doelbereik in 2050 gerealiseerd te hebben.

² Zie o.a. Naar een uitweg uit de stikstofcrisis; overwegingen bij een integrale, effectieve en juridisch houdbare aanpak, PBL, 5 juli 2021

Figuur 2

Gemodelleerde bijdrage van maatregelen voor verbeteren condities voor gunstige staat van instandhouding

3.1.4 Overig beleid

In interbestuurlijk verband wordt gewerkt aan de natuurinclusieve agenda. Daarbij is het streven om in het landelijk gebied een basiskwaliteit van de natuur te realiseren en daarvoor een aantal instrumenten te ontwikkelen.

Daarnaast streven we op basis van de POVI naar het optimaliseren van de groenblauwe mantel. Voorts zullen we een Limburgse uitwerking maken van de landelijke bossenstrategie. Onderdeel daarvan is het inzetten van de Rijksmiddelen die verkregen zijn en worden voor boscompensatie zijnde € 1,8 mln voor de periode 2021 – 2023. Na 2023 komen nieuwe middelen beschikbaar. Deze onderwerpen worden nader uitgewerkt in het Limburgse Natuurprogramma dat in 2022 wordt opgesteld.

3.1.5 Het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied (UPLG)

Een programmatische aanpak die zich richt op gebiedsprojecten en meer (reguliere) activiteiten, moet ervoor zorgen dat we integraal en met voldoende prioriteit en focus invulling kunnen geven aan het natuurherstel in onze provincie. Daarmee maken we versneld werk van het realiseren van natuur(herstel) en daarmee samenhangende waterdoelen in onze provincie.

Een aantal uitvoeringslijnen van het natuurbeleid worden bijeengebracht in het "Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied". Dit programma zal in elk geval bestaan uit het uitvoeren van het Natuurpact (de ontwikkelopgave en de PAS- en beheerplanmaatregelen), de opgaven gerichte gebiedsaanpak uit het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 en het Programma Natuur. In de toekomst worden daar de uitvoering van het nog op te stellen Limburgse Bossenprogramma en mogelijk de natuurinclusieve agenda aan toegevoegd.

Bij de uitvoering gaan we uit van de beschikbare financiële middelen, genomen besluiten en beschikbare informatie en maken we een keuze tussen maatregelen die 'één op één' te realiseren zijn en maatregelen waarvoor een integrale aanpak en een gebiedsproces nodig zijn. Voor deze integrale aanpak stemmen we af met de gebiedsgerichte aanpak van de

bronmaatregelen stikstof. Zo wordt per gebied de meest efficiënte uitvoeringsstrategie bepaald.

Bestaande (succesvolle) (gebieds)processen gericht op het realiseren van de doelen worden voortgezet, waarbij op basis van een nadere prioritering wel activiteiten kunnen worden herzien of geïntensiveerd.

De uitvoering moet zodanig ingericht worden dat periodiek wijzigingen (ook financieel) of nieuwe regelgeving kunnen worden geïmplementeerd, gedurende de looptijd van het Uitvoeringsprogramma. De aanpak moet leiden tot concrete resultaten die ook in de verantwoording over de inzet van middelen, kunnen worden aangetoond. We staan er niet alleen voor. Partners en (mede)overheden dragen in belangrijke mate bij aan het realiseren van de programmadoelen. In de uitvoering zoeken we actief de samenwerking op.

Voor de directe uitvoering zijn er twee subsidieregelingen beschikbaar: de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL; gericht op afwaardering en inrichtings-subsidies) en SPUK Natuur (gericht op natuurherstelmaatregelen in het kader van stikstof). Daarnaast kunnen samenwerkingsovereenkomsten op gebiedsniveau worden gesloten.

3.2 Reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige natuur

Om de doelen uit de Wsn te halen moet er de komende jaren minder stikstof worden uitgestoten. Dat moet gebeuren door het nemen van zogenaamde bronmaatregelen. De benodigde daling vraagt een inspanning van alle sectoren die momenteel stikstof uitstoten. In deze paragraaf wordt allereerst ingegaan op:

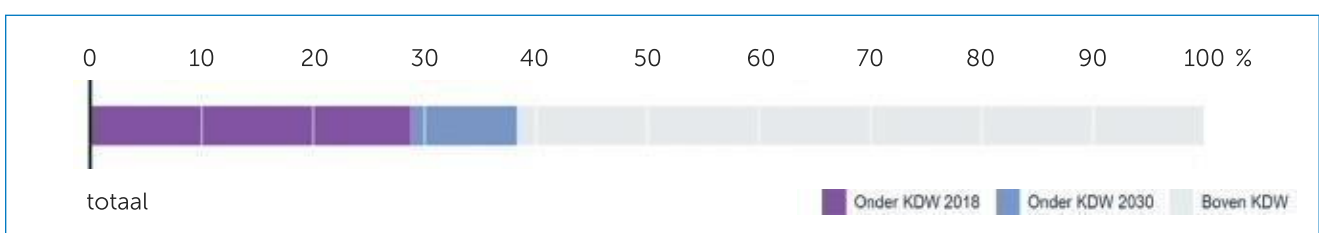
- de situatie met betrekking tot stikstofdepositie op dit moment (de stikstofanalyses);
- de verhouding tussen gebiedsgerichte bronmaatregelen enerzijds en generieke bronmaatregelen anderzijds;
- de inzet van landelijke en provinciale bronmaatregelen;
- de buitenlandstrategie.

3.2.1 Limburgse stikstofanalyses

Op 23 maart 2021 zijn de Limburgse stikstofanalyses van de 21 stikstofgevoelige Limburgse natuurgebieden door het college van GS vastgesteld. Deze stikstofanalyses zijn door het toenmalige college gedefinieerd als een 'nul-moment' ten behoeve van latere effectmeting. Om de opgave voor Limburg op het gebied van emissiereductie beter te kunnen definiëren, staan de resultaten van deze stikstofanalyses centraal in dit deel. Limburg heeft in totaal 24 Natura 2000-gebieden. 21 van deze gebieden zijn stikstofgevoelig. De stikstofanalyses hebben daarmee betrekking op deze 21 gebieden.

In opdracht van de Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN) is onderzocht in hoeverre de omgevingswaarde voor 2030 haalbaar is (op landelijk niveau). Uit die analyse volgt (op basis van voorlopige data) het beeld dat de Omgevingswaarde die voor 2030 is bepaald haalbaar is, mits de autonome daling die nu voor 2030 voorzien is ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt en mits de landelijke bronmaatregelen opleveren wat daarvan tot op heden door het Rijk wordt verwacht. Ten aanzien van dat laatste is het RIVM momenteel bezig met een nieuwe doorrekening van de effecten.

Figuur 3
Procentueel beeld (percentage oppervlak) dat laat zien welk deel van de Nederlandse N2000-gebieden (alle gebieden tezamen) op dit moment onder de KDW is ('onder KDW 2018') en wat daar bovenop komt door de invloed van autonome beleidsontwikkelingen, niet zijnde bronmaatregelen stikstof ('onder KDW 2030').

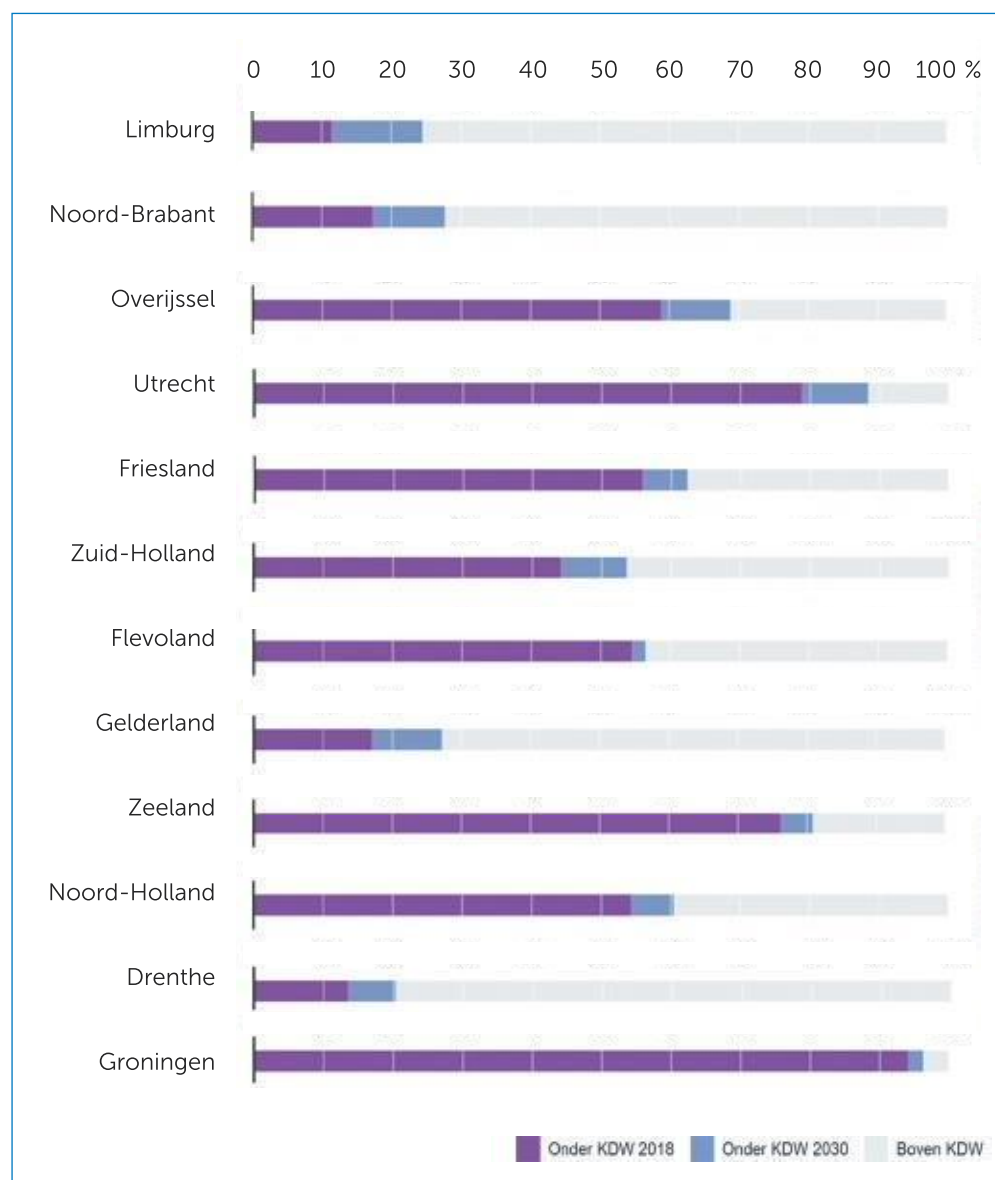
Per provincie is er echter een zeer wisselend beeld. Waar sommige provincies grote delen van hun areaal natuur reeds onder de KDW hebben, is dat beeld in grensprovincies als Limburg, Noord-Brabant en Drenthe heel anders. In Limburg komt dat met name door de in Noord- en Midden-Limburg gelegen Natura2000-gebieden, waar het niveau van stikstofdeposities (ondanks autonome ontwikkelingen en te nemen bronmaatregelen) op relatief veel oppervlaktes boven de KDW zal blijven.

Met deze conclusie wordt bevestigd dat het al dan niet halen van de Omgevingswaarde beoordeeld moet worden op nationaal niveau. En niet te beoordelen op het niveau van provincies of individuele gebieden.

De volgende twee figuren laten zien hoe de diverse provincies afzonderlijk scoren in 2018 en in 2030 qua oppervlak stikstofgevoelige natuur dat onder de KDW zit en hoe de Limburgse situatie is qua huidig oppervlak onder de KDW.

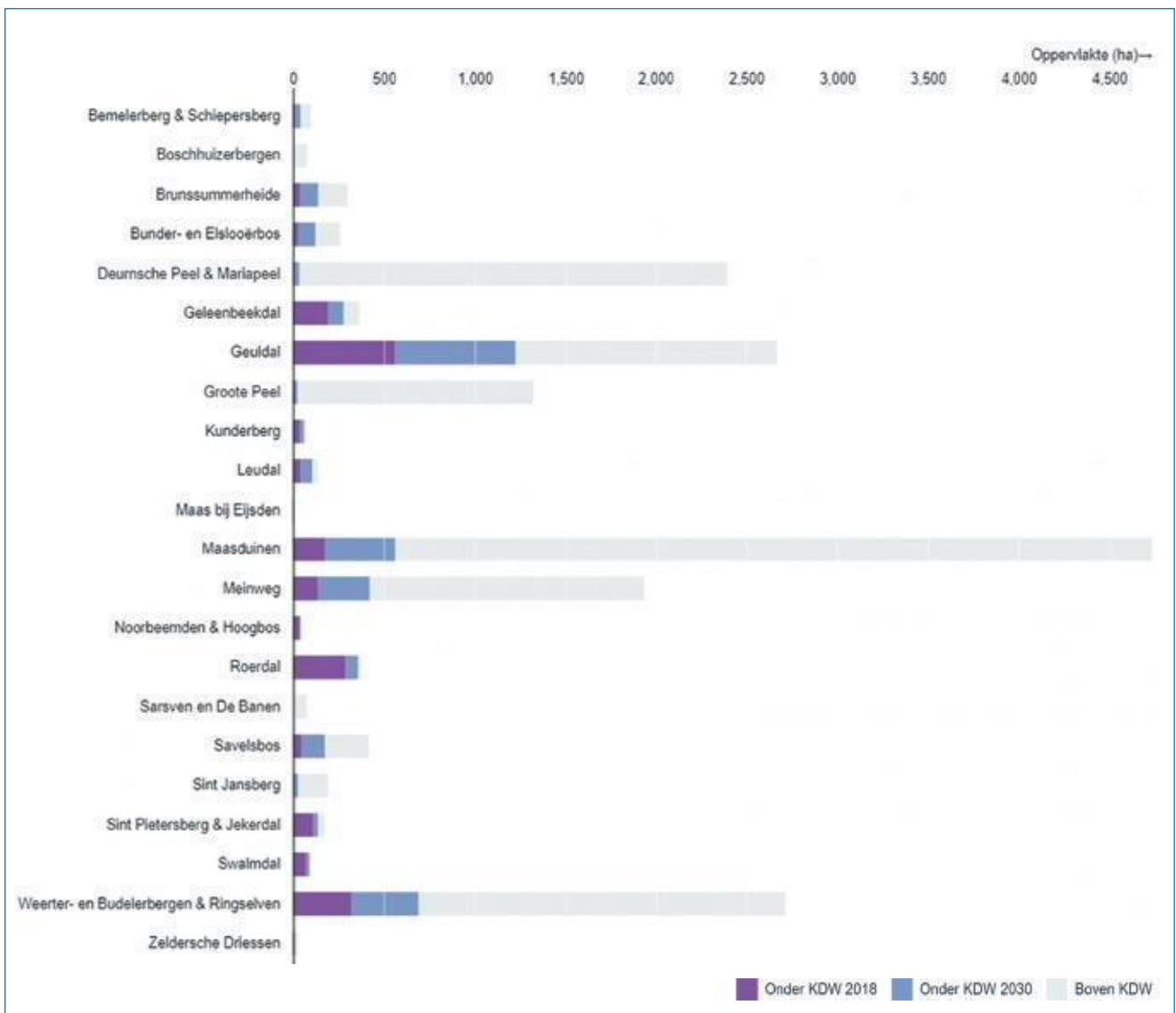
We verwachten begin 2022 van RIVM aanvullende data te ontvangen, waarmee ook de invloed van het Rijksbronmaatregelenpakket inzichtelijk gemaakt kan worden.

Voor uitgebreide informatie per Natura 2000-gebied wordt verwezen naar bijlage 1.

Figuur 4

Procentueel beeld (percentage oppervlak) per provincie dat laat zien wat het huidig oppervlak onder de KDW is ('onder KDW 2018') en wat daar bovenop komt door de invloed van autonome beleidsontwikkelingen, niet zijnde bronmaatregelen stikstof ('onder KDW 2030'). Uiterlijk begin 2022 ontvangen wij van RIVM nog aanvullende data waarmee ook de invloed van het Rijksbronmaatregelenpakket inzichtelijk kan worden gemaakt.

Figuur 5

Absoluut beeld (in hectares) per Limburgs N2000-gebied dat laat zien wat het huidige oppervlak onder de KDW is ('onder KDW 2018') en wat daar bovenop komt door de invloed van autonome beleidsontwikkelingen, niet zijnde bronmaatregelen stikstof ('onder KDW 2030'). Uiterlijk begin 2022 ontvangen wij van RIVM nog aanvullende data waarmee ook de invloed van het Rijksbronmaatregelenpakket inzichtelijk kan worden gemaakt.

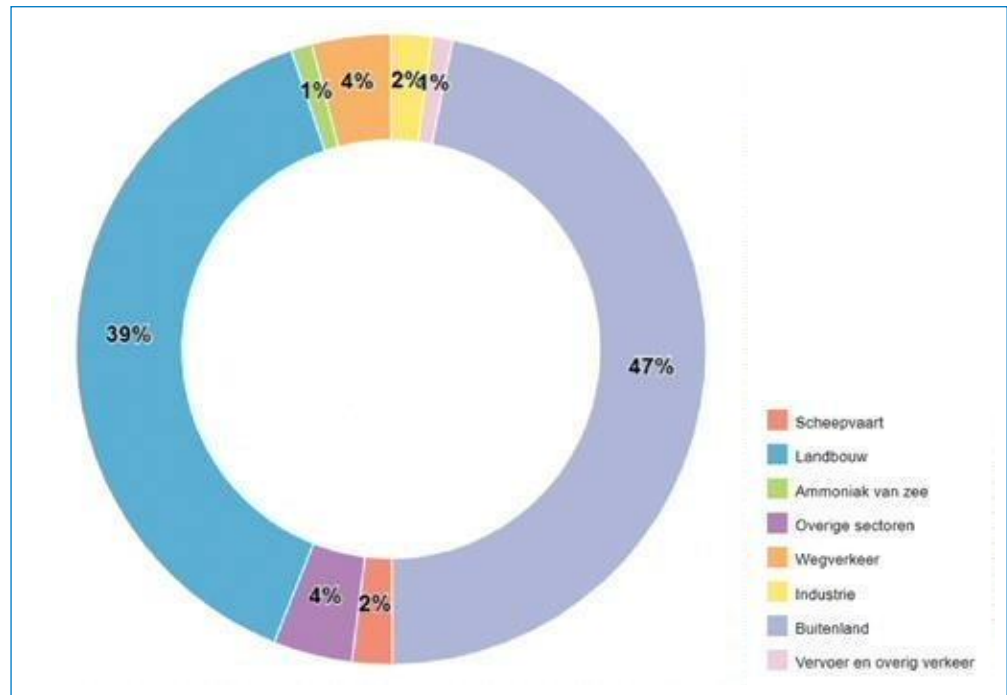
Onderstaand is de omvang van de stikstofdepositie en de bron van herkomst in beeld gebracht. Deze gegevens zijn ook interactief te raadplegen via het Limburgse Stikstof Dashboard op de website van de Provincie Limburg.

Regio Noord- en Midden-Limburg

Deze regio wordt gekenmerkt door Natura 2000-gebieden waarin veelal habitats voorkomen met een relatief lage KDW. De depositie op de Natura 2000-gebieden in deze regio wordt voor het overgrote deel (86%) bepaald door emissies uit het buitenland en de landbouwsector. Zuidoost Nederland kenmerkt zich door een hoge veedichtheid. In deze regio zullen binnenlandse bronmaatregelen in andere sectoren dan de landbouw relatief weinig opleveren. Een emissiereductie van 10% uit wegverkeer, zal bijvoorbeeld slechts een daling van de totale depositie met 0,5% opleveren.

Figuur 6

Herkomst van stikstofdepositie (uitgesplitst naar sectoren) op de N2000-gebieden in Noord- en Midden-Limburg (Boschhuizerbergen, Deurnsche Peel & Mariapeel, Grootte Peel, Leudal, Maasduinen, Meinweg, Roerdal, Sarsven en de Banen, Sint Jansberg, Swalmdal, Weerter- en Budelerbergen & Ringselven, Zeldersche Driessen)

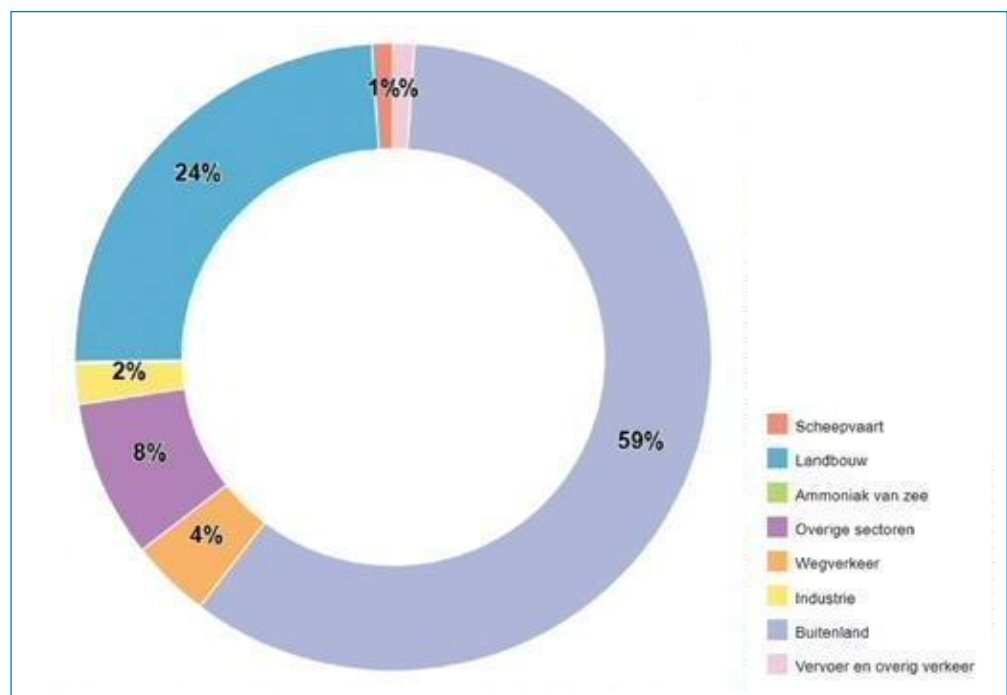
Regio Zuid-Limburg

Zuid-Limburg ligt als regio grotendeels ingesloten tussen Duitsland en België. Uit de stikstofanalyses blijkt dat de depositie in Zuid-Limburg wordt gedomineerd door bijdrages uit het buitenland (59 procent). Hier geldt dus dat bronmaatregelen in de binnenlandse emissies slechts een beperkt effect zullen hebben en nader onderzoek naar aanvullende maatregelen nodig lijkt.

In samenwerking met België en Duitsland is te onderzoeken in hoeverre een depositiedaling bereikt zou kunnen worden door stikstofbronnen in beeld te brengen, aan weerszijden van de grens (bijvoorbeeld in een zone vanaf 10 km van de grens). De daaruit komende informatie kan een basis bieden voor het implementeren van een depositiedaling (bijvoorbeeld door in samenspraak bronmaatregelen te ontwerpen).

Figuur 7

Herkomst van stikstofdepositie (uitgesplitst naar sectoren) op de N2000-gebieden in Zuid-Limburg (Bemelerberg en Schiepersberg, Brunsummerheide, Bunder- en Elslooërbos, Geleenbeekdal, Geuldal, Kunderberg, Noorbeemden en Hoogbos, Savelsbos, Sint Pietersberg en Jekerdal)

3.2.2 Gebiedsgerichte aanpak en generieke bronmaatregelen

Door een teveel aan emissie ligt er een "stikstofdeken" met pieken over Nederland en Limburg. Er is een noodzaak voor (aanvullende) gebiedsgerichte inzet (rijk/provinciaal/ gebiedsgericht) in aanvulling op het huidige landelijke bronmaatregelen pakket ter realisatie van de omgevingswaarde voor 2030. De beoogde gebiedsgerichte aanpak van stikstof voorziet in het dunner maken van de "stikstofdeken" en het afvlakken of wegnemen van stikstofpieken nabij Natura2000-gebieden.

Bij de inzet van bronmaatregelen die moeten leiden tot een reductie van stikstofemissies (en daarmee een reductie van depositie) zijn twee mogelijkheden. Zo kunnen bronmaatregelen allereerst gebiedsgericht worden ingezet: in een specifiek gebied, afhankelijk van de lokale problematiek en mogelijkheden. Dit kan bijvoorbeeld door sanering van een veehouderij, (versnelling van) innovatie in duurzame stalsystemen of natuurinclusieve land- en tuinbouw, waarbij de middelen gebiedsgerichte ingezet worden. Een tweede mogelijkheid is het inzetten van generieke bronmaatregelen (voor één of meerdere sectoren als geheel). Een voorbeeld hiervan zijn de emissie-eisen zoals gesteld voor diverse veehouderijsectoren in de Omgevingsverordening Limburg.

De LASN is een aanpak met zowel generieke als gebiedsgerichte maatregelen. Generieke maatregelen zijn echter het fundament; ze helpen op een macroniveau enorm met het reduceren van de 'stikstofdeken' (zie ook paragraaf 3.2.4). Via gebiedsprocessen werken we aan verschillende gebiedsopgaven die in samenhang met elkaar uitgevoerd moeten worden. Denk hierbij aan Kader Richtlijn Water (KRW), hydrologische doelen (verdroging, wateropvang), natuur, klimaat(adaptatie), geur en fijn stof. De aanpak voor stikstofreductie en natuurverbetering maakt deel uit van deze opgaven. We werken integraal en gebiedsgericht aan meerdere doelen en opgaven tegelijk. Het koppelen van opgaves kan bovendien leiden tot een effectievere inzet van maatregelen.

In samenspraak met stakeholders brengen we lokale opgaven en kansen in beeld. We zetten in op verbinding van de perspectieven van de partijen in het gebied met de perspectieven c.q. de ambities die we in een gebied hebben. Gericht instrumentarium is wenselijk om partijen uit te dagen een rol te spelen in de lokale opgaven. Daar waar nodig kunnen gebiedsgerichte maatregelen worden ingezet om een bijdrage te leveren aan de lokale opgave. Deze gebiedsgerichte maatregelen worden afgestemd met het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied.

Vanuit de Wet stikstofreductie en natuurverbetering is er een wettelijke verplichting voor GS om provinciale gebiedsplannen (stikstofreductie en natuurherstel) op te stellen. Voor de inhoud van deze gebiedsplannen sluiten wij aan bij de afspraken zoals die momenteel op interprovinciaal niveau gemaakt worden. Dit komt neer op het in beeld brengen van:

- de omvang van de stikstofdepositie;
- de omvang van de stikstofdepositie en de bronnen daarvan onderscheiden naar de belangrijkste sectoren;
- de omvang van de stikstofdepositie en de bronnen daarvan onderscheiden naar de afkomst van binnen en buiten de provincie;
- de mate waarin de kritische depositiewaarde wordt overschreden;
- de verwachte autonome ontwikkeling van de stikstofemissie door bronnen binnen en buiten de betrokken Natura 2000-gebieden;
- en de gevolgen daarvan voor de omvang van stikstofdepositie in de voor stikstof gevoelige habitats;

- de binnen en buiten de betrokken Natura 2000-gebieden in de provincie uitgevoerde of uit te voeren maatregelen die bijdragen aan: vermindering van de stikstofdepositie met het oog op het tijdig voldoen aan de omgevingswaarden;
- de binnen en buiten de betrokken Natura 2000-gebieden in de provincie uitgevoerde of uit te voeren maatregelen die bijdragen aan: het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen;
- de verwachte sociaaleconomische effecten;
- de weging van de haalbaarheid van de maatregelen;
- doelmatigheid van de maatregelen;
- doeltreffendheid van de maatregelen;
- de verwachte gevolgen van de maatregelen voor de omvang van de stikstofdepositie;
- en de verwachte gevolgen van de maatregelen voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen.

Gelet op samenhangende opgaven zijn wij voornemens twee gebiedsplannen op te stellen, zijnde Gebiedsplan Stikstofreductie en Natuurverbetering Noord- en Midden Limburg en Gebiedsplan Stikstofreductie en Natuurverbetering Zuid Limburg.

3.2.3 Inzet landelijke bronmaatregelen

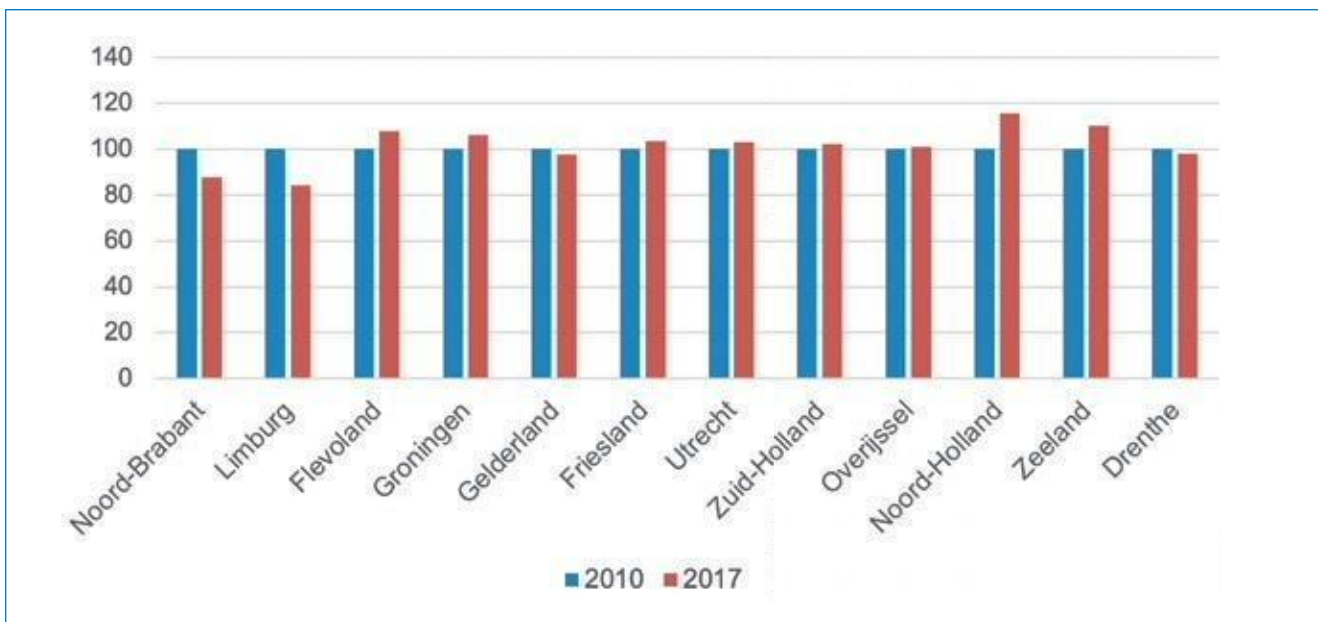
Sinds het onderuit gaan van de PAS op 29 mei 2019 zijn er vanuit de zijde van het Rijk al diverse bronmaatregelen aangekondigd. Het meest complete overzicht aan (nieuwe) bronmaatregelen is door de minister van LNV gepresenteerd op 24 april 2020 in een brief³ aan de Tweede Kamer gestuurd. De volledige lijst aan Rijksbronmaatregelen (zoals tot op heden gepresenteerd) en de daarbij behorende middelen zijn in deze brief gepresenteerd (zie ook bijlage 2). Het is zeker niet uit te sluiten dat een nieuw Regeerakkoord (waar op moment van dit schrijven nog over onderhandeld wordt) leidt tot aanvullende maatregelen.

De Provincie Limburg committeert zich aan het, zo veel als voor Limburg mogelijk/relevant uitvoeren van de bronmaatregelen, zoals gepresenteerd door het Rijk. De Provincie zet zich maximaal in om Rijksmiddelen binnen te halen waarmee een emissiereductie in Limburg bewerkstelligd kan worden. Daar waar kansen zijn om met een pragmatische aanpak gelijktijdig meerdere beleidsdoelstellen (integraliteit) te realiseren gaan wij hierover in gesprek met het Rijk. Mogelijk kan dat aanvullende inzet van eigen middelen impliceren waarvoor Gedeputeerde Staten dan een voorstel aan Provinciale Staten zal voorleggen.

3.2.4 Inzet aanvullende provinciale bronmaatregelen

Naast de inzet van de bronmaatregelen, zoals gepresenteerd door het Rijk, kunnen provincies aanvullend nog eigen bronmaatregelen treffen. In Limburg (en ook in Noord-Brabant) wordt reeds sinds jaren een aanvullende maatregel getroffen (bovenop de eisen zoals landelijk gesteld) voor wat betreft de emissies van ammoniak uit stallen in de veehouderij. Via de Omgevingsverordening Limburg 2014 worden nieuwe of te verbouwen stallen verplicht tot emissiereductiepercentages die verder voeren dan het landelijke Besluit emissiearme huisvesting van 2017. Vanaf 1 januari 2030 gelden in Limburg deze strengere eisen ook voor bestaande stallen (in Noord-Brabant is dit 1 januari 2024). Deze emissiereductieplafonds worden geactualiseerd opgenomen in de Omgevingsverordening Limburg. Indien technische ontwikkelingen of nieuwe wetenschappelijke inzichten daar aanleiding toe geven kunnen Gedeputeerde Staten de maximale toegestane emissies per diercategorie aanpassen. Aandachtspunt hierbij vormt integraliteit. Naast stikstof-/ammoniakemissie zijn ook de uitstoot van fijnstof (met het oog op volksgezondheid) en geur belangrijke zaken bij de veehouderij. Van belang is de notie dat maatregelen gericht op het ene aspect een positief maar ook negatief effect kunnen hebben op de andere aspecten. Uiteindelijk gaat het om een optimalisatie van omgevingskwaliteit in de brede zin.

³ Kamerbrief 24 april 2020: voortgang stikstofproblematiek: structurele aanpak | Kamerstuk | Aanpak Stikstof

Figuur 8 Ontwikkeling in ammoniak-emissies per provincie in de periode 2010-2017. De daling/stijging is op indexbasis (dus niet in absolute getallen), waarbij 2010 voor alle provincie als waarde 100% is genomen.

Dit generieke beleid heeft zijn vruchten afgeworpen. Zo laat onderstaande figuur (op indexbasis) de ontwikkeling in ammoniakemissies per provincie zien in de periode 2010-2017. Waar in andere provincies sprake is van een stijging of slechts lichte daling in emissies, laten Limburg en Noord-Brabant een duidelijke daling zien.

Gezien de positieve ervaringen met deze generieke maatregel, is de afgelopen jaren door de provincies Noord-Brabant en Limburg veelvuldig gepleit voor het landelijk invoeren van deze normeringen.

In de verkenning 'Normeren en beprijzen van stikstofemissies'⁴ (verschenen in maart 2021 als document dat gebruikt kan worden bij de onderhandelingen voor een nieuw Regeerakkoord) is becijferd hoeveel extra emissiereductie het oplevert indien de emissie-eisen ammoniak uit stallen aangescherpt worden tot de eisen die in de provincies Noord-Brabant en Limburg al enige jaren gelden.

Volgens de berekeningen van de WUR en RIVM is forse reductie mogelijk: 18 KtonNH₃ reductie en 132,1 mol/ha/jaar in 2030. Vergelijk dit met het door de minister in de Kamerbrief van april 2020 gepresenteerde maatregelenpakket van 5 miljard euro (dat naar schatting 110 mol/ha/jaar in 2030 op zou moeten leveren) en duidelijk wordt dat Noord-Brabant en Limburg reeds een enorme aanvullende inspanning leveren op het gebied van emissiereductie.

De Provincie Limburg ziet een enorme toegevoegde waarde in generiek beleid zoals hierboven geschreven als basis voor de LASN. Deze generieke normen gelden echter alleen voor de (intensieve) veehouderij. Voorgesteld wordt om breder te verkennen of dergelijke generieke maatregelen ook voor andere sectoren genomen zouden kunnen worden (zoals bijvoorbeeld voor de industrie).

⁴ <https://www.aanpakstikstof.nl/binaries/aanpakstikstof/documenten/rapporten/2021/03/19/rapport-normeren-en-beprijzen-van-stikstofemissies/Rapport+Normeren+en+Beprijzen+van+stikstofemissies+2021.PDF>

Aanvullend daarop laten ontwikkelingen de afgelopen jaren zien dat optimalisatie op basis van een integrale afweging essentieel is met het oog op verbetering van de omgevingskwaliteit in al zijn facetten en met het oog op toekomstbestendigheid van de sector(-en).

Daarnaast blijft Limburg op interprovinciaal/landelijk niveau pleiten voor het invoeren van de Limburgse/Brabantse regels door heel Nederland. In oktober 2021 zijn er interprovinciaal voor het eerst afspraken gemaakt om dit soort generieke maatregelen wellicht ook in andere provincies in te gaan voeren. De Provincie Limburg stelt zich op het standpunt dat

er op het gebied van provinciale bronmaatregelen in Limburg reeds een flinke slag is gemaakt door het generieke beleid van de afgelopen jaren. Daarentegen heeft de Provincie Limburg zich ook verbonden aan interprovinciale afspraken over de vulling van de Stikstofbank (zie ook paragraaf 3.3.1). Om aan deze afspraken invulling te geven zullen provinciale bronmaatregelen getroffen moeten worden. Hierbij zetten we ook in op een kansrijke versnelling van toekomstbestendige modernisering binnen de veehouderij. We gaan hiertoe een verkenning uitvoeren en vervolgens met het Ministerie van LNV in overleg treden. De concepten bedrijfscoaching / keukentafelgesprekken, zoals deze in de afgelopen jaren reeds zijn gebruikt in het kader van diverse regelingen, moeten daarbij ondernemers helpen keuzen te maken om te komen tot een toekomstbestendig perspectief. Dit concept willen we opschalen.

3.2.5 Buitenlandstrategie

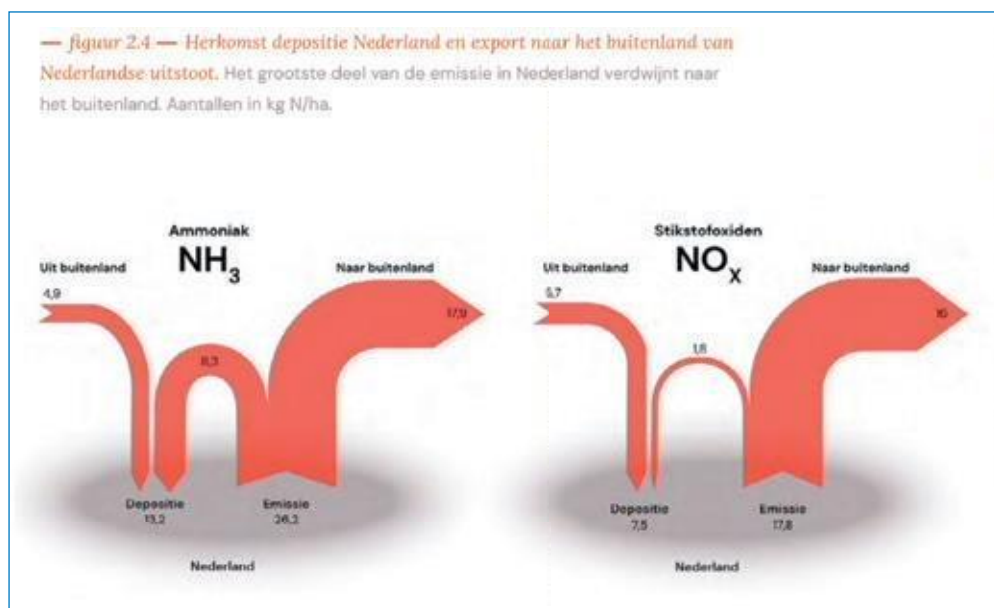
Limburg grenst meer kilometers aan het buitenland dan aan Nederland. De stikstofanalyses tonen aan dat de bijdrage uit het buitenland een belangrijke factor is voor de totale stikstofdepositie op de Limburgse Natura 2000-gebieden.

De bijdrage van de stikstofimport op de totale depositie is in Limburg het hoogst vergeleken met alle andere Nederlandse provincies. In meerdere Limburgse natuurgebieden langs de grens zijn de percentages uit het buitenland substantieel hoger dan lokale stikstofbronnen. Niet alleen Limburg, maar ook andere grensprovincies hebben hiermee te maken. Tegelijkertijd daalt in de Belgische en Duitse Natura 2000 gebieden ook veel stikstof neer afkomstig uit Nederlandse provincies. Nederland is een netto-exporteur (zie onderstaande figuur). Daarnaast is het thema stikstof zowel landelijk als internationaal een politiek beladen onderwerp. Het is daarom noodzakelijk dat het Rijk in overleg treedt met de buurlanden over reductie van de stikstofdepositie aan weerszijden van de landsgrens.

Het overleg met de Belgische en Duitse overheden is een verantwoordelijkheid van de Minister van LNV. Het ministerie van LNV is in gesprek met Vlaanderen, Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen via bestaande samenwerkingsverbanden. De gesprekken met de buitenlandse overheden moeten in eerste instantie resulteren in informatie- en kennisdeling en de gezamenlijke opgaves in kaart brengen. De gesprekken met Vlaanderen zijn op dit moment in het meest gevorderde stadium van de grensregio's. Het ministerie LNV onderhoudt het contact met de Vlaamse overheden. De drie zuidelijke provincies (Zeeland,

Figuur 9

Import en export van stikstofverbindingen (uit: Naar een ontspannen Nederland, Erisman & Strootman 2021)

Noord-Brabant en Limburg) worden wel betrokken in de afstemming van het buitenlandbeleid en het ministerie benadrukt de gezamenlijke rol van het Rijk en de Nederlandse provincies in het grensoverschrijdende stikstofbeleid. De verkenningen moeten leiden tot een buitenlandstrategie met een grensoverschrijdende regionale aanpak.

Wij willen echter in het onderwerp stikstof geen afwachtende houding aannemen. Bovenop de inspanningen van het Rijk, zullen wij zelf een actieve houding aannemen richting de Belgische en Duitse collega-overheden en netwerkpartners. De Provincie Limburg onderzoekt de mogelijkheden om een verkenning te starten met Noordrijn-Westfalen. Limburg trekt hierbij samen op met Gelderland en Overijssel om de grensproblematiek zowel in Noordrijn-Westfalen als bij het Rijk hoog op de agenda te krijgen.

Naast de Vlaamse contacten via het Rijk willen wij het onderwerp stikstof agenderen bij de Waalse overheid. Dat doen we allereerst door hen actief te informeren over en te betrekken bij onze stikstofaanpak. Maar ook zullen we actief monitoren of er aan de andere kant van de grens ontwikkelingen plaatsvinden die een negatief effect op Limburgse Natura 2000-gebieden kunnen hebben. Daarbij zullen we de Limburgse belangen zo goed als mogelijk behartigen, zo nodig door middel van het inzetten van een rechtsgang. Goede grensoverschrijdende samenwerking bij de aanpak van het stikstofvraagstuk aan weerszijden van de grens heeft natuurlijk de voorkeur.

3.3 Economisch en maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk maken

De PAS uitspraak van de RvS op 29 mei 2019 heeft er in de praktijk toe geleid dat diverse economische en maatschappelijke projecten geen doorgang meer konden vinden. Dit omdat op basis van het PAS geen vergunningen meer verleend konden worden. Hierdoor liepen veel projecten vertraging op.

Totdat er een duidelijke waarneembare daling van stikstofdepositie is en de instandhoudingsdoelen zijn gerealiseerd, moet een initiatiefnemer voor elke nieuwe ontwikkeling aantonen dat zijn ontwikkeling niet bijdraagt aan meer depositie in één of meerdere Natura 2000-gebieden in Nederland.

Er zijn verschillende mogelijkheden waarmee vergunningen voor nieuwe activiteiten met mogelijke effecten op Natura 2000-gebieden kunnen worden verleend, te weten extern salderen (incl. verleasen), een ecologische onderbouwing of een ADC toets⁵. Voor veruit de meeste ontwikkelingen zal extern salderen (via een depositiebank of via één-op-één extern salderen) vooralsnog de beste mogelijkheid zijn om een vergunning te krijgen. Via intern salderen kunnen reeds bestaande activiteiten uitgebreid of gewijzigd worden. Hiervoor is geen vergunning meer vereist. Intern salderen houdt in dat de ontwikkeling niet leidt tot meer emissie en daarmee stikstofdepositie dan reeds was toegestaan voor de betreffende activiteit of op de betreffende locatie. Doordat bedrijven in deze gevallen vergunningvrij wijzigingen kunnen doorvoeren binnen het depositieplafond, wordt de taak van toezicht en handhaving gecompliceerder. De toezichthouders kunnen op een bedrijf namelijk andere situaties aantreffen dan vergund, waardoor niet eenvoudig (zeker niet bij tussentijdse wijzigingen van de RAV en/of nieuwe versie(s) van AERIUS) is vast te stellen of sprake is van een overtreding of niet. Het zicht en daarmee de grip op de ontwikkelingen/veranderingen binnen bedrijven dreigt daarmee verloren te gaan.

Momenteel loopt er via de provincies een landelijke lobby om intern salderen weer te reguleren om de grip niet te verliezen.

⁵ De ADC-toets is in de systematiek van de Habitat-richtlijn de laatste stap die doorlopen kan worden voor toestemmingsverlening. Als uit de passende beoordeling naar voren is gekomen dat significante negatieve effecten niet (volledig) uitgesloten kunnen worden kan de ADC-toets een laatste mogelijkheid zijn. Een ADC-toets kan alleen aan de orde zijn wanneer er geen alternatieven zijn (A), sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang (D) en de nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samengang van Natura 2000 bewaard blijft (C).

3.3.1 Mogelijkheden vergunningverlening voor economische en maatschappelijke ontwikkelingen

Beleidsregel salderen

Ons college heeft op 12 december 2019 de (oorspronkelijke) beleidsregel “intern en extern salderen in Limburg december 2019” vastgesteld. Inmiddels is deze diverse keren gewijzigd onder invloed van jurisprudentie en andere actualiteiten. Hierin is de “70-30” verhouding opgenomen.

Op nationaal niveau is er sprake van een forse overbelasting met stikstof. Reductie van de stikstofdepositie is noodzakelijk om de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebieden te kunnen realiseren. Daarom is in de beleidsregels bepaald dat de saldo-ontvanger bij extern salderen 70% van de verkregen stikstofemissie kan benutten; de overige 30% draagt bij aan depositiedaling. Daarenboven wordt de niet-gerealiseerde capaciteit uitgesloten van extern salderen.

Stikstofregistratiesysteem (SSRS)

In het voorjaar van 2020 is het landelijke stikstofregistratiesysteem (SSRS) ontwikkeld. Dit betreft een administratief systeem waarin stikstofruimte die ontstaan is door specifieke maatregelen wordt geregistreerd. Deze ruimte kan toegekend worden aan nieuwe initiatieven. Het zorgt ervoor dat voor ieder Natura 2000-gebied in beeld komt welke beschikbare depositieruimte ingezet kan worden voor vergunningverlening, in eerste instantie voor woningbouw (met voorwaarden), een beperkt aantal grote wegenprojecten (MIRT-projecten) en legalisatie van onder het PAS gedane meldingen.

De verlaging overdag van de maximumsnelheid op autosnelwegen naar 100 km/uur is de meest bekende maatregel die zorgt voor ruimte in het SSRS, daarnaast gaat ook een gedeelte van de opbrengst van de Warme Sanering van Varkenshouderijbedrijven naar het SSRS. Ook voor deze maatregelen geldt dat maximaal 70% van de opbrengsten besteed wordt aan ruimtelijke ontwikkelingen. Als gevolg van de relatief beperkte woningbouwopgave die we in Limburg hebben en het feit dat geen van de MIRT-projecten in Limburg is gelegen, is de ruimte die uit het SSRS voor Limburg beschikbaar komt zeer beperkt.

Stikstofbank: microdepositiebank en doelenbank

In juli 2021 hebben provincies het besluit genomen tot het inregelen van een Stikstofbank. Deze bestaat uit één microdepositiebank en een beperkt aantal doelenbanken. Het is een vergelijkbaar administratief systeem als het SSRS met het doel om vergunningen te verlenen aan projecten waarvan de stikstofuitstoot zich in kleine hoeveelheden verspreidt over veel gebieden. We spreken van microdeposities bij een stikstofneerslag van hooguit 0,05 mol per hectare per jaar. Sommige initiatieven hebben een dunne wolk van stikstof dit in zeer kleine hoeveelheden neerslaat op een groot aantal Natura2000-gebieden. Als initiatiefnemers is het lastig hiervoor zelf vergunningruimte te organiseren, met ruimte uit deze microdepositiebank proberen provincies deze initiatieven te faciliteren. De bank wordt gevuld met vrijgemaakte en vrijgevallen ruimte. Vrijgemaakt uit bronmaatregelen, vrijgevallen als er restruimte ontstaat bij extern saldeer transacties. Interprovinciaal is afgesproken dat provincies bronmaatregelen treffen (én financieren) ter vulling van de microdepositiebank.

Limburg kent vooruitlopend op de doelenbank al een drietal doelenbanken voor Greenport Venlo, Zevenellen en de Peelbergen.

Figuur 10
Werking Stikstofbank

Intern salderen

Ontwikkelingen, zoals de wijziging of uitbreiding van bestaande activiteiten, kunnen mogelijk worden gemaakt via intern salderen. Door intern salderen leidt de ontwikkeling niet tot een toename van emissie en daarmee depositie ten opzichte van de bestaande activiteit. In januari 2021 heeft de Raad van State geoordeeld dat ontwikkelingen die mogelijk worden gemaakt via intern salderen niet meer vergunningplichtig zijn. Zie nader over intern salderen paragraaf 3.3.4. Latente ruimte.

3.3.2 Basis op orde voor initiatieven die geraakt zijn door het PAS

Voor een goede uitvoering is het zaak dat de "basis op orde" is voor wat betreft de vergunningplichtige activiteiten. Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State over het PAS, is dat helaas nog niet het geval. Wij werken eraan (al dan niet met andere betrokken partijen) om dit zo snel mogelijk voor elkaar te krijgen, in het bijzonder voor de volgende situaties:

- Reeds aangevraagde (en vergunningplichtige) initiatieven, ingediend ten tijde van het PAS dan wel uiterlijk tot het vaststellen van de beleidsregels in december 2019;
- Initiatieven die gerealiseerd zijn op basis van een PAS-melding;
- Initiatieven die ten tijde van het PAS vergunningvrij uitgevoerd konden worden.

Deze initiatiefnemers, die in de problemen zijn geraakt door het onverbindend verklaren van het PAS en die te goeder trouw hebben gehandeld, zullen wij proberen optimaal te faciliteren en rechtszekerheid te bieden.

Ad A.

De indieningsvereisten voor een vergunningaanvraag ten tijde van het PAS waren volstrekt anders dan waaraan een huidige aanvraag dient te voldoen. Het belangrijkste verschil ten opzichte van het PAS is de beoordeling van de aangevraagde situatie ten opzichte van de aanwijzdatum voor de Vogelrichtlijngebieden en/of Habitatrichtlijngebieden c.q. de referentiedatum. Het vergelijken van de referentiesituatie met de aangevraagde, beoogde situatie kan twee uitkomsten hebben:

- Er is sprake van een afname in stikstofdepositie. In dit geval is de aanvraag (ten aanzien van stikstof) vergunbaar.
- Er is sprake van toename van stikstofdepositie.

Indien met de beschreven mogelijkheden onder paragraaf 3.3.1 geen vergunbare situatie ontstaat, resteert de probleemgerichte gebiedsaanpak (paragraaf 3.2.2). Wij inventariseren per Natura2000-gebied de ontwikkelbehoefte, de bronnen die een negatieve invloed hebben op de natuurkwaliteit en de mogelijkheden om de natuur te verstevigen en te herstellen. Indien de geschetste mogelijkheden voor vergunningverlening geen oplossing bieden, proberen wij initiatieven die geraakt zijn door de uitspraak van het PAS, al dan niet aangepast, via deze aanpak alsnog te faciliteren.

Er zijn 236 aanvragen geraakt door het onverbindend verklaren van het PAS.

Ad B.

Onder het PAS konden activiteiten met een stikstofdepositie van minder dan 1 mol per hectare per jaar volstaan met een melding. De Raad van State geeft in haar uitspraak aan dat deze grenswaarde nooit rechtmatig is geweest en dat voor deze activiteiten daarom sprake is van een vergunningplicht. Meldingen hebben geen rechtskracht meer. Dit betekent dat voor alle gemelde activiteiten die te goeder trouw zijn gerealiseerd, alsnog een vergunning moet worden aangevraagd.

Het Rijk heeft de verantwoordelijkheid op zich genomen om de PAS-meldingen te legaliseren. De minister van LNV heeft in de kamerbrief van 24 april 2020 aangegeven met bronmaatregelen een ontwikkelreserve in te stellen, waarmee de PAS-meldingen kunnen worden gelegaliseerd. Deze aanpak is inmiddels als verplichting vastgelegd in artikel 1.13a van de Wsn. De provincies spelen hierin een belangrijke rol omdat wij als bevoegd gezag de vergunningverlening uitvoeren binnen de termijn van drie jaar.

In Limburg moeten er maximaal 225 meldingen gelegaliseerd worden.

Ad C.

Sinds de uitspraak moeten alle bedrijven die stikstofdepositie op Natura2000-gebieden veroorzaken een vergunning hebben in het kader van de Wnb. Ten tijde van het PAS waren initiatieven die een stikstofdepositie veroorzaakten van <0,05 mol per hectare per jaar vrijgesteld van een vergunning- en meldingsplicht. Evenals voor de gevallen waarbij ten tijde van het PAS een melding gold (ad b), geldt ook voor deze categorie dat het Rijk deze situaties zal legaliseren.

Het aantal initiatieven dat vergunningvrij is gewijzigd ten tijde van het PAS is onbekend. We werken samen met het Rijk aan een legaliseringsaanpak voor deze categorie.

3.3.3 Autonome taak

Vergunningverlening is een permanente, autonome taak. De Limburgse Aanpak Stikstof en Natuurverbetering is eindig in tijd en omvang. De aanvragen die geraakt zijn door het onderuitgaan van het PAS zullen (zoals hierboven aangegeven) in de basis gefaciliteerd worden, omdat zij te goeder trouw hebben gehandeld. Initiatieven die zijn ingediend ná 1 januari 2020 zijn in de regel zelf verantwoordelijk voor de vergunbaarheid van hun aanvraag.

De enorme dynamiek van het stikstofdossier, de hoeveelheid aan rechtelijke uitspraken, de diverse regelingen en nieuwe (landelijke of regionale) beleidsontwikkelingen maakt echter dat het voor aanvragers of hun adviseurs, gemeenten, natuurbelangenverenigingen

of anderen lastig is alle ontwikkelingen te volgen. Het provinciale stikstofloket (infostikstof@prvlimburg.nl) ondersteunt bij alle uitvoeringsvraagstukken die in- of externe klanten stellen. Hiermee geven we tevens – deels – uitvoering aan motie 2596 'gewijzigd Claassen c.s. inzake vergunningverlening in coronatijd', waarmee GS verzocht wordt om binnen de wettelijke kaders maximaal mee te denken met de aanvragers.

Wij constateren dat de grens tussen het geven van advies (de adviesrol overnemen) en het dienen van een wettelijk belang (als uitvoerend, toetsend bevoegd gezag) vervaagt indien wij maximaal meedenken. De verantwoordelijkheid tot het indienen van een vergunbare aanvraag ligt bij de initiatiefnemer. Die verantwoordelijkheid leggen we dan ook terug waar deze hoort en wij zullen bij concrete voorstellen maximaal meedenken.

In de motie is tevens verzocht maximale creativiteit te betrachten bij vergunning trajecten (van grootschalige economische ontwikkelingen). Wij geven hieraan invulling binnen de kaders van de natuur(wetgeving) en jurisprudentie.

3.3.4 Latente ruimte

Om te voorkomen dat het verlenen van vergunningen volledig stil zou komen te liggen, is het fenomeen 'intern of extern salderen' opnieuw geïntroduceerd toen het PAS onverbindend verklaard werd. Bij intern salderen vermindert een bedrijf de stikstofemissie binnen het eigen bedrijf om uitbreiding mogelijk te maken. Ook kan intern gesaldeerd worden op dezelfde locatie, waarbij bijvoorbeeld een agrarisch bedrijf wordt vervangen door een logistiek bedrijf.

Bij extern salderen neemt een bedrijf de ruimte om stikstofemissie uit te stoten over van een ander bedrijf dat geheel of gedeeltelijk stopt. Het instrument is (nog voor het PAS) juridisch getoetst en akkoord bevonden door de Raad van State. De wens is om investeringen van bedrijven niet te frustreren en geen economische schade te leiden.

In januari 2021 bepaalde de Raad van State dat een activiteit die mogelijk wordt gemaakt via intern salderen geen (nieuwe) natuurvergunning hoeft aan te vragen. Daarmee wordt voor ons ook onduidelijk waar een uitbreiding plaatsvindt of de activiteit wijzigt en of de berekeningen kloppen die zouden moeten aantonen dat de stikstofemissies niet toenemen. Bovendien is er soms sprake van 'latente ruimte' in natuurvergunningen. Dit betekent dat een bedrijf een vergunning heeft voor de uitstoot van een bepaalde hoeveelheid stikstof en die ruimte feitelijk maar voor een deel gebruikt. Bij een uitbreiding of wijziging van de activiteit kan een bedrijf die ruimte benutten, zonder een nieuwe vergunning te vragen met de bijbehorende berekeningen over emissies. Dat leidt dus feitelijk tot een toename van emissie en depositie.

Tevens kan een bedrijf dat (deels) stopt, volgens de regels van extern salderen, het recht op de uitstoot van stikstof verkopen. Ook een bedrijf dat niet alle rechten op vervuiling gebruikt, maar de capaciteit daarvoor wel feitelijk heeft gerealiseerd en daarmee dus 'latente ruimte heeft', kan dat deel verkopen. Er zit wel een beperking aan deze verkoop van stikstofrechten. De saldonemer mag slechts 70% van deze ruimte inzetten. De rest vervalft. Maar ook met de verkoop van 70 procent kan de totale stikstofemissie toenemen. Als niet wetenschappelijk vaststaat dat de stikstofemissie daalt, handelt Nederland nog steeds in strijd met de Europese habitatregels.

Naast de lobby die loopt om intern salderen weer te reguleren wordt onderzocht of de 70/30 benadering dan ook weer toegepast kan worden bij intern salderen. Parallel aan dit spoor (en in afwachting van een wettelijke regulering van intern salderen) worden de mogelijkheden voor het afkomen van de latente ruimte landelijk onderzocht. Zodra hier meer duidelijkheid over bestaat, zullen wij ook de gerichte inzet van toezicht en handhaving onderzoeken, inclusief de capaciteit die hiermee gepaard gaat.

4 Relatie met andere beleids-terreinen

De Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering staat niet op zichzelf. Zo zijn er andere, bestaande beleidslijnen die een positief (neven)effect hebben op de doelen op het gebied van stikstof en natuur. Andersom kan de LASN ook positieve (neven)effecten hebben op doelen van andere beleidsterreinen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de volgende (beleids)kaders en programma's:

- Provinciale Omgevingsvisie en omgevingsverordening
- Beleidskader Fiets
- Provinciale Energiestrategie (PES) en de Regionale Energiestrategieën (RES)
- 1 miljoen Bomenplan
- Heroverwegingen mobiliteitsopgaven
- Kwaliteitsimpuls Limburgse Centra
- Missiegedreven economisch kader
- Beleidskader circulaire economie
- Beleidskader landbouw- en agrifoodsector 2020-2023
- Schone lucht akkoord
- Waterprogramma 2022-2027
- Herijking Agenda Limburgse woningmarkt
- Uitvoeringsprogramma Toerisme & Recreatie
- Uitvoering regiodeals, IBA Parkstad
- Regionale vertaling luchtvaarnota 2020-2050
- Monumenten-, sport-, archeologie- en cultuur- en erfgoedbeleid
- Veiligheidsagenda Limburg
- Uitvoeringsagenda Vitale Veehouderij
- Concessieverlening en afspraken verduurzaming Arriva
- Limburgse fondsen: DuurzaamThuis, Limburg Energiefonds, Transitiefonds Woningmarkt

Onderstaande kaders geven – als voorbeeld – aan hoe deze integraliteit vormgegeven kan worden.

Wateropgave

Op dit moment wordt er uitvoeringgegeven aan de vrijwillige landelijke ‘Regeling provinciale opkoop veehouderijen nabij natuurgebieden’. De Regeling heeft primair tot doel om een emissiereductie te bewerkstelligen doordat de veehouderijactiviteiten van de betreffende ondernemer stoppen en de stallen te slopen dan wel een duurzame herbesteding voor deze gebouwen te vinden. Echter, biedt de Regeling ook de mogelijkheid om gronden mee aan te kopen. Daarmee ontstaat de mogelijkheid voor provincies om ook andere doelen (mede) te realiseren. Van alle ondernemers die zich vrijwillig hebben aangemeld voor deze regeling, zijn daarom ook de grondposities in beeld gebracht. Dit om te bezien of gronden die deze ondernemers in bezit hebben potentieel interessant zijn voor het realiseren van andere provinciale beleidsdoelen, bijvoorbeeld op het gebied van water. Vanzelfsprekend blijft daarbij het uitgangspunt van vrijwilligheid vanuit de zijde van de ondernemer overeind.

Schone Lucht Akkoord

Gedeputeerde Staten hebben op in april 2021 het Schone Lucht Akkoord getekend. Dit akkoord is erop gericht een gezondheidswinst te realiseren door het verbeteren van de luchtkwaliteit in Nederland. In 2030 kan 50% gezondheidswinst behaald worden ten opzichte van 2020, dit betekent in de praktijk een langere levensverwachting. Het Schone Lucht Akkoord is een samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeenten waarbij iedere overheidslaag binnen haar eigen taken en bevoegdheden maatregelen neemt om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Er is een wederkerigheid tussen de doelen van het Schone Lucht Akkoord (energietransitie en CO₂-reductie) en de aanpak van de LASN, immers dragen projecten en maatregelen die gericht zijn op CO₂-reductie vaak bij aan stikstofreductie en andersom.

De kennis en cofinanciering vanuit het Rijk voor het Schone Lucht Akkoord kan daarmee ook ingezet worden om bij te dragen in realisatie van de ambities uit het LASN.

5 Financiën

De geschetste aanpak in deze LASN is een integrale aanpak die veel provinciale opgaven raakt. Naast de inhoudelijke en organisatorische inspanning die dit met zich meebrengt, betekent dit ook een financiële inspanning. Hiervoor maakt de Provincie maximaal aanspraak op Rijksfinanciering. De bestaande reguliere (proces)middelen in de begroting zijn het financiële kader voor de inzet van provinciale middelen.

Daarbij wordt ingezet om een deel van de financiële meeropbrengst van de grondtransactie van het gebied Welss Meer in te zetten voor stikstofreductiemaatregelen in alle sectoren ten gunste van o.a. vulling van de microdepositiebank conform interprovinciale afspraken om daarmee economische of maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te maken.

Daar waar aanvullend meerdere provinciale doelen gerealiseerd kunnen worden, als gevolg van een pragmatische aanpak en financiering, zal het college een separaat voorstel aan Provinciale Staten voorleggen.

Dit geldt onder andere voor de uitwerking van de specifieke uitkering in het kader van de 'Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden' (SPUK gerichte opkoop veehouderijbedrijven). Voor de eerste tranche van deze SPUK maakte Limburg in eerste instantie aanspraak op 13,5 miljoen euro. Na een intensief lobbytraject is dit budget opgehoogd naar ongeveer 60 miljoen euro. Dit budget is voldoende voor de opkoop van de stikstofrechten van de aangemelde bedrijven, echter een aantal kostenposten zijn uitgesloten van de regeling en daarmee uitgesloten van Rijksfinanciering. Afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden ten aanzien van additionele provinciale doelrealisatie is er additioneel provinciaal budget nodig is, waarvoor Provinciale Staten middelen kunnen verstrekken voor onder meer voorfinanciering en/of afdekken van kosten voor het verkrijgen van vermogensbestanddelen (gronden, rechten en/of gebouwen).

Op het moment van schrijven van dit voorstel zijn deze keuzes nog niet gemaakt en is het aanvullend deel en de dekking hiervan nog onbekend, dit zal in Q1 van 2022 volgen.

6 Governance

In de aanpak stemmen wij op landelijk niveau af via het Interprovinciaal overleg (IPO) met het Rijk.

Binnen de provincie wordt gebruik gemaakt van zoveel mogelijk bestaande overlegstructuren, ter voorkoming van bestuurlijke drukte, zie onderstaand overzicht. In bijlage 3 worden de genoemde overleggen nader toegelicht.

Overleg	Deelnemers	Doel	Frequentie
Landelijk / interprovinciaal			
Bestuurlijk Overleg LNV – IPO	Minister LNV + 12 provincies	Afstemming, interbestuurlijke afspraken maken	4 keer per jaar
Bestuurlijke commissie Stikstof	12 provincies	Afstemming, interbestuurlijke afspraken maken	Tweewekelijks
Provinciaal niveau			
Provinciale Overlegtafel Stikstof	Provincie Limburg, ANWB, Bosgroep Zuid, Bouwend Nederland, CNV Vakmensen, Dierenbescherming, FNV Bondgenoten, Gemeente Horst aan de Maas (vertegenwoordiger Noord-Limburg), Gemeente Roermond vertegenwoordiger Midden-Limburg), Gemeente Sittard-Geleen (vertegenwoordiger Zuid-Limburg), Limburgs Landschap, Limburgs Particulier Grondbezit (LPG), Limburgse Werkgeversvereniging (LWV), Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), MKB Limburg, Limburgse Natuur en Milieu Federatie, Natuurmonumenten, Rabobank, Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Stichting Natuurlijk Geuldal, Waterschap Limburg, Werkgroep Behoud de Peel	Afstemming, interbestuurlijke afspraken maken (inzake stikstofdossier in de volle breedte)	Tweemaandelijks
Plattelandscoalitie	Provincie Limburg, Bosgroep Zuid, LLTB, Limburgse Natuur en Milieu Federatie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Waterschap Limburg	Afstemming en interbestuurlijke afspraken maken rondom specifiek (de uitvoering van) SPUK Natuur	Tweemaandelijks
Gebiedsniveau			
Gebiedstafels (nog niet actief)	Nader te bepalen per gebied	Afstemming op gebiedsniveau over uitvoering	Nader te bepalen
Internationaal			
Grenslanconferentie	NRW, Provincies Gelderland, Overijssel, Limburg,	Verkenning om te komen tot grensoverschrijdende aanpak	Jaarlijks
Vlaanderen	Nog niet geformaliseerd, ambtelijke afstemming	Vooralsnog casuïstiek	Ad hoc
Wallonië	Nog niet geformaliseerd, ambtelijke afstemming		Ad hoc

Communicatie

Naast de genoemde 'georganiseerde' stakeholders zoals genoemd in de vorige paragrafen, zijn meer partijen in en buiten Limburg betrokken bij de stikstofaanpak, zoals bijvoorbeeld gemeenten, adviseurs van (agrarische) bedrijven, ondernemers, initiatiefnemers en inwoners. Voor deze doelgroep is het van belang begrip en bewustwording te creëren voor het stikstofdossier en de Limburgse aanpak hierin.

Via het eerder ingestelde provinciale 'stikstofloket' (infostikstof@prvlimburg.nl) wordt ondersteuning en voorlichting gegeven ten aanzien het vergunningenspoor. Er zijn hier tot nu toe ruim 1000 vragen gesteld, en dagelijks komen er nog 1-2 binnen. Dit loket wordt dan ook in de huidige vorm voortgezet en heeft een focus op de 'technische' kant van stikstof.

Voor begrijpelijke algemene informatievoorziening sluiten wij aan bij www.aanpakstikstof.nl. Dit betreft een informatieve site waar alle relevante generieke landelijke informatie en besluitvorming ter beschikking staat. Via onze eigen communicatiekanalen informeren wij uitsluitend over de Limburgse besluitvorming.

Maastricht
Roermond
Koblenz
Mönchengladbach
↑ A73 ↑

16
Venlo-Zuid
Tegelen
↘ N271
300m

7000-8000
VieCur

7 Monitoring en rapportage

Met deze LASN dragen wij bij aan de maatschappelijke opgave rondom stikstofdepositie en natuurherstel zoals vertaald naar de regionale doelen in paragraaf 2.2 Wij monitoren de voortgang op deze doelen via 3 actielijnen.

In de eerste lijn, natuurherstel, monitoren wij de natuurkwaliteit via opnames in het veld. Wij rapporteren over de voortgang van de uitvoering van de te treffen maatregelen via de reguliere programmabegroting, de kwantitatieve effecten worden meegenomen in de jaarlijkse Voortgangsrapportage natuur.

Voor het monitoren van de tweede lijn, terugdringen van de stikstofdepositie gebruiken we verschillende tools. Op landelijk niveau vindt monitoring van de depositieniveaus plaats via AERIUS Monitor (<https://monitor.aerius.nl/>) Voor meer provinciaal gerichte monitoring, is het Limburgse stikstofdashboard ingericht. Dit dashboard geeft toegankelijk en openbaar in beeld hoe het ervoor staat in een gebied. Het geeft inzicht in data voor Limburg als geheel, maar ook voor elk Limburgs stikstofgevoelig Natura 2000-gebied afzonderlijk. Het laat bijvoorbeeld zien hoe de opbouw van emissies en depositie per Natura2000-gebied is, het effect van de nationale en provinciale bronmaatregelen hierop en de relevante gebied specifieke data (bijvoorbeeld de ligging en uitstoot van bedrijven). Omdat bronmaatregelen soms effect hebben op elkaar, op verschillende Natura2000-gebieden, maar ook op de nationale deken, volgen wij hierbij de data uit de landelijke monitoring. Bronmaatregelen in andere provincies hebben ook effect op Limburgse gebieden en omgekeerd hebben Limburgse bronmaatregelen effect op Natura2000-gebieden in andere provincies. Door gebruik te maken van uniforme monitoringsmethodieken streven we naar eenduidige cijfers voor alle provincies, waarbij wij ons hard maken deze cijfers periodiek ter beschikking te krijgen om enerzijds de effecten van inzet van maatregelen te zien, en anderzijds een basis te hebben om vervolgkeuzes richting te toekomst te maken.

De informatie in het dashboard is gebaseerd op diverse databronnen waar wij over beschikken en welke wij in samenwerking met Rijk en nationale kennisinstellingen (bijvoorbeeld RIVM), verder optimaliseren.

In de derde lijn, de toestemmingverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen volgen wij de aard en hoeveelheid vragen van het stikstofloket, de voortgang van het aantal verstrekte vergunningen en specifiek daarin het aantal extern saldeertransacties.

Wij houden Provinciale Staten halfjaarlijks op de hoogte van de voortgang op de lijnen 2 en 3 via een voortgangsrapportage.

Daarnaast worden uw Staten via deze rapportage, dan wel tussentijds, actief geïnformeerd over relevante ontwikkelingen, eventueel naar aanleiding van Bestuurlijke overleggen met het Ministerie van LNV.

Tot slot willen wij meegeven dat dit LASN niet in beton is gegoten. Voortschrijdend inzicht naar aanleiding van de monitoring, (Rijks)ontwikkelingen, de uitvoerende praktijk etc. kan leiden tot aanpassing of actualisatie van dit plan.

Bijlage 1

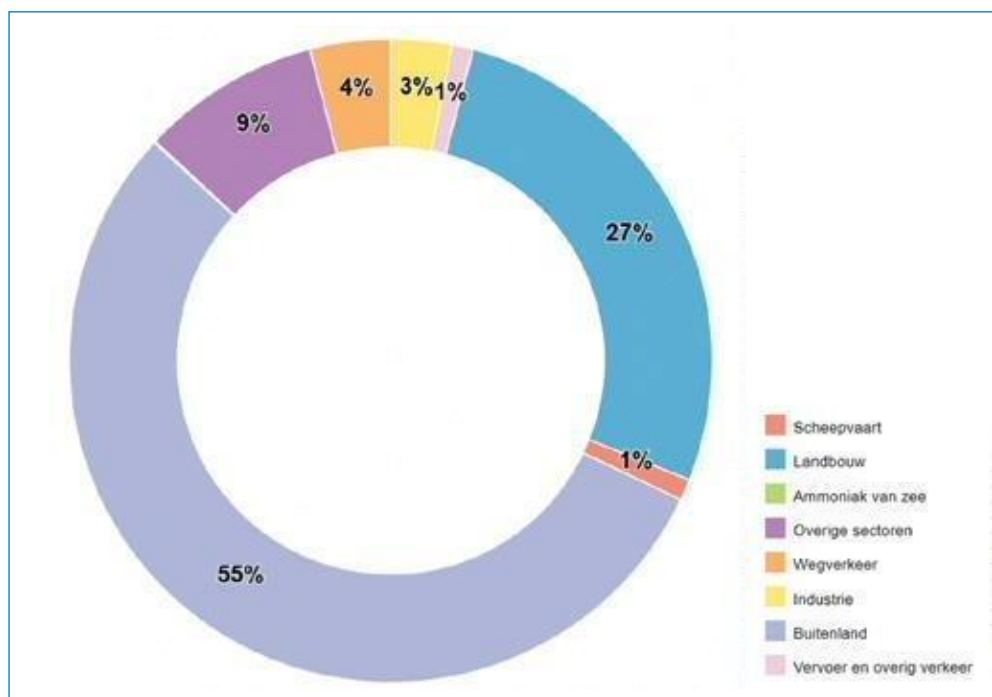
Stikstofanalyse per Natura2000-gebied

In de visualisaties van deze bijlagen wordt allereerst per Natura2000-gebied getoond in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. Daarnaast is per Natura 2000-gebied voor alle habitats en leefgebieden te zien wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

Basis voor deze visualisaties zijn de gegevens op hectare (hexagoon) niveau in AERIUS Monitor versie 15 oktober 2020. De 2018 en 2030 deposities zijn direct overgenomen uit de RIVM data.

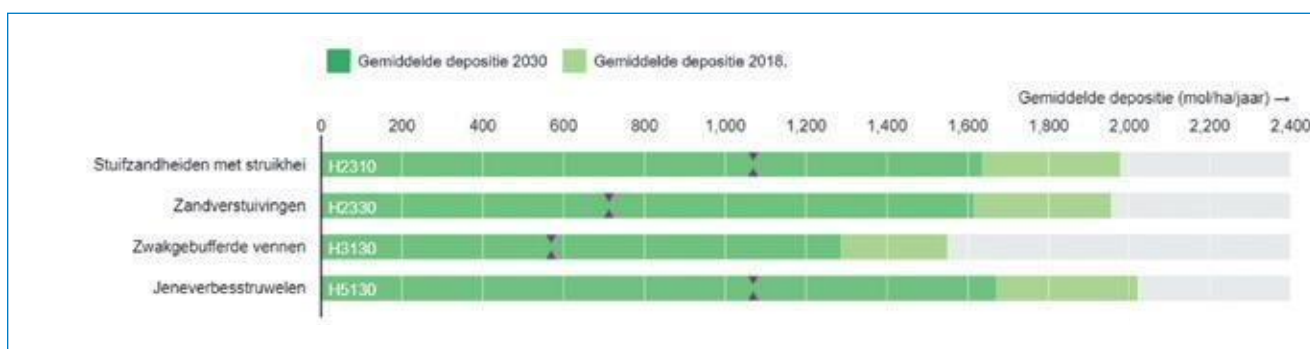
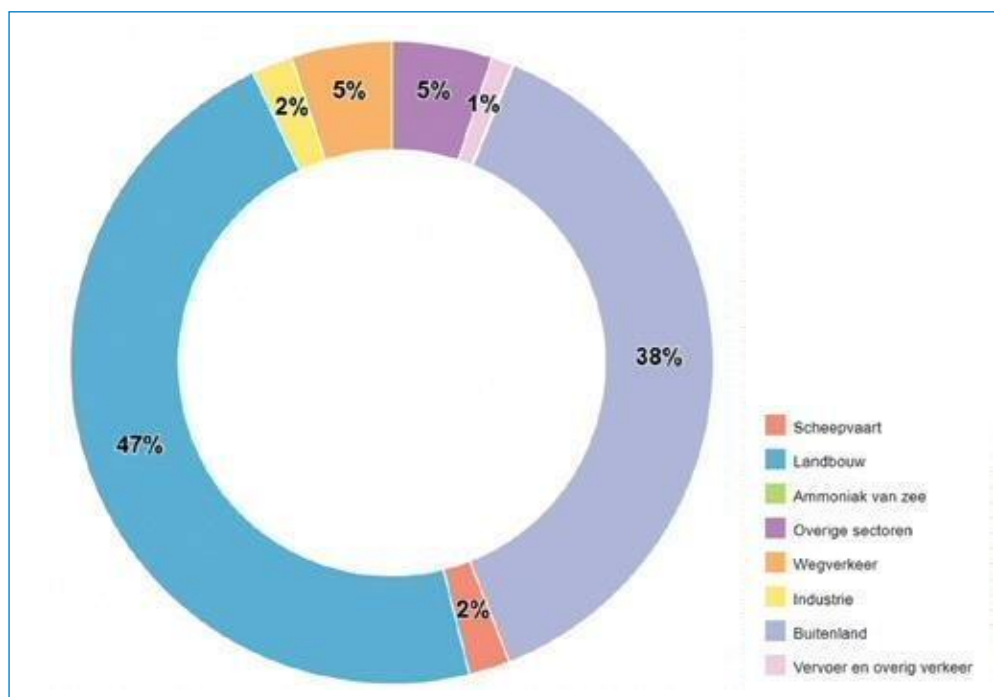
Natura2000-gebied Bemelerberg en Schiepersberg

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

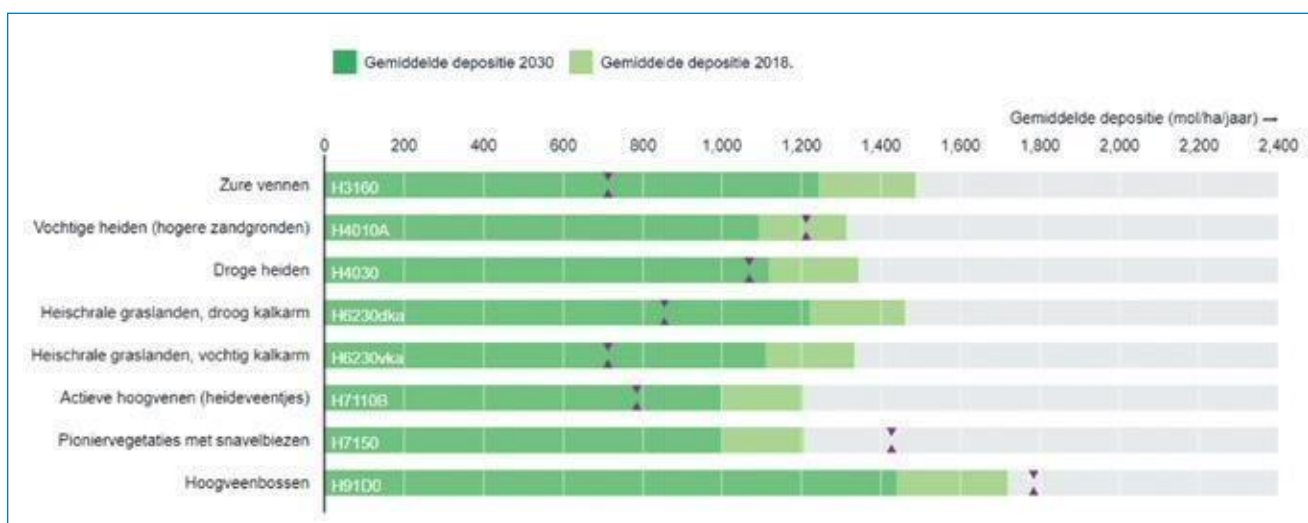
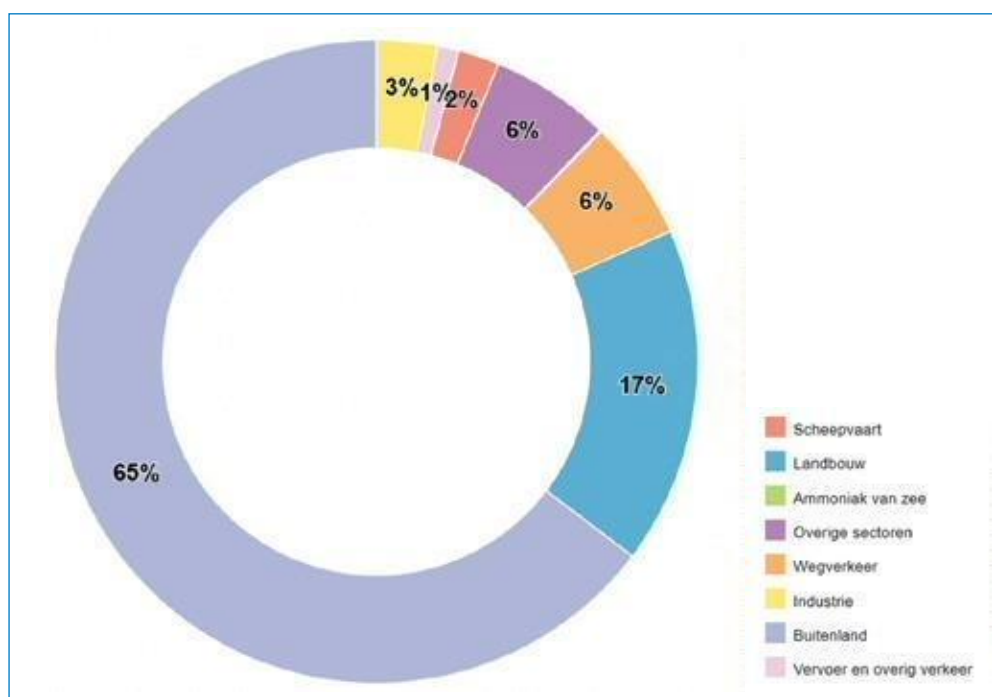
Natura2000-gebied Boschhuizerbergen

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

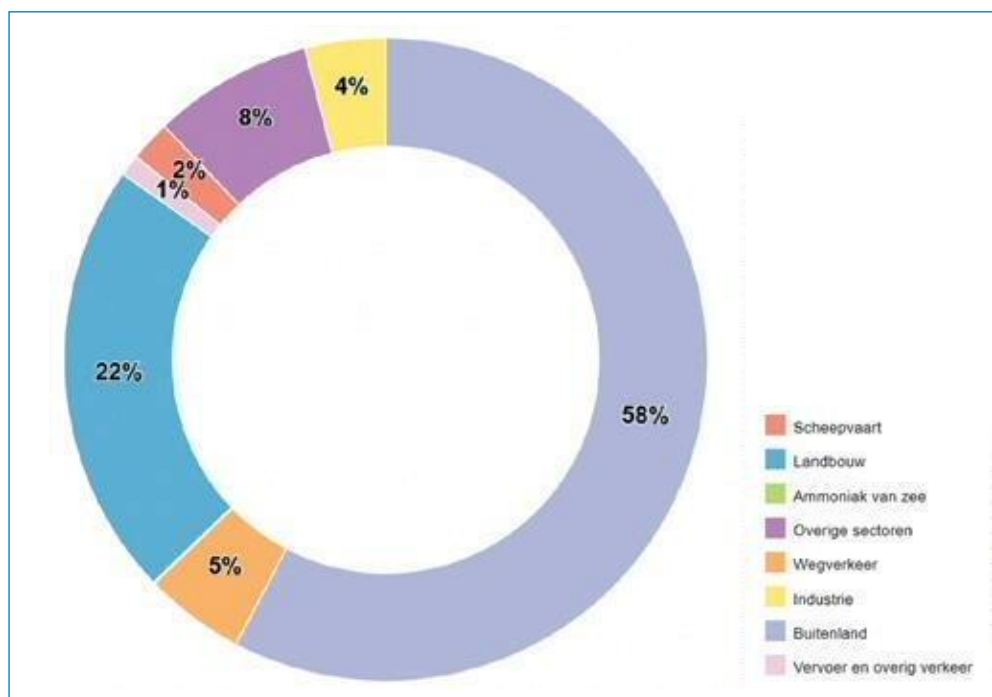
Natura2000-gebied Brunssummerheide

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

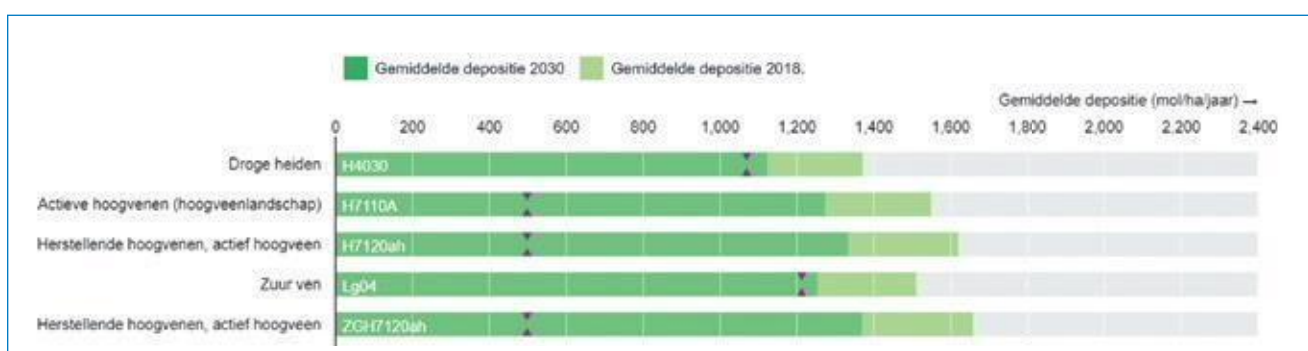
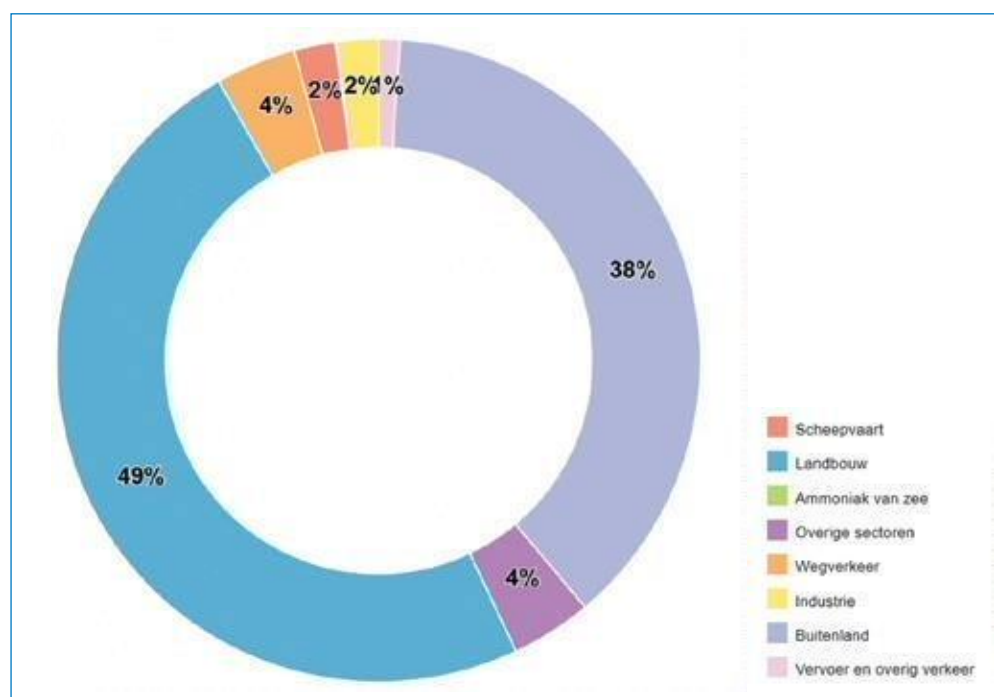
Natura2000-gebied Bunder- en Elslooërbos

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

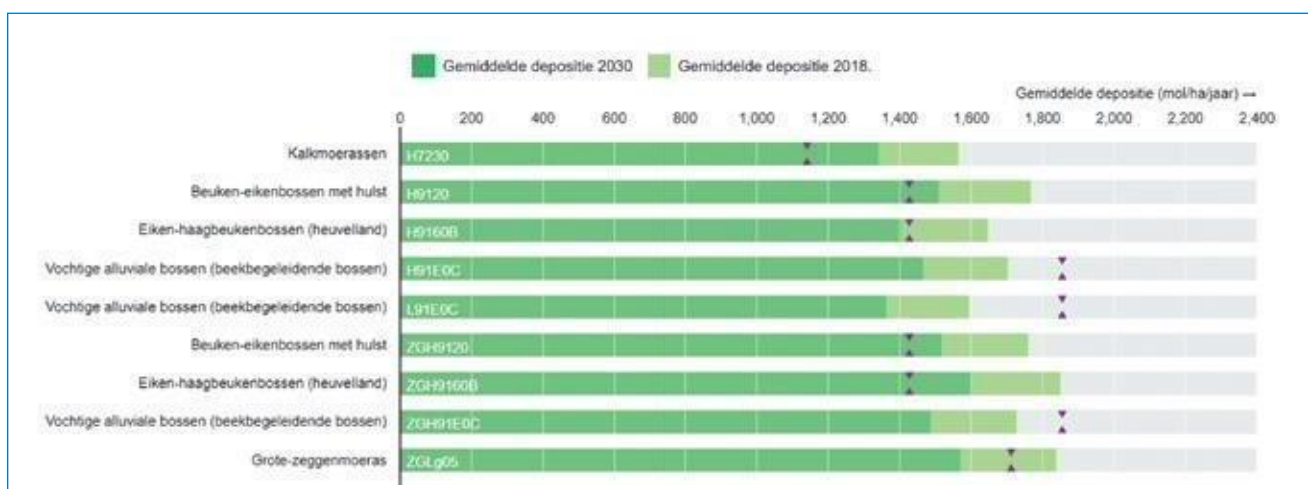
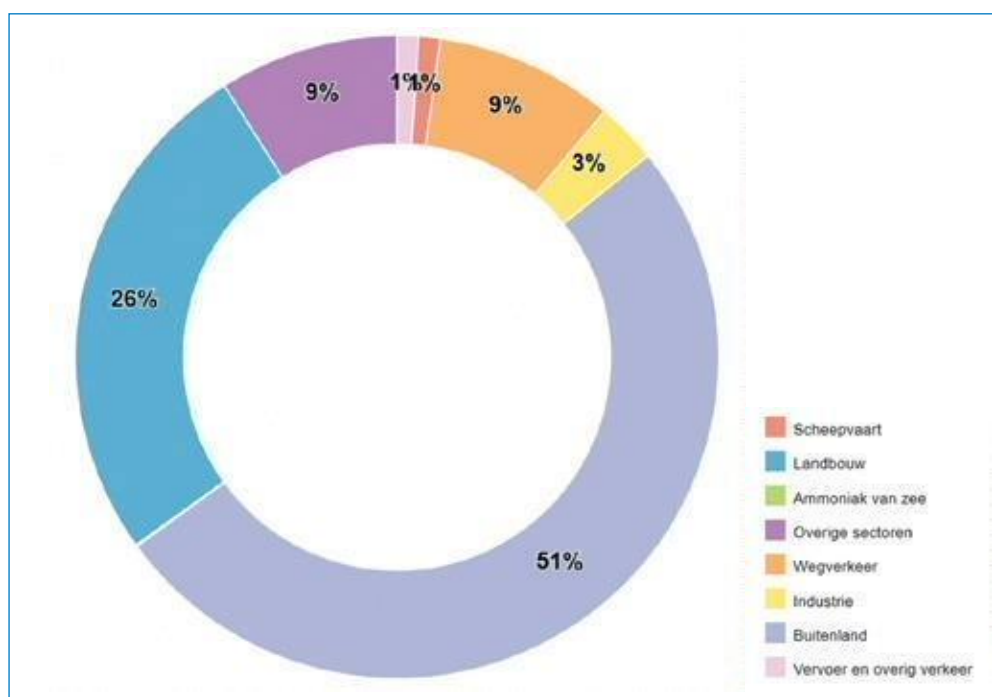
Natura2000-gebied Deurnse Peel en Mariapeel

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

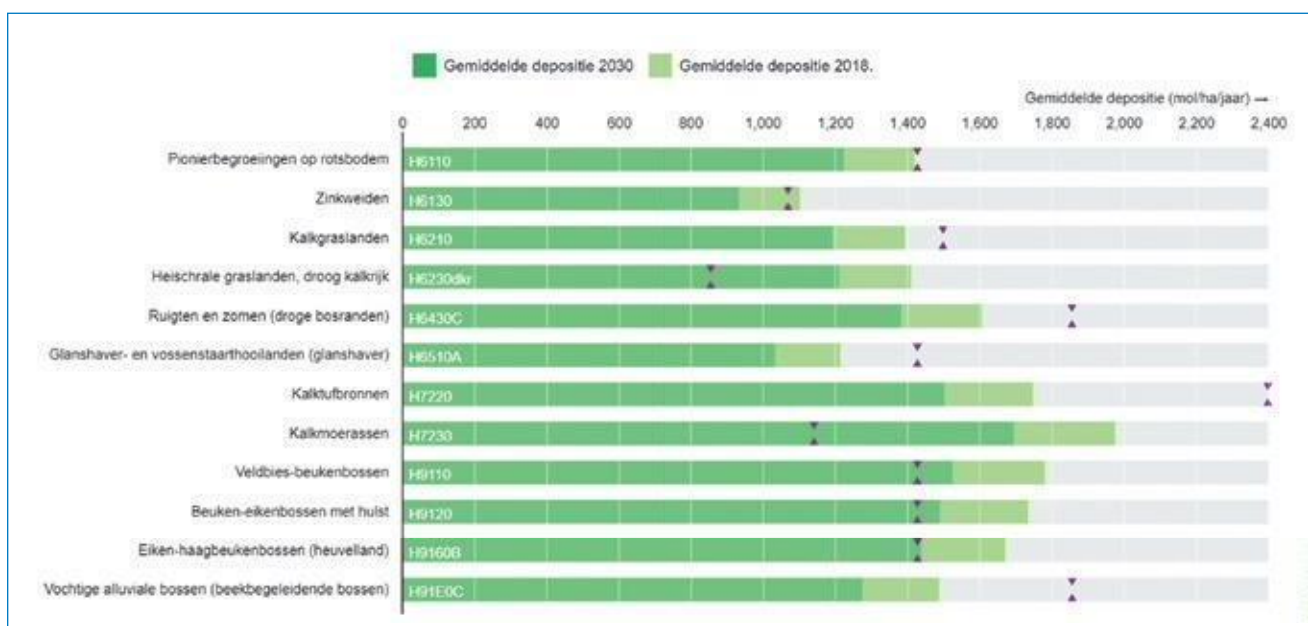
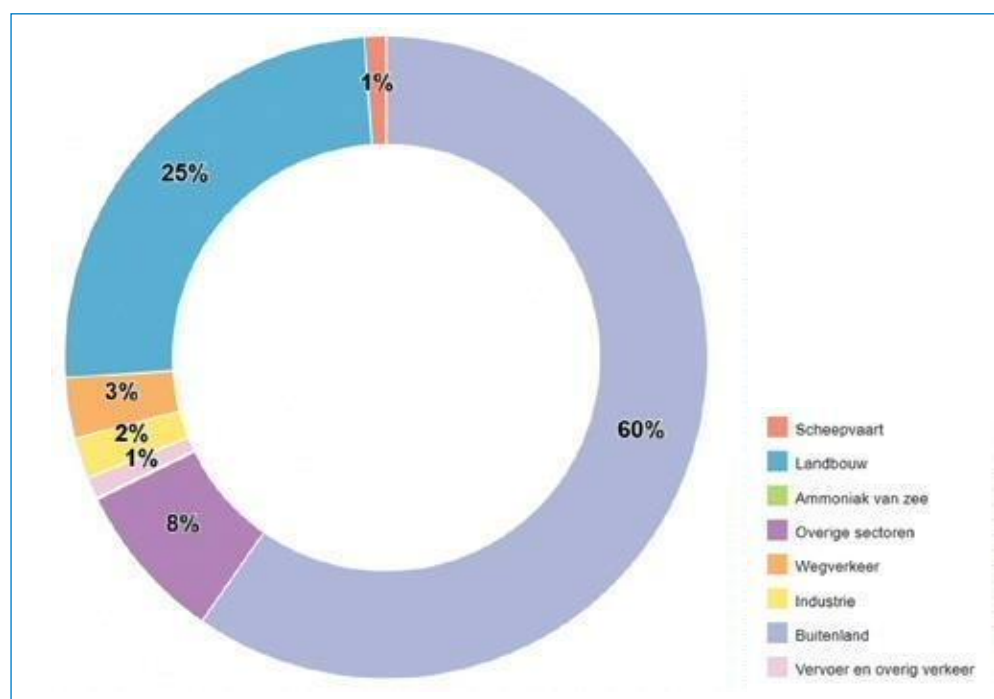
Natura2000-gebied Geleenbeekdal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

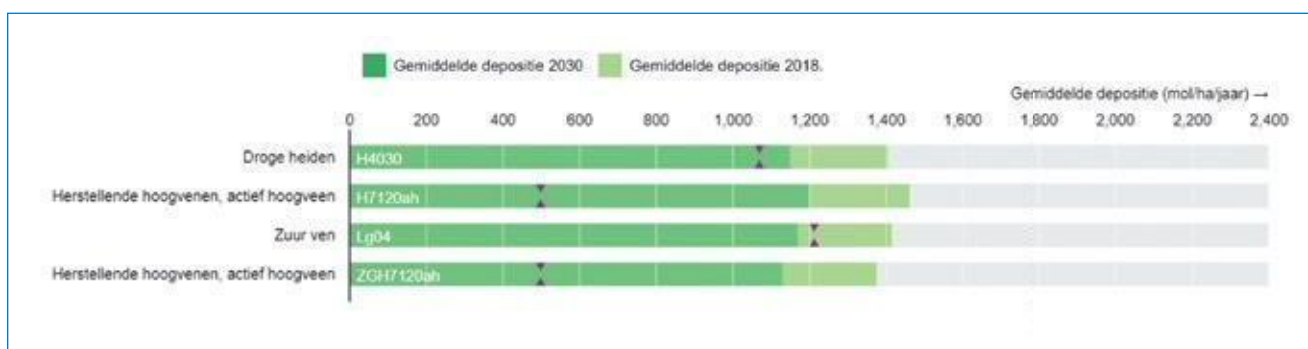
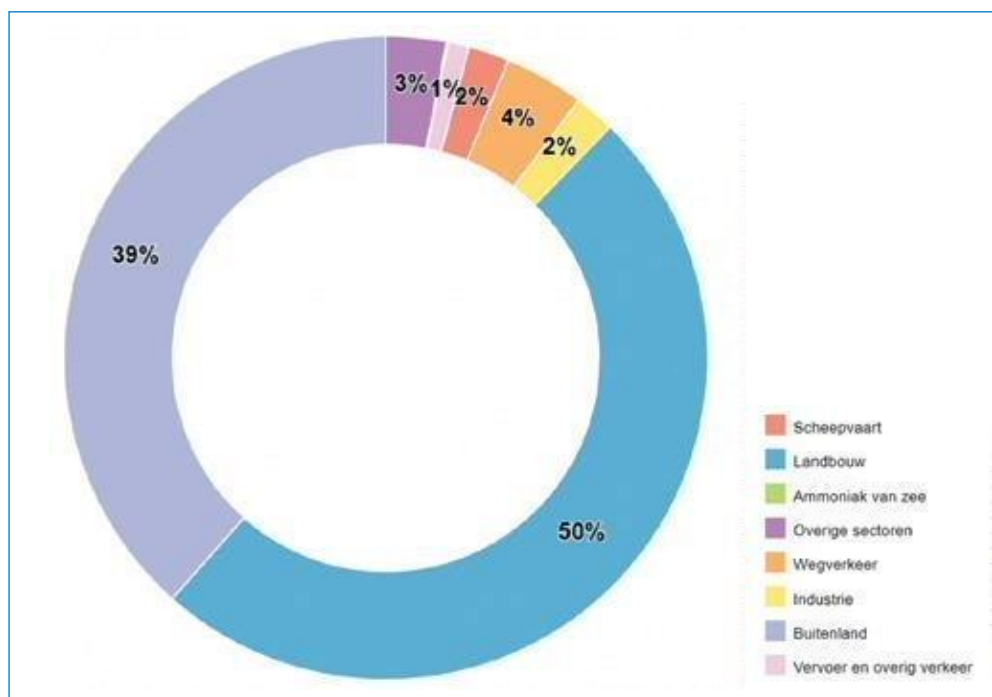
Natura2000-gebied Geuldal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

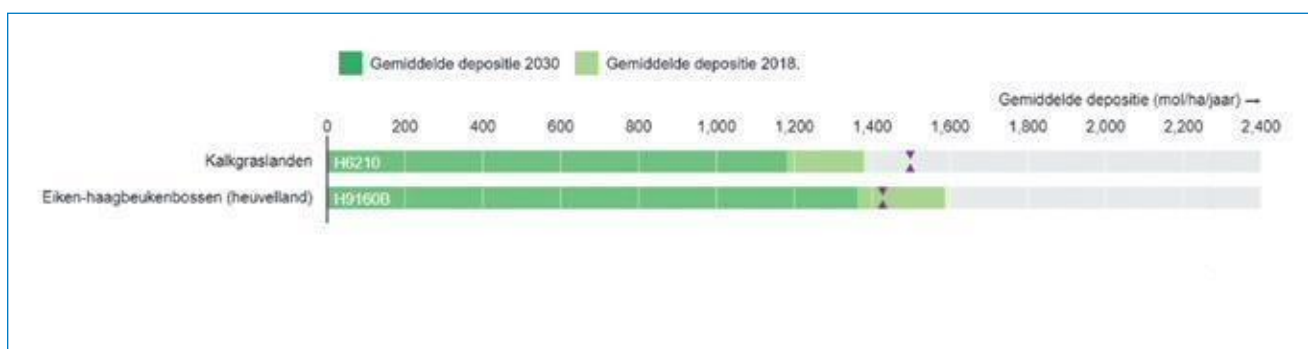
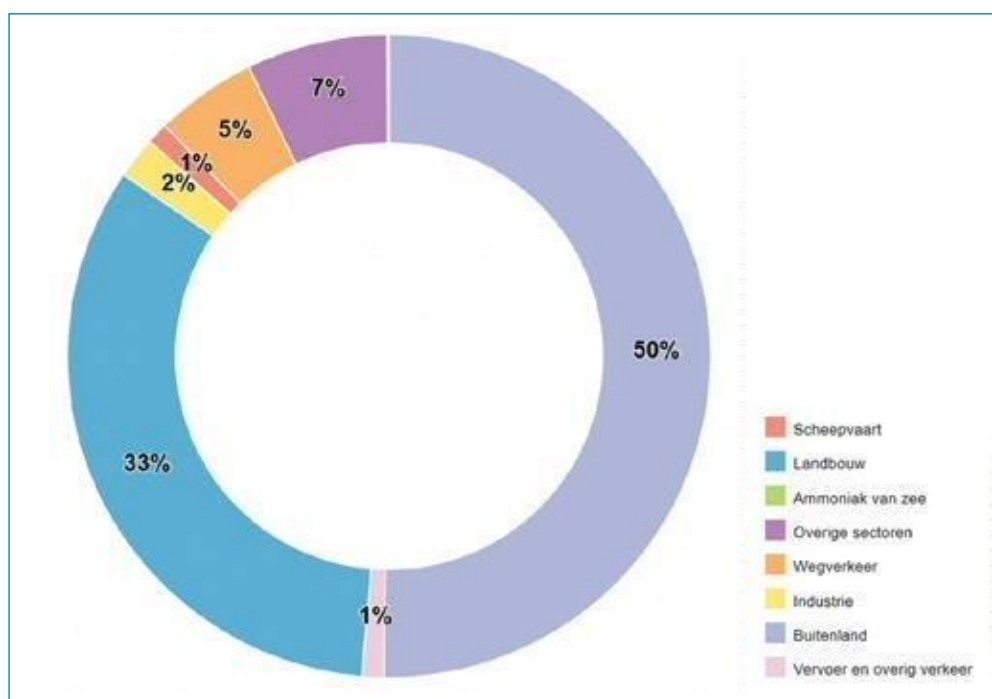
Natura2000-gebied Groote Peel

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

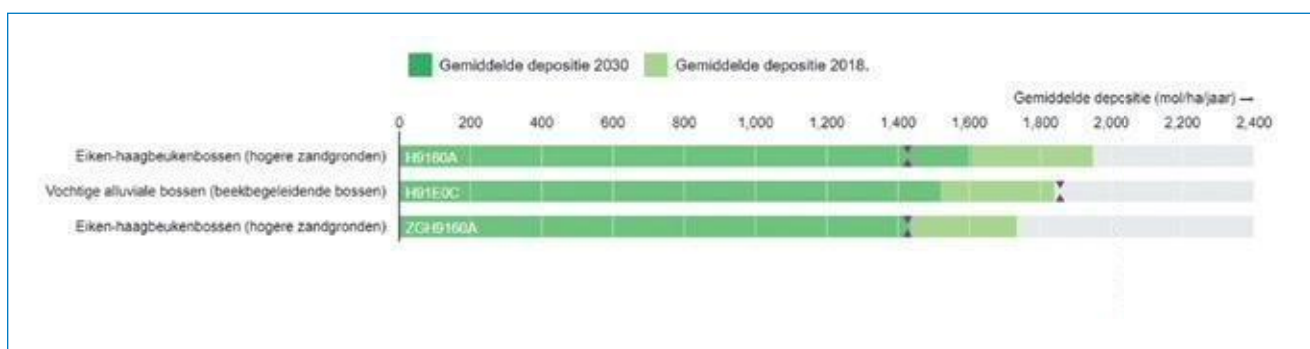
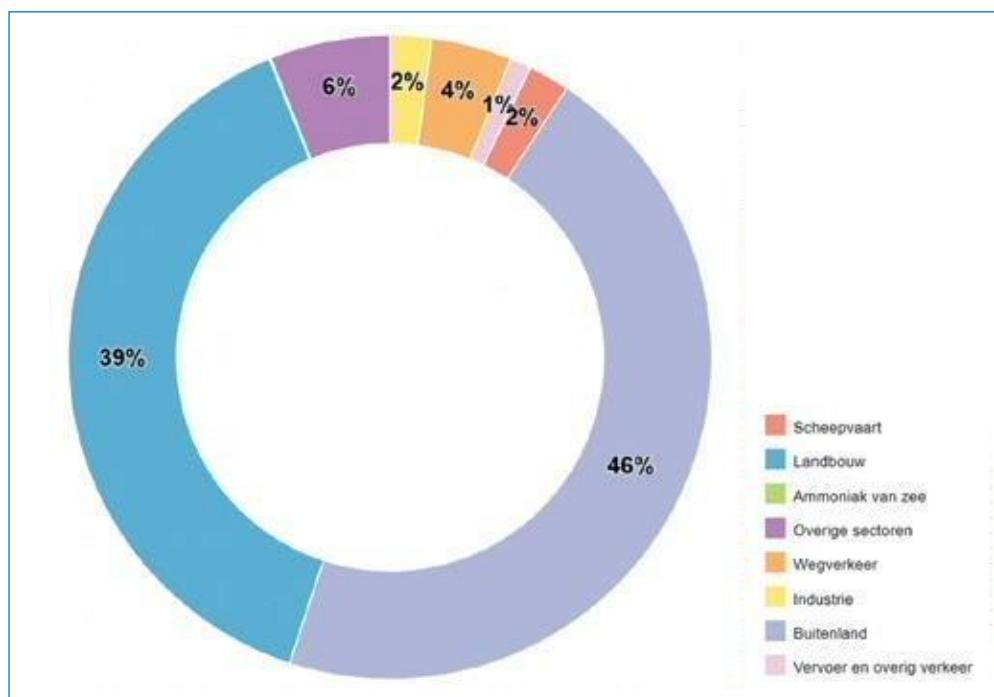
Natura2000-gebied Kunderberg

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

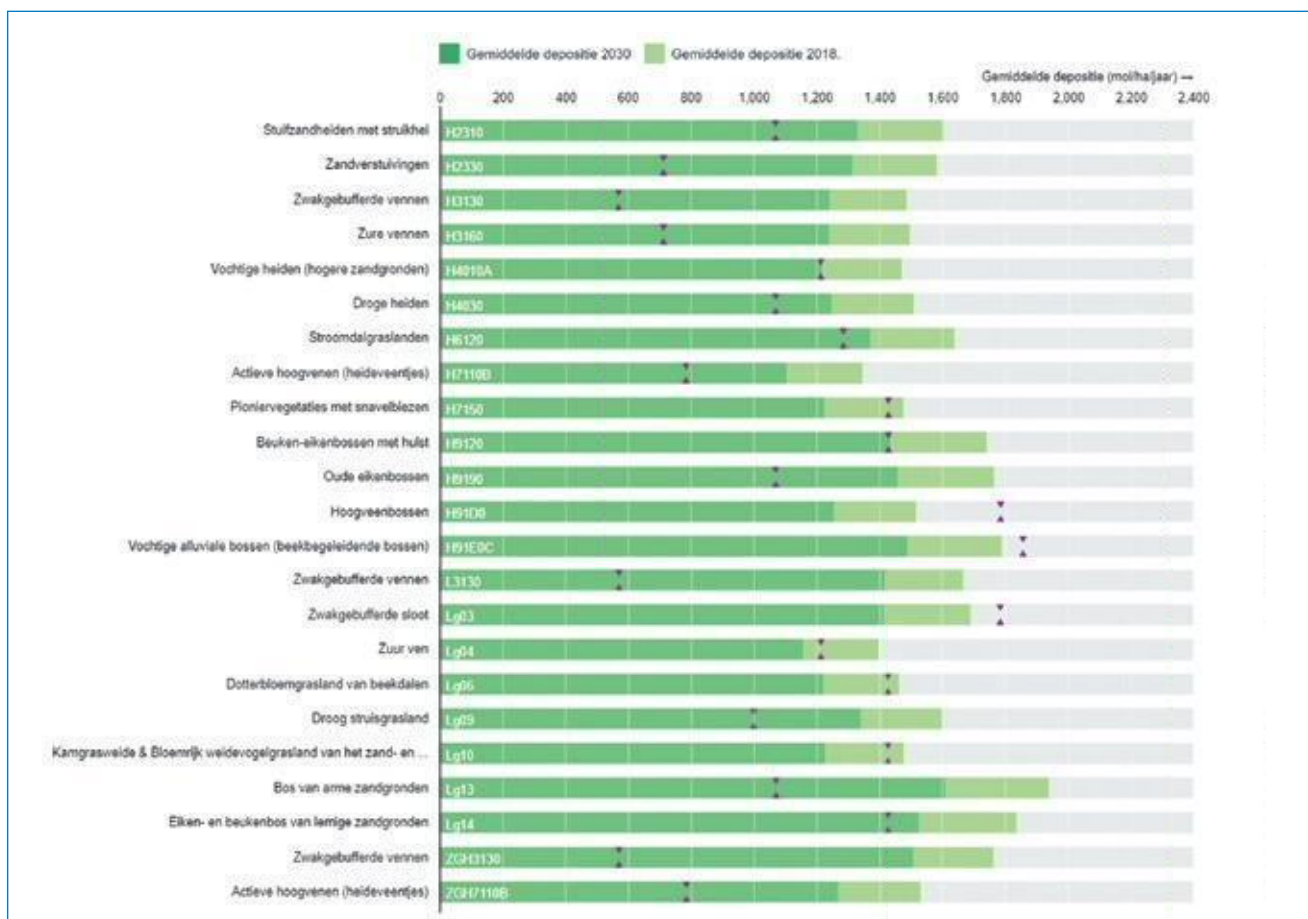
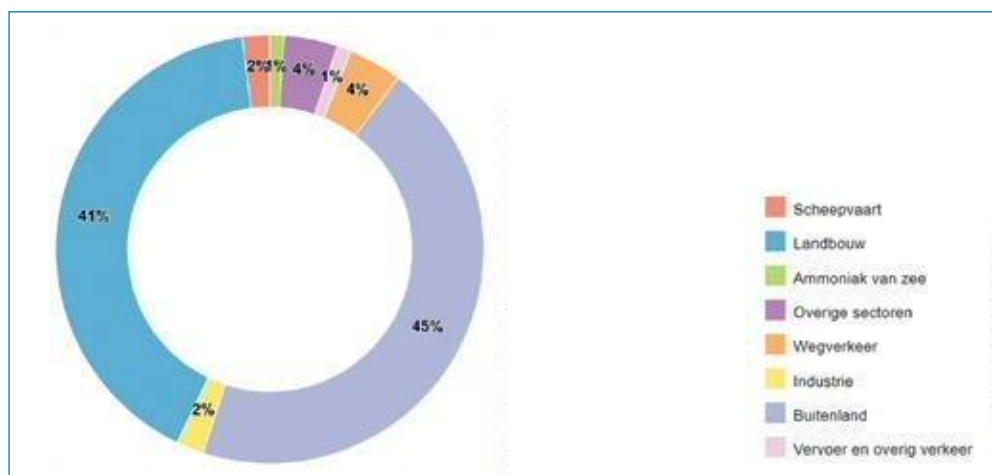
Natura2000-gebied Leudal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

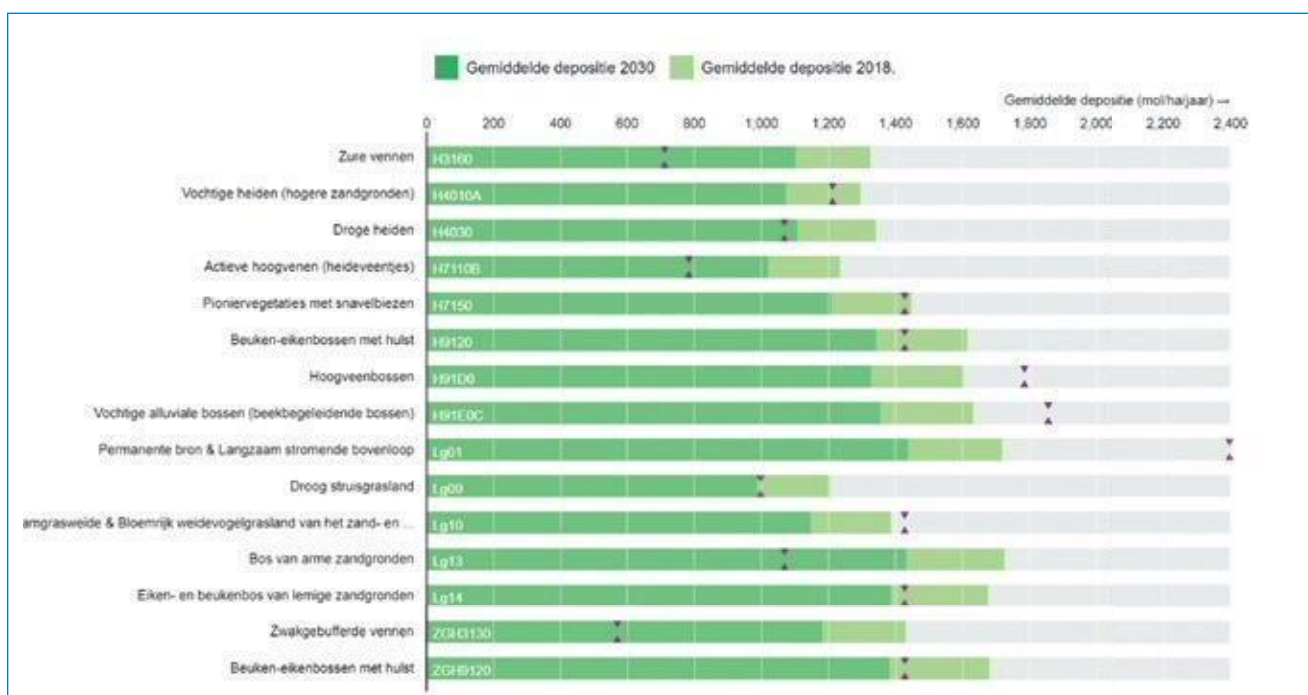
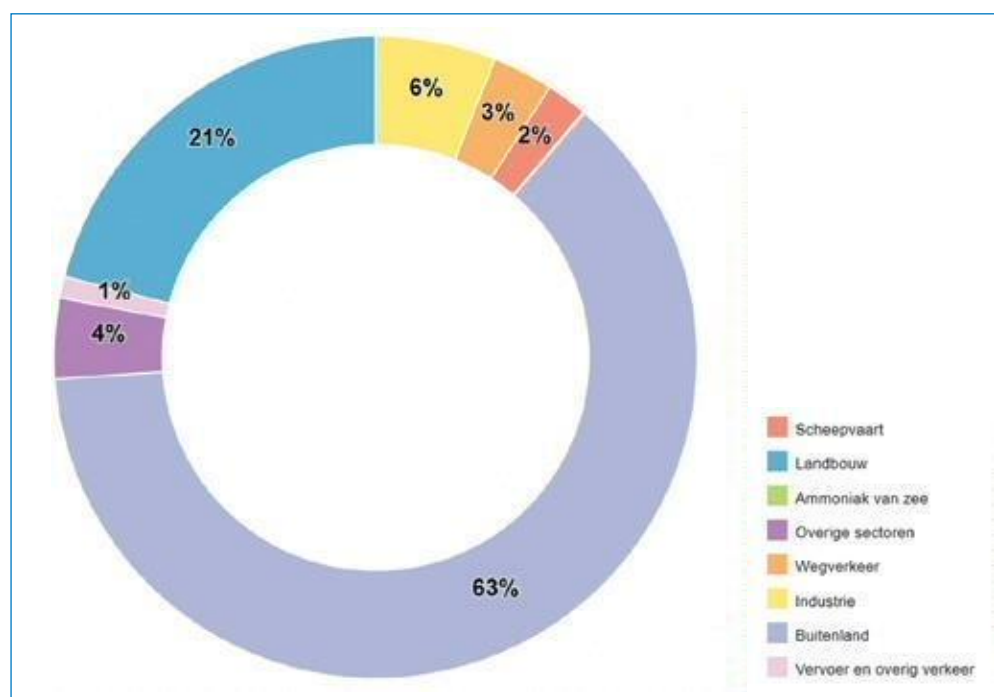
Natura2000-gebied Maasduinen

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

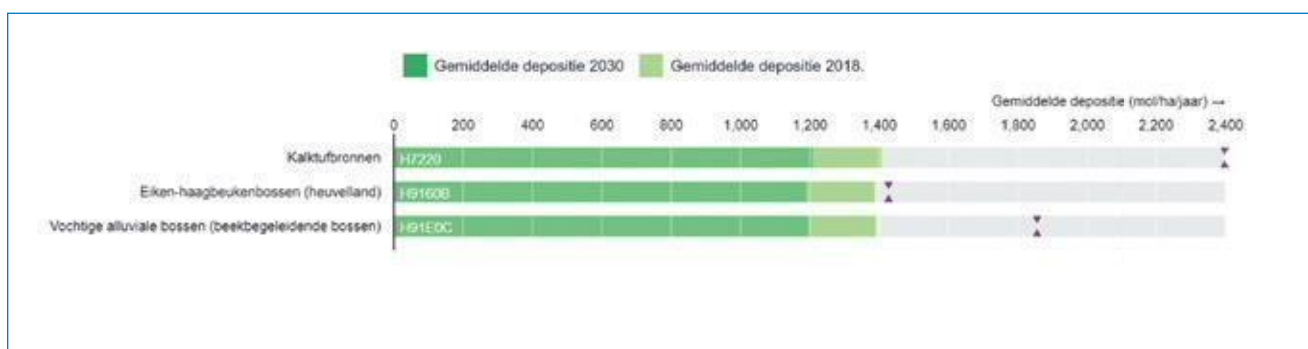
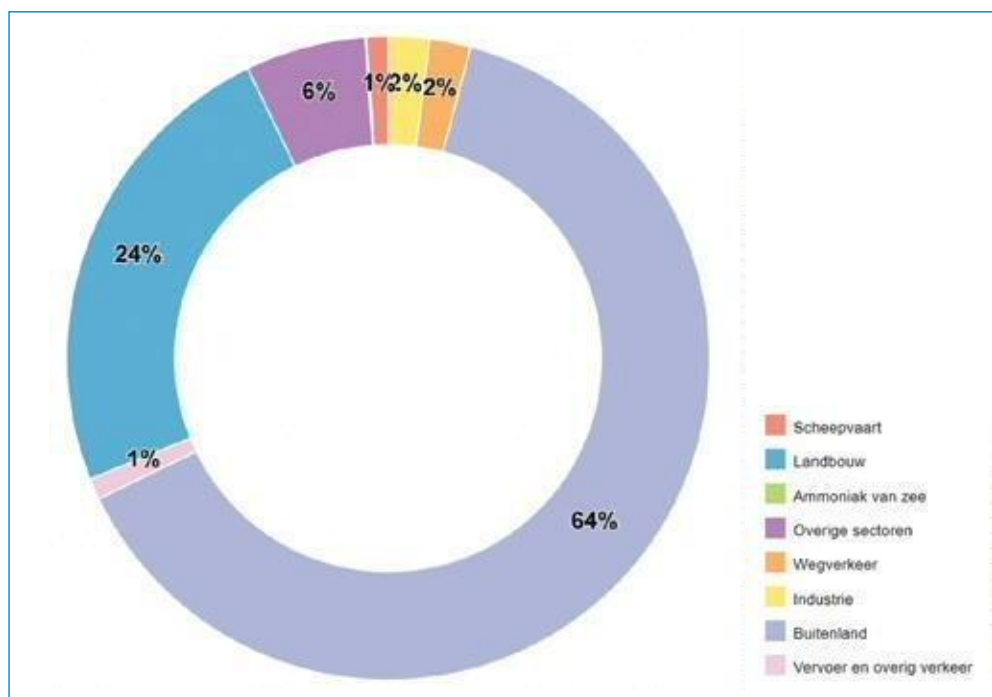
Natura2000-gebied Meinweg

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

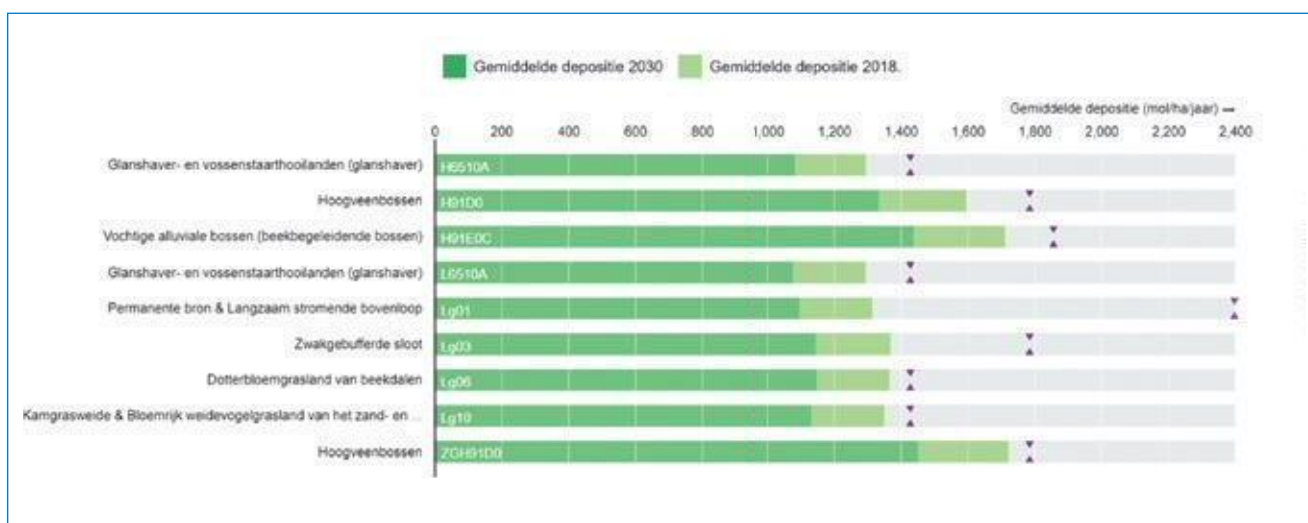
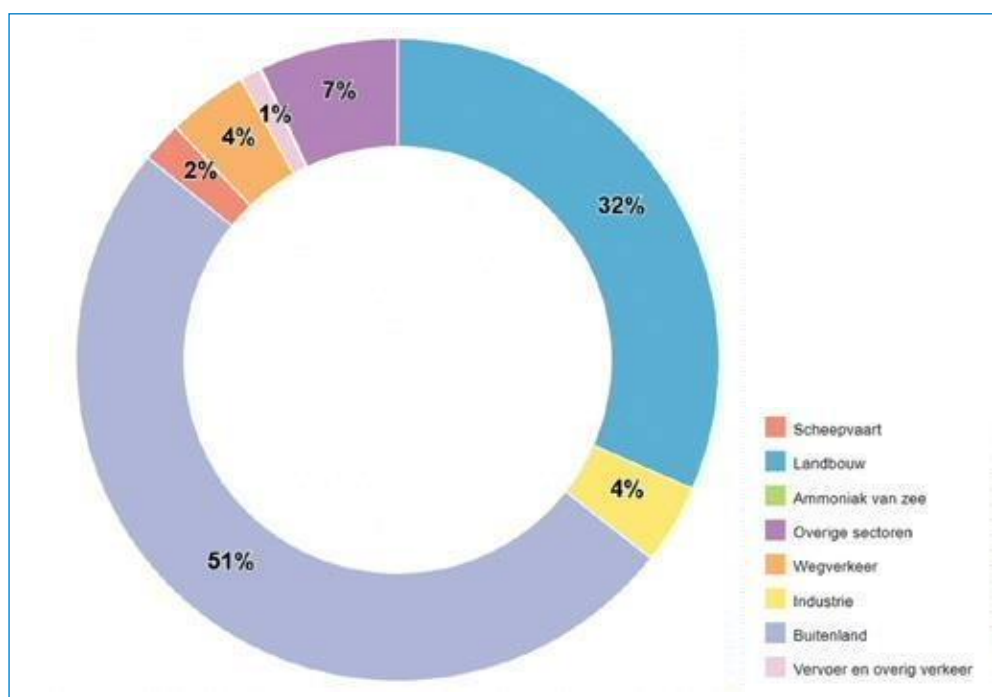
Natura2000-gebied Noorbeemden en Hoogbos

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

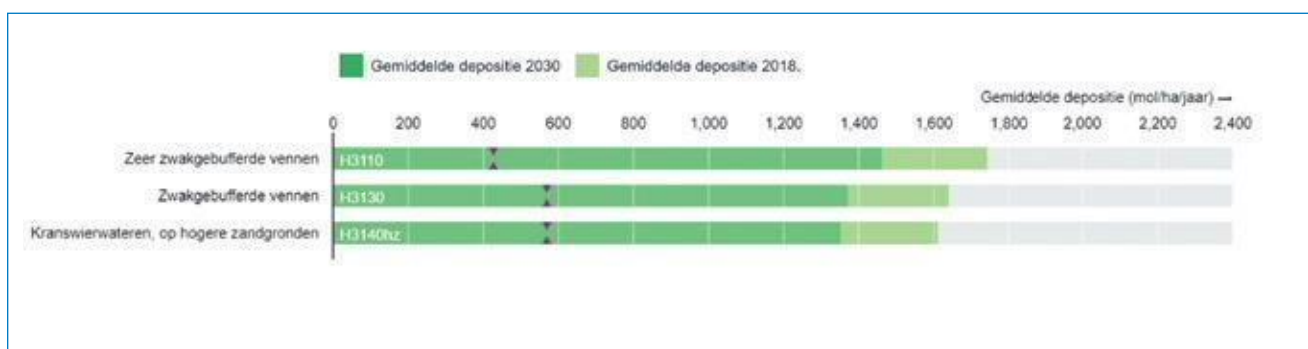
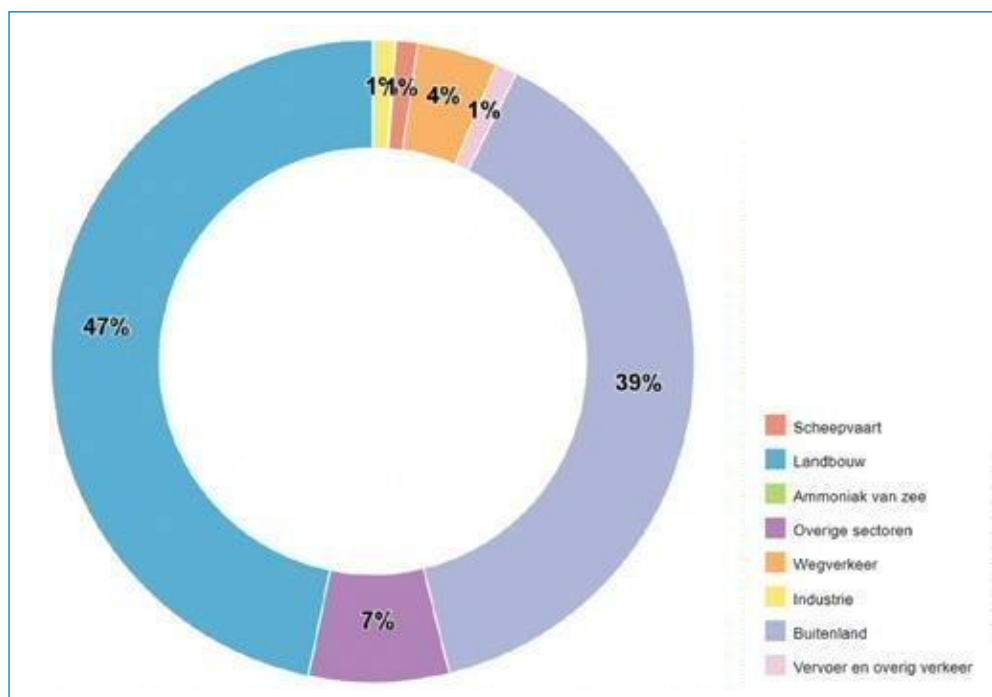
Natura2000-gebied Roerdal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

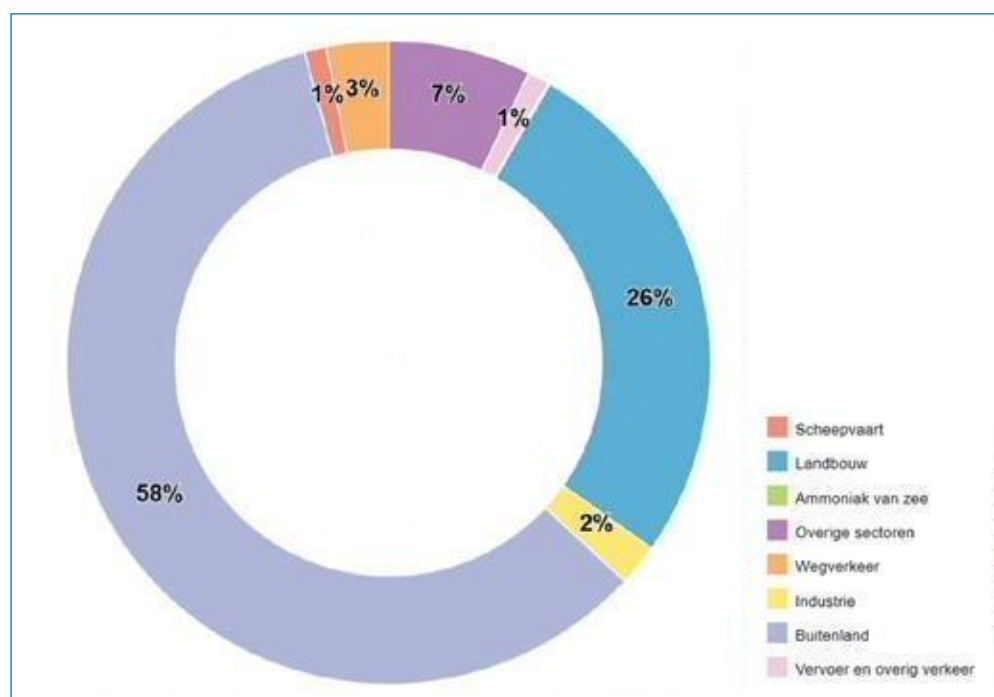
Natura2000-gebied Sarsven en de Banen

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

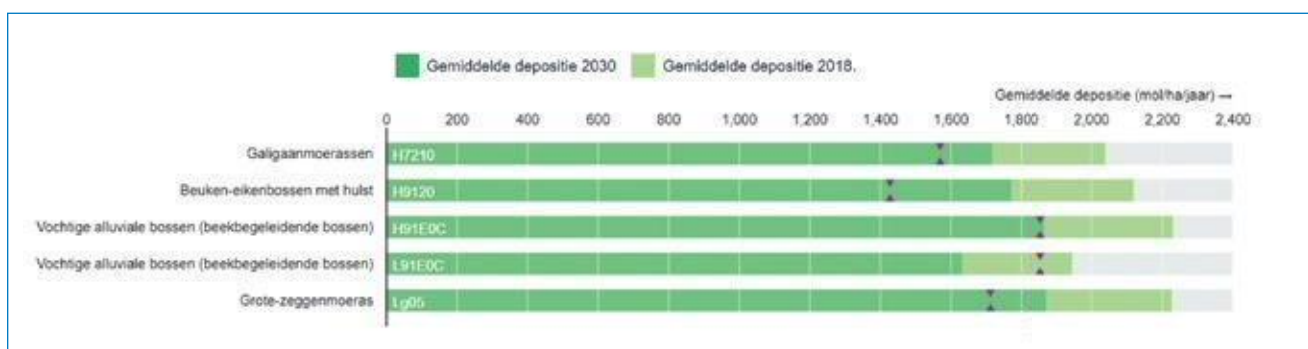
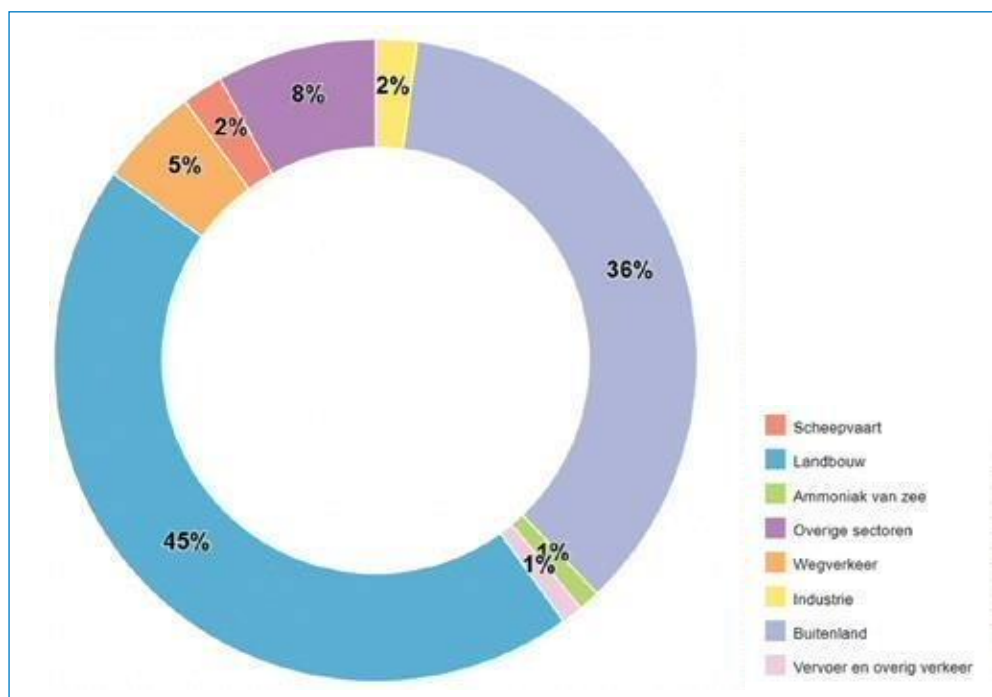
Natura2000-gebied Savelsbos

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

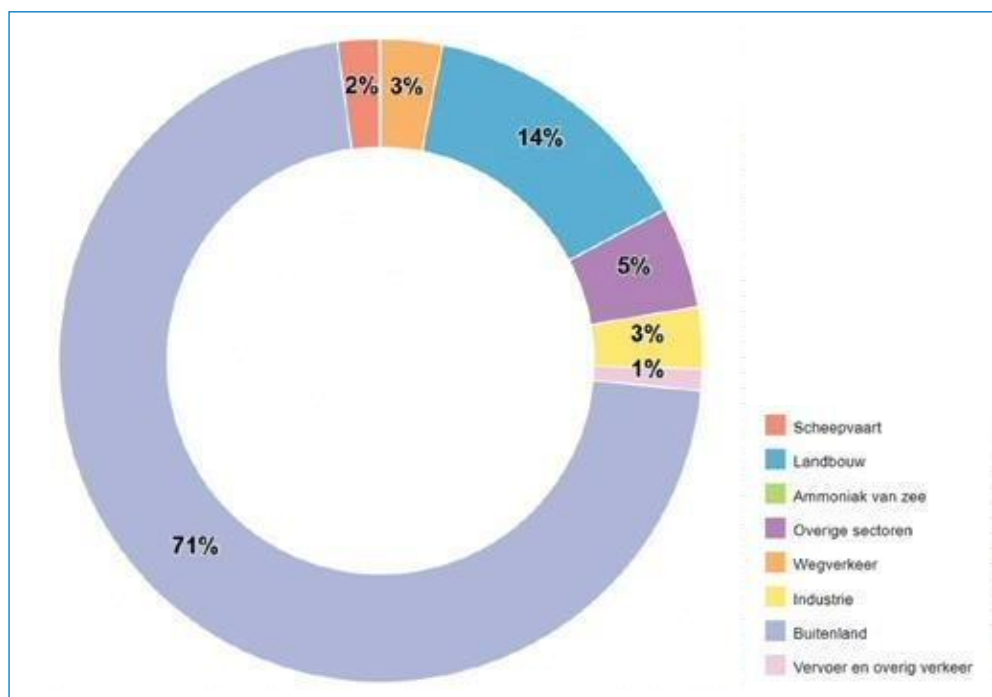
Natura2000-gebied Sint Jansberg

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

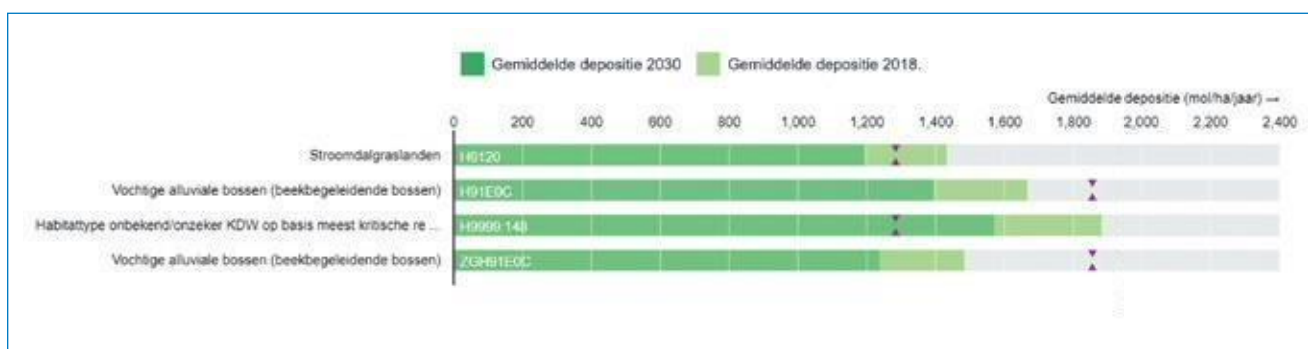
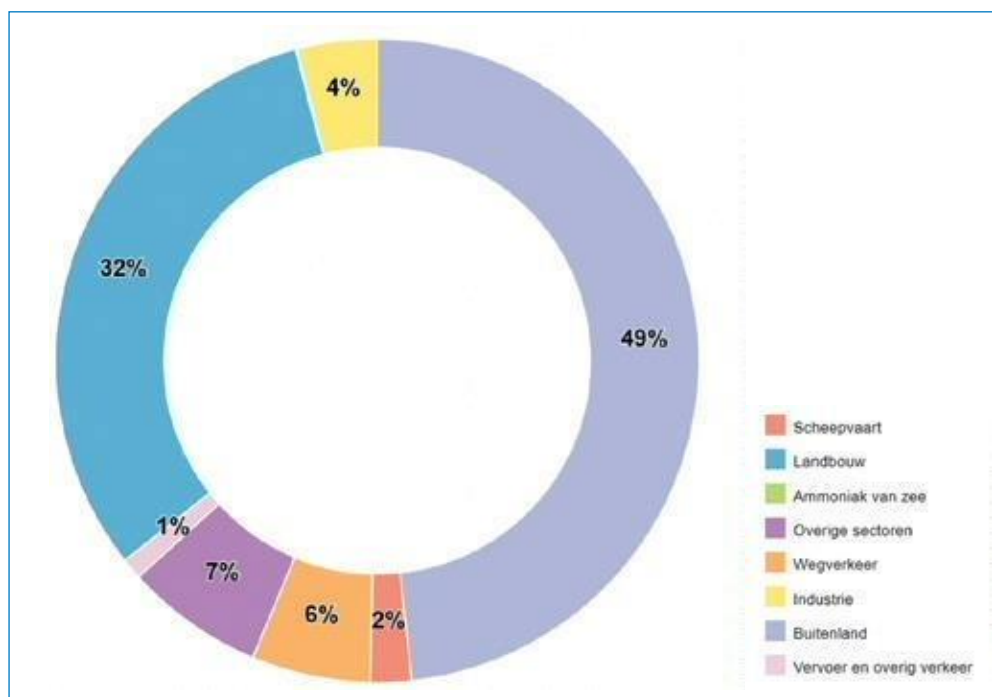
Natura2000-gebied Sint Pietersberg en Jekerdal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

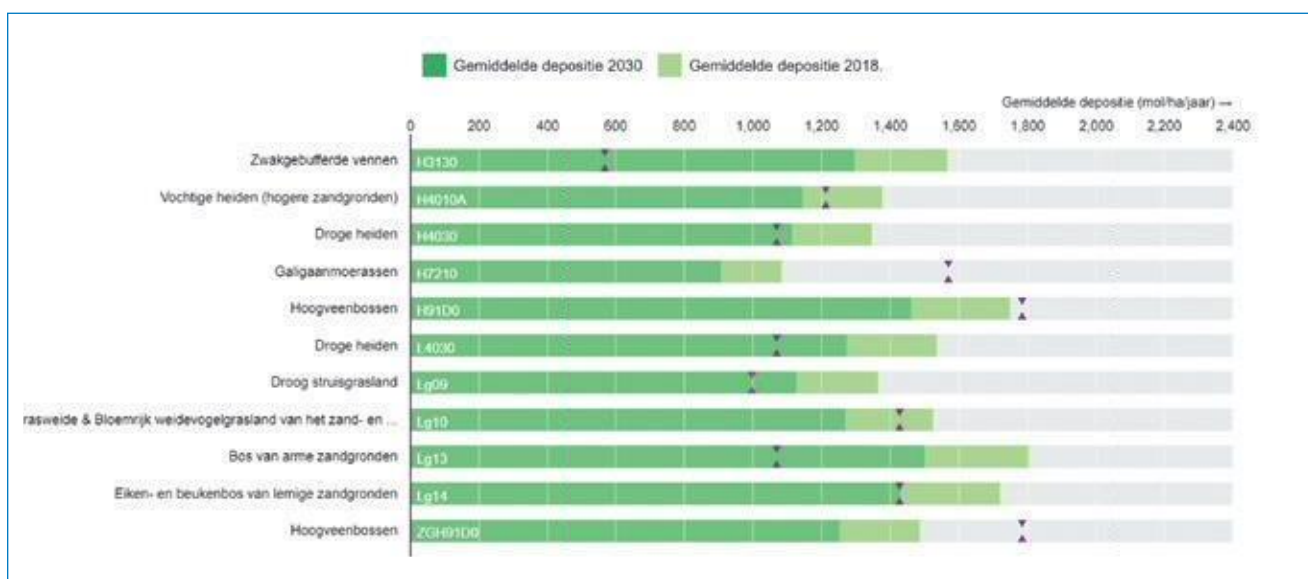
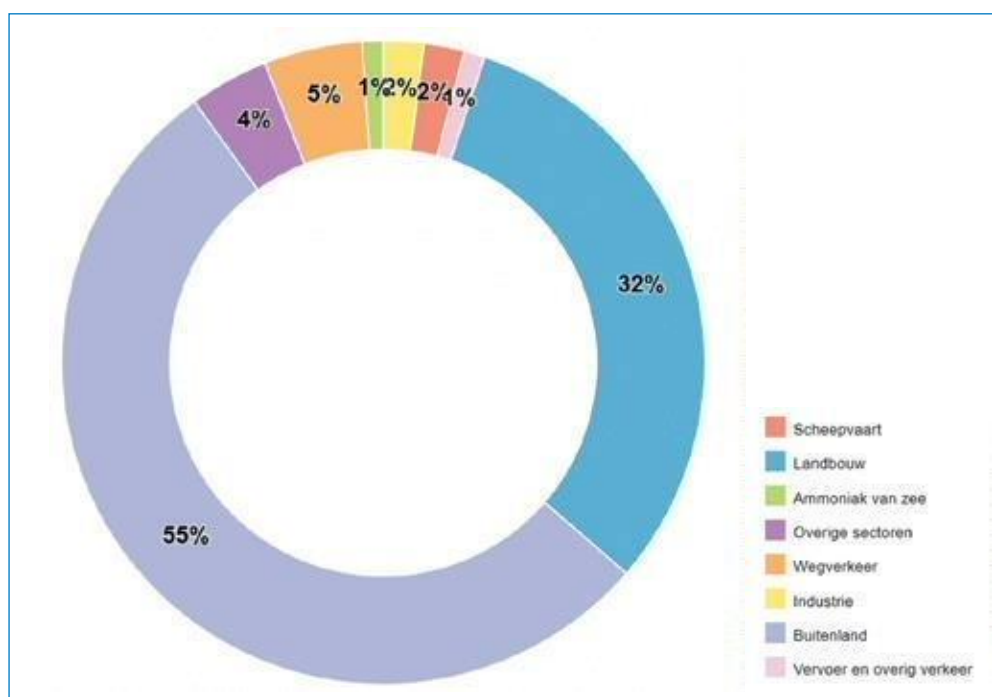
Natura2000-gebied Swalmdal

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

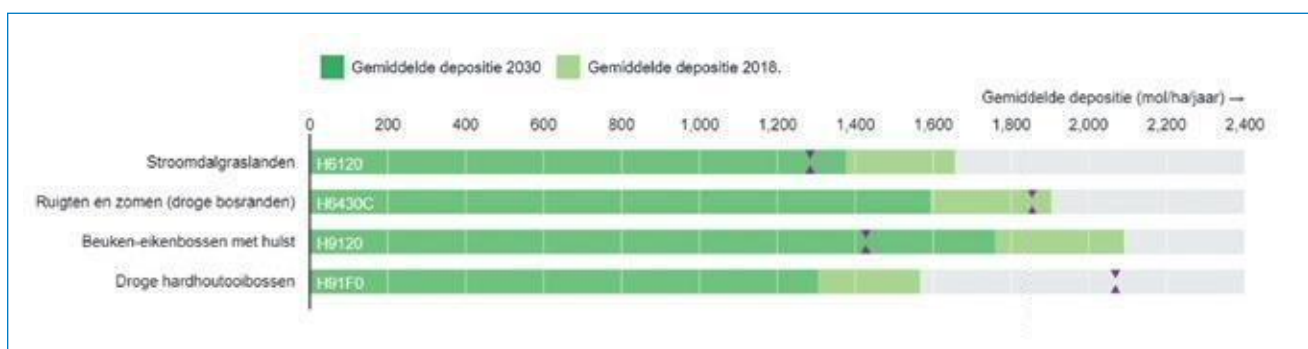
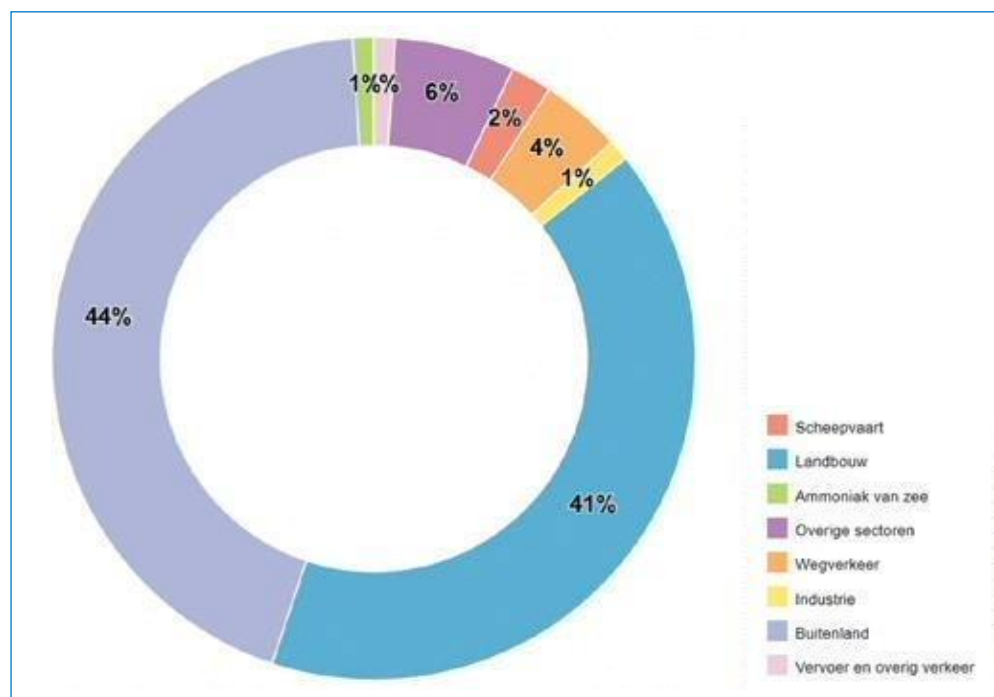
Natura2000-gebied Weerter- en Budelerbergen en Ringselven

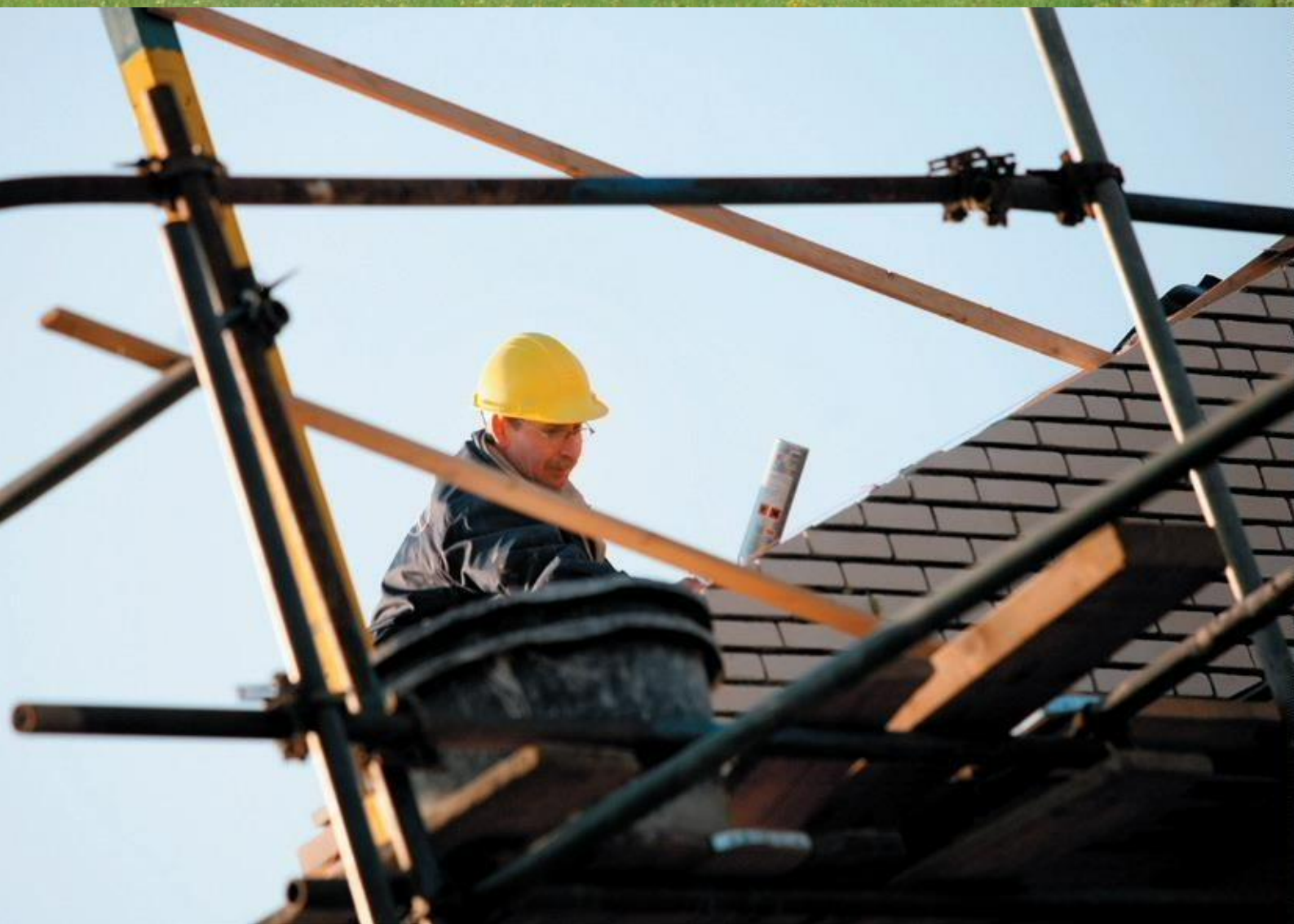
De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

Natura2000-gebied Zeldersche Driessen

De bovenste visualisatie toont in welke mate de verschillende sectoren bijdragen aan de depositie. De onderste visualisatie toont voor alle habitats en leefgebieden wat de achtergronddepositie op dit moment is (emissiegegevens 2018), wat het verwachte niveau is in 2030 op basis van autonome ontwikkelingen (niet-zijnde bronmaatregelen stikstof) en hoe dit in verhouding staat tot de KDW (gemarkeerd met een paarse marker). NB: Als de gemiddelde achtergronddepositie lager is dan de KDW, kan een deel van het habitat of leefgebied nog steeds overbelast zijn.

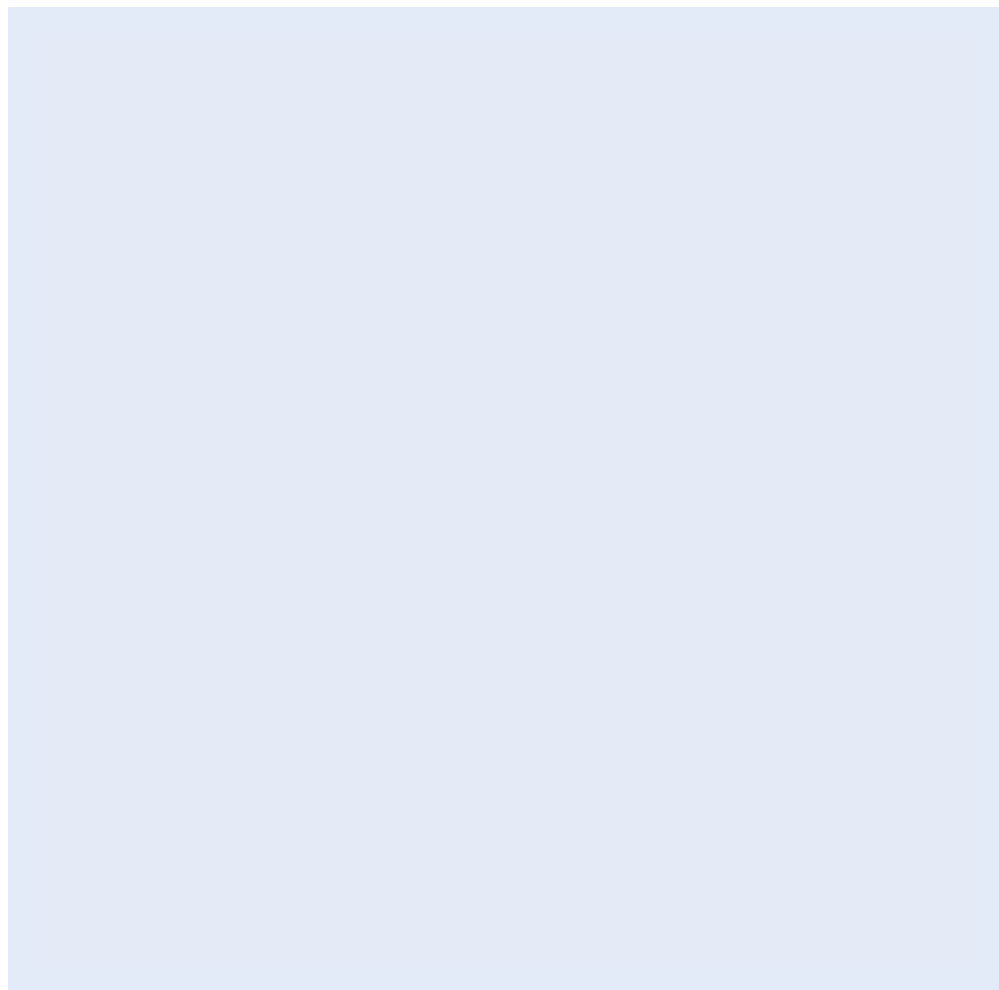

Bijlage 2

Lijst van landelijke bronmaatregelen

Kamerbrief 24 april 2020

Bijlage 3

Toelichting op governance

Landelijk

Op landelijk niveau wordt er via het Interprovinciaal overleg (IPO) geschakeld met het Rijk. Het IPO heeft in januari 2020 haar organisatie opgeschaald door inrichting van het Interprovinciale Programmaorganisatie stikstof. Alle provincies nemen hierin een aandeel, zowel financieel als inhoudelijk via deelname in de ingerichte werkgroepen. De bestuurlijke afstemming tussen de portefeuillehouders stikstof wordt hier gecoördineerd, mede ter voorbereiding van de regelmatige Bestuurlijke overleggen met de minister van LNV. Met de inwerkingtreding van de WSN, waar de samenhang tussen terugdringen van stikstofdepositie en natuurherstel is vastgelegd, is de IPS-organisatie in september 2021 gewijzigd in Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur, om daarmee de inhoudelijke dossiers sterker aan elkaar te verbinden. Echter niet ter vervanging van de IPO Vitaal Platteland-structuur, waar de onderwerpen landbouw en natuur op de agenda staan. Op dit moment wordt gezocht naar 'slimme' afbakening van de onderwerpen per gremium, maar anderzijds naar een goede afstemmingsstructuur tussen de onderwerpen om daarmee slagvaardig richting het Rijk te opereren.

Provincie

Binnen de provincie wordt gebruik gemaakt van zoveel mogelijk bestaande overlegstructuren, ter voorkoming van bestuurlijke drukte.

Bestuurlijke overlegtafel stikstof

Onder het LAS is een bestuurlijke overlegtafel ingericht waarin openheid en dialoog met stakeholders en sectoren voorop staat. Deze overlegtafel wordt voortgezet. Het is van belang om bij het maken van keuzes de diverse belangen in kaart te hebben om ook mee te kunnen wegen in besluitvorming, signalen te kunnen duiden en informatie te kunnen uitwisselen. Maar ook om draagvlak te houden in dit dossier waar 'niet alles overal kan'. Deze overlegtafel wordt voorgezeten door de coördinerend portefeuillehouder, gedeputeerde Gabriëls en wordt ongeveer 5 keer per jaar georganiseerd.

Het is mogelijk dat, indien die behoefte bestaat, nog stakeholders aan dit overleg toe te voegen.

Deze bestuurlijk overlegtafel wordt voorbereid door de ambtelijke overlegtafel. Daarin zitten deelnemers van nagenoeg dezelfde organisaties als de bestuurlijke, waarbij kennis wordt uitgewisseld en eenieder vanuit zijn eigen expertise actief en kritisch meedenkt om verdere stappen te zetten in de aanpak. Via deze ambtelijke tafel kunnen agendapunten worden voorgedragen.

Plattelandscoalitie

Voor de uitvoering werken wij reeds samen met het Waterschap Limburg, natuurorganisaties, LLTB en andere partijen in de 'Limburgse Plattelandscoalitie'.

Gebied (N2000 of N/M versus Zuid)

Colofon

Provincie Limburg

Limburglaan 10 Maastricht | Postbus 5700 6202 MA Maastricht

+31 (0)43 389 99 99 | postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

2110 1377

www.crasborn.nl

. limburg. l

2.

Plan van Aanpak
voor het
Gebiedsgerichte
Planproces om
te komen tot een
Gebiedsprogramma
voor het Landelijke
Gebied

Plan van Aanpak
voor het
gebiedsgerichte planproces
om te komen tot een
Gebiedsprogramma voor Limburg

Opgesteld door de Provincie Limburg
11 oktober 2022

De plattelandscoalitie heeft op 22 september 2022
unaniem positief geadviseerd over het Plan van Aanpak

Inhoud

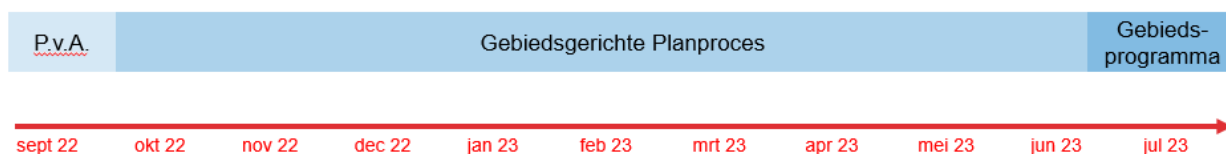
1. INLEIDING	3
2. MAATSCHAPPELIJKE AANLEIDING EN ACHTERGROND	3
2.1 Startnotitie Nationaal Programma landelijk Gebied	4
2.2 Aanvullende Limburgse doelen	5
3. BESCHRIJVING GEBIEDSPROGRAMMA	5
3.1 Uitgangspunten	5
3.2 We zijn al van start	6
4 GEBIEDSGERICHT PLANPROCES, PLANNING, STRATEGIE EN AANPAK	6
5 GEBIEDSINDELING	7
6 PROCESLAGEN GEBIEDSGERICHTE PLANPROCES	9
7 MONITORING	9
8 MAATREGELEN – INSTRUMENTEN – EFFECTEN	9
9 PARTICIPATIE EN COMMUNICATIE	10
10 ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN	10
11 MIDDELEN EN RANDVOORWAARDEN	11
12 RISICO'S EN BEHEERSMAATREGELEN	12
BIJLAGEN	13
Bijlage 1: Gebiedsindeling	14
Bijlage 2: Monitoring	15
Bijlage 3: Overlegstructuren	17

1. INLEIDING

Dit Plan van Aanpak beschrijft de **Limburgse aanpak** voor het **Gebiedsgerichte Planproces** om te komen tot een Gebiedsprogramma voor het Landelijke Gebied in Limburg. Het is een nadere uitwerking van de *Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering* dat op 18 februari 2022 door Provinciale Staten is vastgesteld. Daarbij richt het Plan van Aanpak zich op de totstandkoming van een gebiedsprogramma voor de integrale opgave binnen het landelijk gebied voor Natuur, Water en Klimaat en een aantal voor Limburg belangrijke doelen.

Het vertrekpunt van de scope zijn de opgaven zoals vermeld in de *Startnotitie voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied* (NPLG), welke op 10 juni 2022 door Minister Van der Wal (Natuur en Stikstof) naar de Tweede Kamer is gestuurd.

Voor het Gebiedsgerichte Planproces hanteren we de volgende planning:

Dit Plan van Aanpak is opgesteld door de Plattelandscoalitie bestaande uit de LLTB, Staatsbosbeheer, Waterschap Limburg, Natuur en milieufederatie Limburg, Natuurmonumenten, Stichting het Limburgs Landschap en de Provincie Limburg. Deze coproductie sluit ook aan bij ons motto:

Een **gebiedsgericht planproces** om te komen tot een
Gebiedsprogramma Landelijk Gebied...
...dat doen we in Limburg **SAMEN!**

De Limburgse gemeenten zijn daarnaast eveneens belangrijke partners en gezamenlijk op 5 september en in de regio's op 3, 5 en 6 oktober 2022 geïnformeerd over het Plan van Aanpak. Zij worden eveneens actief betrokken bij de uitwerking van de 4 regionale gebiedsplannen.

Zo werken we samen toe naar een door de stakeholders gedragen gebiedsprogramma voor een toekomstbestendig en aantrekkelijk en gezond Landelijk gebied in Limburg.

2. MAATSCHAPPELIJKE AANLEIDING EN ACHTERGROND

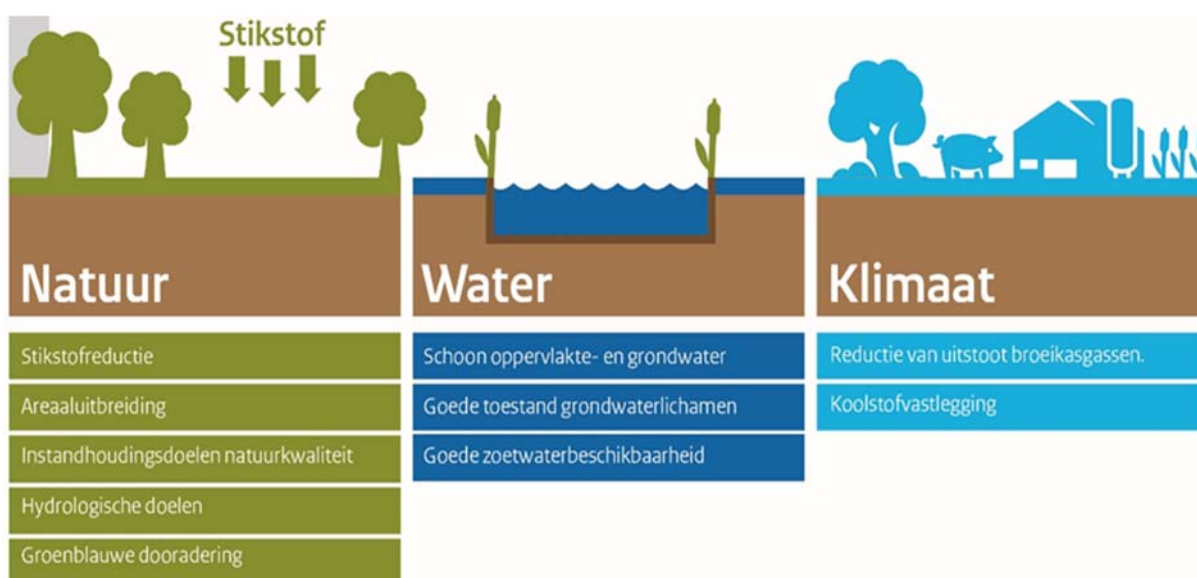
Het landgebruik moet in balans worden gebracht met natuurlijke systemen en ontwikkelingen in het landelijk gebied die niet ten koste gaan van landschappelijke kwaliteiten. Dat draagt bij aan een landelijk gebied waar het prettig wonen en recreëren is en waarin ruimte is en blijft voor vitale landbouw. Met gezonde ondernemingen die een goed economisch perspectief hebben en werken in en aan een gezonde omgeving. In het landelijk gebied spelen veel nationale belangen die ruimte vragen, waaronder de ontwikkeling van een duurzame (kringloop)landbouw voor voedsel en agroproductie, het waarborgen van voldoende oppervlakte en grondwater van voldoende kwaliteit gedurende het gehele jaar voor alle functies (zoals drinkwater, water voor natuur en water voor landbouw). Tevens het waarborgen van de waterveiligheid, inclusief het zo veel mogelijk voorkomen van overlast.

Maar ook het behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten, de productie en transport van hernieuwbare energie en het verbeteren en beschermen van de biodiversiteit hebben ruimte nodig. Het versterken van onze natuur is een urgente opgave. Deze verschillende, toenemende en deels strijdige claims op de fysieke leefomgeving vragen om nadere afweging zowel nationaal als in regionale en lokale gebiedsprocessen.

2.1 Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied

Op 10 juni 2022 is de *Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied* (NPLG) gepubliceerd. Het NPLG is een beleidsprogramma onder de Nationale Omgevingsvisie met het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als opdrachtgevers. Het Rijk neemt in (de gebiedsprogramma's van) het NPLG de gebiedsgerichte opgaven en maatregelen op voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat.

In het NPLG wordt beoogd structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast te leggen, als basis voor integrale provinciale programma landelijk gebied – korthedshalve gebiedsprogramma's genoemd. Het Rijk geeft deze voor nu richtinggevend mee aan de regionale overheden, **onder regie van de provincies**. In de startnotitie NPLG geeft het Rijk ecologische doelen mee voor natuur, water en klimaat. De nog vast te stellen NPLG is de aftrap van een langjarig transitieproces en partnerschap, waarbij het Rijk de medeoverheden uitnodigt om het NPLG samen verder uit te werken. Uiterlijk in juli 2023 moeten de natuur-, water- en klimaatdoelen ruimtelijk uitgewerkt en vastgelegd zijn in een gebiedsprogramma per provincie dat de basis vormt voor het verdere proces.

Figuur 1: Ecologische doelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied

Provinciale Staten hebben 24 juni 2022 gedebatteerd over de startnotitie en het college van Gedeputeerde Staten heeft bij brief d.d. 12 juli 2022, verzonden 13 juli 2022, Minister van de Wal op de hoogte gebracht van de resultante van dit debat.

De afgelopen periode heeft onder leiding van Johan Remkes een gespreksronde plaatsgevonden van het Kabinet met verschillende betrokken partijen. Op 5 oktober 2022 heeft de heer Remkes aan het Kabinet zijn eindadvies gepresenteerd. Het advies geeft voornamelijk geen aanleiding tot wijziging van de Limburgse aanpak. Het belang van de gebiedsprocessen en de rol van de Provincies daarbij wordt voluit onderschreven. Dit sterkt ons om het ingezette traject van het gebiedsgerichte planproces met onze (regio)partners voort te zetten.

2.2 Aanvullende Limburgse doelen

Naast de doelen die het Rijk meegeeft voor natuur, water en klimaat zijn aanvullende doelen voor Limburg geformuleerd. Deze doelen hebben betrekking op:

- Perspectief voor sectoren
- Houdbare vergunningverlening
- Leefbaarheid
- Landschappelijke kwaliteit

Dit vertaalt zich in onze **AMBITIE**:

**Het ontwikkelen van een toekomstbestendig Landelijk Gebied
op een sociaaleconomisch verantwoorde manier**

3. BESCHRIJVING GEBIEDSPROGRAMMA

Het Gebiedsprogramma is een routekaart met (proces)afspraken over de wijze van prioritering en toepassing van maatregelen en instrumenten om de wettelijke doelen voor natuur, water en klimaat (zoals opgenomen in het NPLG) te bereiken in ruimte en tijd (korte en lange termijn) met perspectief voor sectoren (o.a. landbouw) en leefbaarheid. Het is tevens de Limburgse PROPOSITIE voor het Nationaal Transitiefonds welk beschikbaar komt voor realisatie van het NPLG. Het Gebiedsprogramma bevat (eerste) concrete maatregelpakketten, waarmee in juli 2023 een beroep gedaan wordt op rijksbijdragen uit Transitiefonds.

3.1 Uitgangspunten

De uitgangspunten voor het Gebiedsprogramma zijn:

- **Europese/wettelijke doelen** voor natuur, water en klimaat, waaronder de Vogel- en habitat richtlijn en de Kaderrichtlijn water, zijn **leidend** voor zover beïnvloedbaar door en binnen Limburg
- **POVI, regiovisies en uitwerkingen** zijn het **uitgangspunt** en er wordt gebruik gemaakt van de resultaten van de ontwerpende onderzoeken
- De **koers** binnen een gebied is (mede) bepalend voor het **perspectief** van sectoren
- Waar van toepassing wordt rekening gehouden met de **wederzijdse beïnvloeding** met andere (ruimte vragende) opgaven binnen het landelijkgebied bijv. wonen, energie, mobiliteit, veiligheid.
- Daar waar modellen en methodieken (nog) niet optimaal zijn, sturen we op de **trend** in relatie tot de opgaven

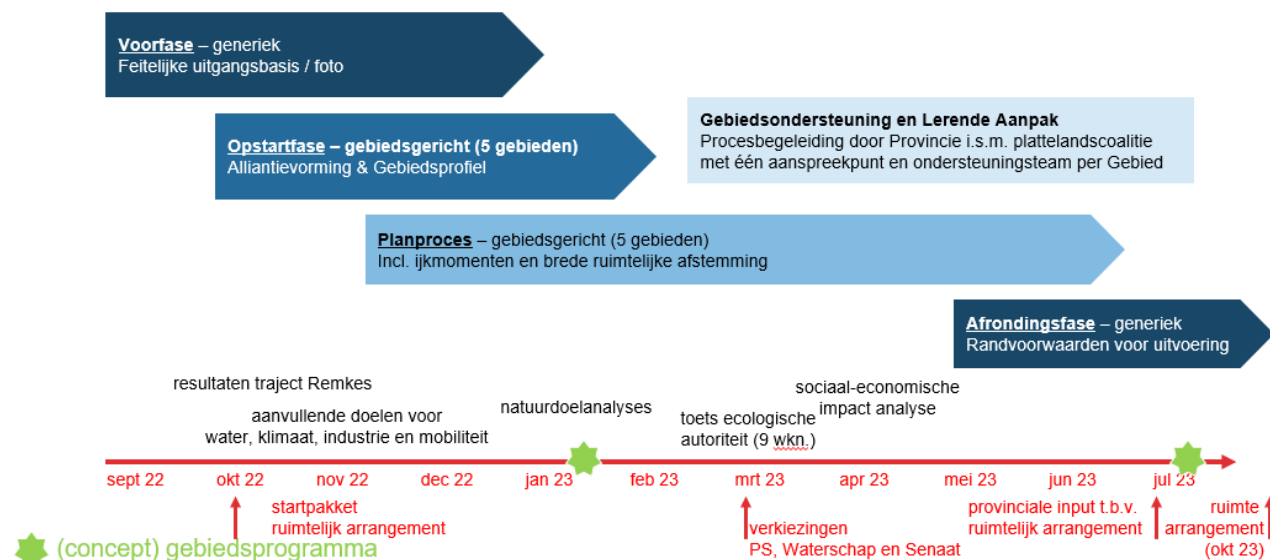
3.2 We zijn al van start

We beginnen niet bij nul. We werken al aan natuurverbetering vanuit bestaande natuurprogramma's en bronmaatregelen vanuit de Maatwerk Gerichte Aankoop (MGA1). Een paar voorbeelden hiervan zijn de pilot natuurinclusieve landbouw, de aanpak van de Tungelroyse beek en de inzet van boerenstuwen en peilgestuurde drainage (om water vast te houden). Belangrijk is dat lopende trajecten de aanpak zoals beschreven verder helpen. Lock-inns moeten voorkomen worden. Daarnaast zal, zodra de Rijksmiddelen beschikbaar komen, zoals aankoopmogelijkheden voor grond en bedrijven, de versnellingsagenda 2022 van start gaan.

4 GEBIEDSGERICHT PLANPROCES, PLANNING, STRATEGIE EN AANPAK

Het gebiedsgericht planproces is onder te verdelen in vier fasen. In onderstaand schema wordt de samenhang weergegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een generieke Limburg-brede voorfase, welke reeds lopende is. Gebiedsgericht in vier deelgebieden volgen de opstart en plan-fase elkaar op. In de generieke afrondingsfase komen de resultaten van de vier gebiedsgerichte fasen samen. Gedurende het traject komt er nog meermaals informatie beschikbaar, die van invloed zal zijn op het proces en de resultaten die worden geboekt. Er komen in ieder geval drie concrete ijkmomenten in januari, april en juni 2023, waarop de voortgang in relatie tot de te bereiken doelen op basis van het dan voorliggende maatregelenpakket in kaart wordt gebracht. Daarnaast volgen nog van Rijkszijde de (aanvullende)doelen voor water, klimaat, industrie en mobiliteit. Ook worden de natuurdoelanalyses ter kennisgeving aan het College van Gedeputeerde Staten aangeboden en wordt hen verzocht in te stemmen met toezending aan Provinciale Staten. Deze natuurdoelanalyses worden door de nieuwe ecologische autoriteit getoetst. Tenslotte volgt nog een sociaaleconomische impactanalyse.

De opgave vanuit het NPLG is niet de enige (ruimtelijke) Rijksopgave. Het Rijk wenst in oktober 2022 met provincies ruimtelijke arrangementen af te sluiten op 22 programma's, waarvan het NPLG een belangrijke binnen het Landelijk Gebied is. Het provinciale Programma Landelijk Gebied heeft zich hiertoe te verhouden.

Figuur 2: Planning

Zoals in het voorgaande aangegeven is het gebiedsgerichte planproces opgedeeld in vier fasen. Hieronder wordt dieper ingegaan op de verschillende fasen en de samenhang ertussen.

Fase 1: Voorfase

In de voorfase beschrijven we, samen met overige stakeholders, de huidige situatie. We maken als het ware een foto. Gezamenlijk bepalen we binnen de landelijke kaders de doelen en/of opgaven waarvoor we gesteld staan en welke indicatoren en criteria we hiervoor hanteren. Uitgangspunt daarbij blijft de nationale- en Europese wet- en regelgeving, voor zover door ons beïnvloedbaar. Ook stellen we het ijkjaar en de deadline vast waarop het doel en/of de opgave gerealiseerd moet zijn. Verder benoemen we welke data of bron(nen) we hiervoor gebruiken. Daarnaast maken we een begin met het benoemen van mogelijke maatregelen en effecten van die maatregelen. Dit loopt door in fase 2, de opstartfase. Deze voorfase is nog van toepassing voor de hele provincie ('provinciebreed') en niet gericht op een specifiek deelgebied.

Fase 2: Opstartfase

De opstartfase is gebiedsgericht. We maken een (logische) gebiedsindeling en bekijken per gebied naar mogelijke alliantievorming, stellen we een gebiedsvisie en/of een gebiedsprofiel op. We maken een gebiedsverkenning en inventariseren lopende processen en mogelijke vervlechting hiervan. Verder brengen we de betrokkenen, hun rollen en posities in kaart.

Fase 3: Planfase

Ook deze fase is gebiedsgericht. In deze fase geven we per gebied duiding aan de uitgangssituatie, onder andere op basis van de natuurdoelanalyses. We stellen gebiedsopgaven vast en kijken hoe lopende processen kunnen worden geïntegreerd. Ook bekijken we in een iteratief proces de opgave en maatregelen. Dit leidt uiteindelijk tot scenario's en instrumenten die landen in een (ruimtelijk) ontwerp en uitvoeringstoets. Daarnaast maken we in deze fase ook een effectberekening inclusief sociaaleconomische effecten en kosteneffectiviteit. In deze fase benaderen we de opgave vanuit de perspectieven van ruimte, grond, financiën, juridische zaken en proces en draagvlak. Tussentijds brengen we de opbrengsten vanuit de vijf gebieden (gebiedsplannen) samen en wordt het (concept) gebiedsprogramma steeds verder opgewerkt.

Fase 4: Afrondingsfase

We sluiten het gebiedsgerichte planproces af met een generieke afrondingsfase. We benoemen randvoorwaarden voor de uitvoering, welke instrumenten benodigd zijn, geven aan hoe de financiering eruit moet zien en beschrijven de grondstrategie. Verder maken we een uitvoeringsstrategie en geven aan hoe de uitvoeringsorganisatie ingericht moet worden. We sluiten af met een risicoanalyse.

Alle vier de fasen worden door de Provincie ondersteund met procesfacilitering en werkvormen. Verder hechten we veel waarde aan een open en transparante manier van communiceren met onze stakeholders. Zodat we in juli 2023 een gedragen plan kunnen opleveren dat de basis vormt voor het verdere proces. Dit wordt nog nader uitgewerkt in het communicatieplan.

5 GEBIEDSINDELING

Binnen de provincie zijn op regionaal niveau verschillen waar te nemen. Daarom is ervoor gekozen de provincie in te delen in vier deelgebieden. Bij deze indeling is rekening gehouden met de volgende gebiedskenmerken:

- Leidende principes bodem en water
- Ondernemersclustering
- Bestuurlijke clustering

De vier deelgebieden zijn:

1. Maasduinen

Gemeenten Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venlo

2. De Peel

Gemeenten Venray, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Nederweert, Weert, Leudal

3. Meinweg, Roer- en Swalmdal

Gemeenten Beesel, Maasgouw, Roermond, Roerdalen, Echt-Susteren

4. Zuid-Limburg

Gemeenten Stein, Meerssen, Maastricht, Eijsden-Margraten, Valkenburg aan de Geul, Gulpen-Wittem, Voerendaal, Simpelveld, Vaals, Sittard-Geleen, Beek, Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Landgraaf, Kerkrade

Figuur 3: Gebiedsindeling

Een gedetailleerde indeling van de vier deelgebieden (en de daarin gelegen N2000-gebieden en stroomgebieden) is te vinden in bijlage 1. Per gebied is er vanuit de Provincie één ambtelijke

aanspreekpunt, dat samen met een gebiedsteam (al dan niet organisatie-overstijgend) het proces faciliteert en aanjaagt.

6 PROCESLAGEN GEBIEDSGERICHTE PLANPROCES

Het gebiedsgerichte planproces kent meerdere processen die gelijktijdig plaatsvinden. Vanuit het Limburgs Programma Landelijk Gebied wordt (hoofdzakelijk) binnen twee processen geacteerd en gefaciliteerd: het gebiedsproces en het overall proces. De overige processen kunnen plaatsvinden onder regie van de gemeenten of de regio. De Provincie betreft de gemeenten uiteraard ook bij het gebiedsproces en het overall proces.

Schematisch ziet dat er zo uit:

Figuur 2: Proceslagen

7 MONITORING

Per doel/opgave brengen we eerst de uitgangssituatie helder in kaart en geven we aan hoe we de voortgang monitoren. Voor enkele doelen/opgaven is dit al uitgewerkt (zie bijlage 2). Voor de overige doelen/opgaven gebeurt dit in oktober/november. Hierbij wordt optimaal aangesloten bij landelijke trajecten.

8 MAATREGELEN – INSTRUMENTEN – EFFECTEN

Het in kaart brengen van de doelen/opgaven is de taak van een zogenaamd expertteam. Deze teams, bestaande uit vertegenwoordigers van de Plattelandscoalitie en waar nodig aangevuld met (regionale) specialisten, zijn op vijf thema's actief:

- Natuur, water en klimaat (CO₂-binding)
- Stikstof
- Landbouwperspectief, klimaat (methaan) en sociaaleconomische effecten

- Leefbaarheid & Landschap
- Houdbare vergunningverlening

Per doel/opgave wordt door de expertteams:

- indicator(en) aangegeven en de data die beschikbaar en/of nodig zijn om indicator(en) te volgen
- mogelijke maatregelen in kaart gebracht
- instrumenten per maatregel geïnventariseerd
- wijze van doorrekenen op indicator geadviseerd
- wijze van berekenen kosteneffectiviteit geadviseerd
- beïnvloeding maatregelen op andere doelen in kaart gebracht
- wenselijkheid/noodzaak externe expertise in kaart gebracht

9 PARTICIPATIE EN COMMUNICATIE

We werken toe naar een gezamenlijk en door onze stakeholders gedragen gebiedsplan voor Limburg. We doen het samen!

Daarbij hoort een open en transparante manier van participatie en communicatie met onze stakeholders. We betrekken alle partijen gedurende het hele proces op gezette tijden en hanteren daarvoor verschillende overlegstructuren (zie bijlage 3). Hierbij rekening houdend met ieders rol en verantwoordelijkheid.

De communicatieaanpak wordt op korte termijn nader uitgewerkt in een communicatieplan.

10 ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Hoewel we samenwerken hebben verschillende partijen uiteindelijk ook eigen rollen en verantwoordelijkheden. Samengevat zijn deze:

Rijk

- Systeemverantwoordelijk, onder ander voor de Vogel- en habitatrictlijn en Kaderrichtlijn water
- Nationale wet-/regelgeving
- Beheerder transitiefonds
- Vergunningverlening – toezicht – handhaving
- Trekker NOVEX-gebieden

Provincie

- Opstellen Natura2000-beheersplannen
- Opstellen Natuurdoelanalyses
- Organisatie uitvoering opgenomen maatregelen
- Waterprogramma
- Monitoring natuur- en grondwatermaatregelen
- Landschapsprogramma
- Regionaal landbouwbeleid
- Vaststellen Gebiedsprogramma
- Gebiedsregisseur
- Natuurprogramma

- Kennis regionale situatie/processen
- Kassier Rijksmiddelen transitiefonds
- Vaststellen milieukwaliteitsdoelen
- POVI/ruimtelijke instrumentarium
- Vergunningverlening – toezicht – handhaving Wet Natuurbescherming
- Uitvoering inrichting nieuwe natuur (bijvoorbeeld areaal)
- Faciliteren communicatie/betrekken achterbannen

Gemeenten

- Regisseur lokale processen
- GOVI
- Kennisbron lokale situatie/processen
- Vergunningverlening – toezicht - handhaving
- Belangenbehartiger burgers en ondernemers

Waterschap

- Uitvoeren waterkwaliteitsdoelen
- Monitoring oppervlaktewater
- Uitvoering watermaatregelen

Terreinbeheerders

- Uitvoering (natuur)maatregelen

Belangenorganisaties

- Belangenbehartiging
- Draagvlakcreatie (communicatie)
- Kennisbron specifieke partneruitvoeringsprojecten

(externe) Experts/kennisinstellingen

- In opdracht

Alle betrokkenen

- Terugkoppeling naar en betrekken van achterban
- Proactieve inzet

11 MIDDELEN EN RANDVOORWAARDEN

Voor het gebiedsgerichte planproces zijn de volgende middelen en randvoorwaarden nodig:

- **Capaciteitsinzet van alle partners** op overallproces, de gebiedsprocessen en in de expertteams
- **Financiering van de gebiedsondersteuning** door Provincie vanuit de SPUK voorbereidingskosten (zodra beschikbaar)

12 RISICO'S EN BEHEERSMAATREGELEN

Voor het gebiedsgerichte planproces hebben we onderstaande risico's en bijbehorende beheersmaatregelen benoemd.

Risico	Beheersmaatregel
Doelen (nog) niet bekend/onduidelijkheden	Adaptief en iteratief bijsturen
Gebrek aan commitment/draagvlak	Verwachtingenmanagement, proactieve informatievoorziening/interactie
Onvoldoende resultaat op bereiken doelen	(tussen)effectmetingen, agenderen en aanspreken, sturen op opschaling
Onvoldoende perspectief voor sectoren/ondernemers	Regiovisies, keukentafelgesprekken, agenderen, (regionale) ketenafspraken
Invloed klimaatveranderingen (externe invloed)	Effecten in kaart brengen, agenderen, hydrologische maatregelen
Onvoldoende capaciteit/kennis (kwaliteit en kwantiteit)	Agenderen, procesmiddelen beschikbaar stellen, opleiden
Invloed vanuit buitenland (externe invloed)	Effecten in kaart brengen, Agenderen
Houdbaarheid van vergunningverlening	Kritische vergunningverlening
(bepekte) beschikbaarheid en werking instrumenten	Lacunes blootleggen, agenderen c.q. aanpassen
(deel)resultaten niet 'optelbaar'	Eenduidige monitoring en formats
Onvoldoende beschikbaarheid van data	Agenderen, via externe opdracht binnenhalen, genereren
Onduidelijke monitoring (-smethodiek)	Trend volgen
Integrale doelen niet haalbaar/tegenstrijdig	Afwegingsmethodiek opstellen
Te krap tijdsbestek	Verwachtingsmanagement, maximale inspanning
Ongelijk kennisniveau (proces & inhoud)	Proactieve communicatie en omgevingsmanagement
Onduidelijkheid juridische status (bindend karakter)	Rekening houden met (koepel)MER

BIJLAGEN

Bijlage 1: Gebiedsindeling

Gebied	Gemeenten	N2000-gebieden	Stroomgebieden
Maasduinen Maasduinen	Mook en Middelaar, Gennep, Bergen, Venlo	Maasduinen (5274 ha), Zeldersche Driessen (82 ha), St. Jansberg (226 ha)	Tielebeek, Niers, Eckeltsebeek, Gelderns Nierskanaal, Lingsforterbeek, Everlose beek (1), Aalsbeek, Schelkensbeek en Gansbeek
De Peel Peelvenen – Peel-Maas – Weerterbudelerbergen – Leudal – Tungelroyse beek	Venray, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Nederweert, Weert, Leudal	Mariapeel en Deurnsche Peel (2734 ha), Boschhuizerbergen (227 ha), Grootte Peel (1348 ha), Sarsven en de Banen (154 ha), Leudal (340 ha), Weerter-, Budelbergen en Ringselven (3164 ha)	Loobeek en Molenbeek, AEF bovenloopjes Noord-Limburg, Oostrumsche beek, Grootte Molenbeek, Everlose beek (2), Kwistbeek en bosbeek, Roggelsebeek, Tungelroysebeek, Haelensebeek en Uffelsebeek, Kleine Dommel Sterkelsche Aa (NB),
Meinweg, Roer- en Swalmdal Meinweg – Roerdal – Swalmdal	Beesel, Maasgouw, Roermond, Roerdalen, Echt-Susteren	Meinweg (1822 ha), Swalmdal (123 ha), Roerdal (834 ha), Lilbosch	Itterbeek en Thornerbeek, Swalm, Maasnielderbeek, Bosbeek Meinweg, Rode beek Vlodrop, Roer, Vlootbeek, Putbeek en Pepinusbeek, Middelsgraaf
Zuid-Limburg Geleenbeekdal – Brunsummerheide – Swentibold, Plateaugebied Mergelland – Geuldal – Gulpdal	Sittard-Geleen, Beek, Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Landgraaf, Kerkrade, Stein, Meerssen, Maastricht, Eijsden-Margraten, Valkenburg aan de Geul, Gulpen-Wittem, Voerendaal, Simpelveld, Vaals	Brunsummerheide (542 ha), Geleenbeekdal (253 ha), Geuldal (2744 ha), Bunder- en Elslooërbos (190 ha), St. Pietersberg en Jekerdal (280 ha), Bemelerberg en Schiepersberg (196 ha), Savelsbos (360 ha), Noorbeemden en Hoogbos (55 ha), Grensmaas (314 ha), Maas bij Eijsden (63 ha), Kunderberg (95 ha)	Geleenbeek, Keutelbeek, Caumerbeek, Rode beek Brunssum, Worm, Anselderbeek, Jeker, Geul, Gulp, Selzerbeek, Eyserbeek

Bijlage 2: Monitoring

doel/opgave	indicator/criteria	ijkjaar/horizon	data/bron	opmerking/aandachtspunten
Areaaluitbreiding (oefencasus NNN) 2600 ha functieverandering naar natuur 3431 ha inrichting als natuur	Gerealiseerde ha o.b.v. natuurbeheerplan	tot 31-12-2027	Hectareboekhouding Kwaliteitsmonitoring via SNL/SKNL	<ul style="list-style-type: none"> • Areaal nog te verdiepen/verbreden
Water 1) Kwaliteit; KRW - grondwater <50 mg/l NO3 - natuurbeken <2,3 mg/l N - omgevingsgerichte wateren <4,6 mg/l N - N2000 (natuur specifieke waarden) 2) Waterbeschikbaarheid (drinkwater, landbouw, industrie, natuur..) 3) Kwantiteit/wateroverlast	1) concentratie nutriënten & concentratie gewasbeschermingsmiddelen Natuurkwaliteitsmonitor/natuurdoelanalyses	1) tot 2027 2) 2050	1) div. meetnetwerken 2) grondwaterpeil	<ul style="list-style-type: none"> • delen KRW buiten NPLG geprogrammeerd • eenduidigheid van meetnetwerken ZL
Stikstofreductie 1) 74% areaal onder KDW (nationaal) op termijn 100% (t.b.v. monitoring) 2) Emissiereductie van 3,0 kton landbouw en andere sectoren pm 3) Emissiereductie andere sectoren	1) Natuurkwaliteitsmonitor/natuurdoelanalyses 2) Emissie o.b.v. dieren aantallen, bemestings-regime en (RAV-)codes 3) pm	ijkjaar: 2018 horizon: 203?	1) RIVM/Aerius/dashboard 2) CBS o.b.v. dieren aantallen 3) Satellietbeelden (pm)	<ul style="list-style-type: none"> • i.v.m. 'onbetrouwbaarheden' wordt gemonitord op de trend
Resterende opgave PM Uit te werken door expertteams (korte termijn)				

doel/opgave	indicator/criteria	ijkjaar	data/bron	opmerking/aandactspunten
Perspectief voor sectoren				
Houdbare vergunningverlening				
Leefbaarheid				
Landschappelijke kwaliteit				

Uit te werken door expertteams (korte termijn)

Bijlage 3: Overlegstructuren

Generieke overleggen

Overleg	Deelnemers	Doel	Frequentie
Kernoverleg (BO&AO)	PLC, Gebiedstrekking, Rijk, Provincie	afstemming/sturing	6-wekelijks (BO)
Plattelandscoalitie (BO&AO)	WL, LLTB, TBO's, NMFL, Provincie	afstemming/sturing	6-wekelijks (BO)
Gebiedstrekkingsoverleg (BO&AO)	Gemeenten, Provincie	afstemming/sturing	6-wekelijks (BO)
Bijeenkomst gemeenten	Gemeenten (31), PLC, Provincie	Kennisdeling	4-maandelijks
Stakeholderconferentie	alle stakeholders	reflectie/commitment	6-maandelijks
Expertteams	n.t.b.	kennisdeling	n.t.b.
Integraal expertoverleg	n.t.b.	Integrale aanpak	4-wekelijks
Integraal ruimtelijke opgaves	Trekkers diverse ruimtelijke opgaven	Beïnvloeding	n.t.b.

Gebiedsgerichte overleggen

Overleg	Deelnemers	Doel	Frequentie
BO deelgebied	Gemeenten, betrokkenen, WL, LLTB, TBO's, Provincie,...	afstemming/sturing	4-wekelijks
Stakeholderbijeenkomsten	Gemeenten, PLC, Provincie	Kennisdeling	Gebiedsafhankelijk
Deelgebiedsprocessen	Onder regie gemeenten	reflectie/commitment	Gebiedsafhankelijk

3.

Startpakketten
gebiedsprocessen
Limburgs
Programma
Landelijk Gebied

Gebiedsproces: Zuid-Limburg

1. Aan de slag

Als overheden en (belangen-) organisaties staan we dit voorjaar voor een complexe uitdaging. Binnen het landelijk gebied (NLPG) staan we voor de opgave om de doelen rond natuur, water en klimaat te bereiken. Dit betekent op korte termijn het uitdenken en opschrijven van een Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). Daarin beantwoorden we, vanuit onze vier specifieke gebieden en vanuit een Limburg-generieke scope, welke haalbare, uitvoerbare en doelgerichte ontwikkelpaden en maatregelen wij willen inzetten de komende jaren.

Dat wordt nog een hele puzzel, waarbij er tevens op bepaalde thema's nog onvoldoende of geen duidelijkheid bestaat over o.a. doelen, data of uitvoeringscondities. Toch zetten we de schouders eronder vanuit het besef dat er ook veel kansen liggen, van onderop en vanuit het uitgangsprincipe: samen kijken wat er moet en kan.

In dit document en de daaraan ten grondslag liggende doelenmatrix, worden indicatieve doelen voor de regio gehanteerd die zijn afgeleid uit landelijk vastgestelde en/of wettelijke verplichtingen. Over het nut en noodzaak van deze doelen is tussen de organisaties en overheden kritisch opbouwend gesproken. Met als belangrijkste conclusie: we doen het samen en we spannen ons maximaal in om de doelen te bereiken. We beschouwen dit niet als een dogmatisch kader, maar nemen deze doelen ter hand en gaan van onderaf, vanuit het veld, aan de slag om te komen tot de juiste keuzes en maatwerk oplossingen. Gelijktijdig brengen we ook in kaart wat er nodig zou zijn om de doelen überhaupt te kunnen bereiken. Een gebied-specifieke benadering dus waarbij het motto is: comply or explain - voldoen aan de indicatieve doelen of leg uit waarom je afwijkt.

Om ons gebiedsproces een krachtige lancering te geven is dit startdocument voor Zuid-Limburg gemaakt. U vindt hier een eerste uitwerking van doelen, waar mogelijk op maat gemaakt voor het gebied. Uitdrukkelijk met de intentie om het gezamenlijke zoek- en ontwerpproces te starten.

Samen met vertegenwoordigers van de betrokken partijen in de Plattelandscoalitie doorlopen we de komende maanden dan ook meerdere stappen van dialoog en verkennend ontwerp. Daarin zullen vragen centraal staan als: Wat zijn onze zoekgebieden? Welke ontwikkelingen zijn reeds in gang gezet en kunnen een bijdrage leveren? Zien we mogelijkheden om in ons gebied doelen en maatregelen slim te combineren? Scenario's voor het gebied kristalliseren hiermee uit en geven ons zicht op welke mix aan maatregelen nodig is voor het doelbereik. We realiseren ons dat er op onderdelen sprake is van kennisleemtes en dat nog niet alle kennis beschikbaar is. Daarbij is het natuurlijk belangrijk om de effecten van de maatregelen regionaal in beeld te brengen (niet op individueel perceels- of bedrijfsniveau), zodat we een effectief en zorgvuldig plan in juli 2023 kunnen neerleggen. Dit doen we onder andere door de inzet van ontwerpateliers (ontwerpend onderzoek). In de gebieden pakken we de hieronder benoemde opdrachten niet volgtijdelijk op. Zo is er van begin af aan ook oog voor integraliteit en ruimtebeslag, welke aan het einde van het traject niet alleen de optelsom van individuele opgaven kan zijn.

Kortom, het samen en van onderop, in een afstemming met Rijks- en provincie brede maatregelen, uitwerken van een (eerste) pakket aan maatregelen is het doel van het gebiedsproces op korte termijn om te komen tot een gezamenlijk sterk bod en legt daarmee de

basis voor een langjarig samen optrekken om maatregelen en onderliggende instrumenten te implementeren, te borgen en daarmee de doelen te bereiken.

2. Startpositie

Wat zijn de koers en leidende principes van het gebied:

- POVI en ontwerpend onderzoek (koers)
 - [Omgevingsvisie Limburg \(POVI\), hoofdstuk 19, Regiovisie Zuid-Limburg](#)
 - [Ontwerpend Onderzoek "Panorama Zuid-Limburg"](#)
- "Water – bodem sturend" (richtinggevende keuzes)
 - Kaarten FLUX Limburg met analyse water/bodem systeem
 - Analyses / structurerende kaarten uit de Ontwerpende Onderzoeken

Wat betekent het leidende principe "water – bodem sturend" (richtinggevende keuzes)

- Bestaande situatie gezien vanuit Rijk (bureau FLUX voor landbouw en natuur)
 - Provinciale sectorale plannen ([waterprogramma](#), bodem)
-
- Uitvoeringsprogramma's
 - Corio Glana – Geleenbeekdal
 - Waterveiligheid en Ruimte Limburg

Bij het gebiedsproces worden de aanvullende provinciale vier doelen (waaronder perspectief voor sectoren) meegenomen, voor zover dit binnen het gebiedsproces aan de orde is. Daar waar sprake is van een provinciaal brede aanpak, vindt er een meer centrale onderzoek/uitwerking plaats.

Wat is het meer gebiedsspecifieke "probleem" in relatie tot de doelen van het NPLG

- De N2000-gebieden in Zuid-Limburg bestaan allemaal uit habitattypen die stikstofgevoelig zijn (met vaak habitattypen die zeer stikstofgevoelig zijn), een aantal gebieden bestaat daarnaast eveneens uit habitattypen die aangemerkt zijn als verdrogingsgevoelig.
- Een aantal habitattypen en soorten zijn qua voorkomen uniek voor Nederland.
- Er is sprake van relatief kleine N2000-gebieden, strak en specifiek begrensd.
- Waterveiligheid is een belangrijke opgave in gebied, dat meekoppelkansen biedt voor de NPLG-doelen.
- De vereiste transitie vanwege de NPLG-doelen *rond* deze N2000-gebieden is vanwege dit gegeven (en vanuit "water-bodem sturend") niet ingewikkeld, wel zeer ingrijpend.
- De in het gebied aanwezige beken voldoen veelal niet aan de normering in het kader de KRW.
- Verbinding tussen de verschillende gebieden is op onderdelen beperkt als gevolg van het grondgebruik.
- De kwaliteit van het grondwater in de intrekgebieden is beneden de maat.
- Vanwege de hoogteverschillen is sprake van directe uitspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen vanaf agrarische percelen naar naastgelegen N2000-gebieden.
- Waar de NPLG-doelen vragen om een transitie naar overgangsgebieden en beekzones met een duidelijk natuurlijk, natuurinclusief en/of extensief karakter, laat de huidige trend in Zuid-Limburg een omzetting van grasland naar cultuurland zien.
- Een nadrukkelijke relatie tussen "water-bodem sturend" en de landbouwmogelijkheden.
- Van belang is ook rekening te houden met de ligging van de Maas en tussenliggende natuurgebieden en landbouwgrond in relatie tot het NPLG.

Richtinggevende vraagstukken:

- Rond de N2000-gebieden moeten keuzes gemaakt worden om verdere verslechtering van de grondwaterkwaliteit tegen te gaan. Daarbij komt het gebruik van (landbouw)gronden aan de orde.

- Voor wat betreft de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlaktewatersysteem zijn de Geul en de Geleenbeek (met het bekensysteem van zijtakken) bepalend voor het gebruik van de gronden.
- Voor wat betreft de drukfactor stikstof in relatie tot de kdw's zal een verdere vermindering van de stikstofemissie in het gebied rondom de N2000 nodig zijn. Om daarmee de depositie in stikstofgevoelige N2000-gebieden zodanig te verminderen dat een gunstige staat van instandhouding kan worden gerealiseerd. Dit kan gevolgen hebben voor het agrarische (mede)gebruik van het gebied.

Welke lopende projecten zijn er al in het gebied:

- Propositie Heuvelland
- Diverse projecten Water in Balans

Actualisatie

- Het betreft een eerste startdocument wat aangepast en uitgebreid kan worden gedurende het proces. Dat kan leiden tot aanpassing van de gebiedsopdracht.

Opdracht 0: Valideer in het gebiedsproces de gebiedsbeschrijving en de richtinggevende vraagstukken als 1^e stap in het proces.

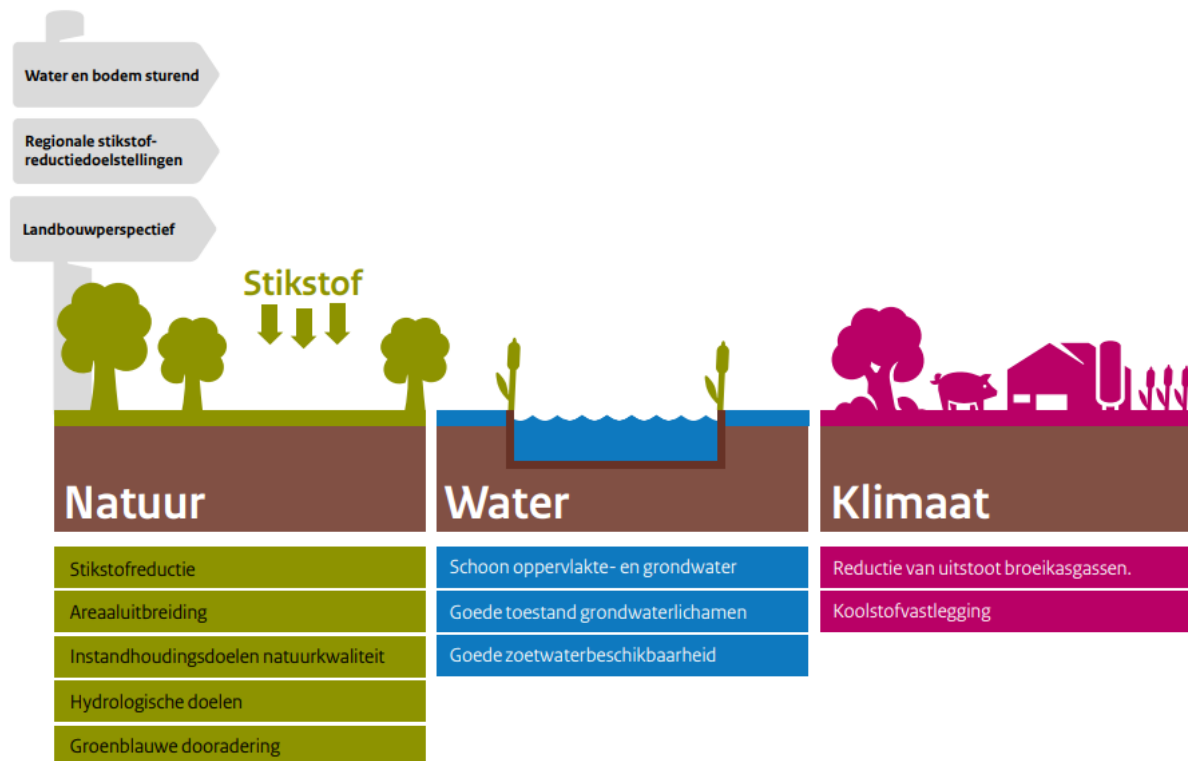
3. Beschrijving van de opdracht

De “opdracht” hieronder beschrijft welke uitwerking aan de gebieden gevraagd wordt. Deze “opdracht” is geformuleerd aan de hand van de doelen die aan de Provincie Limburg via de Handreiking NPLG en het Ontwikkeldocument NPLG zijn meegegeven, en kan dus als concreet en meetbaar regio doel geformuleerd zijn, als een bijdrage aan het provinciale doel of input voor beleid, scenario's, maatregelen dan wel aanleiding voor (nader) onderzoek.

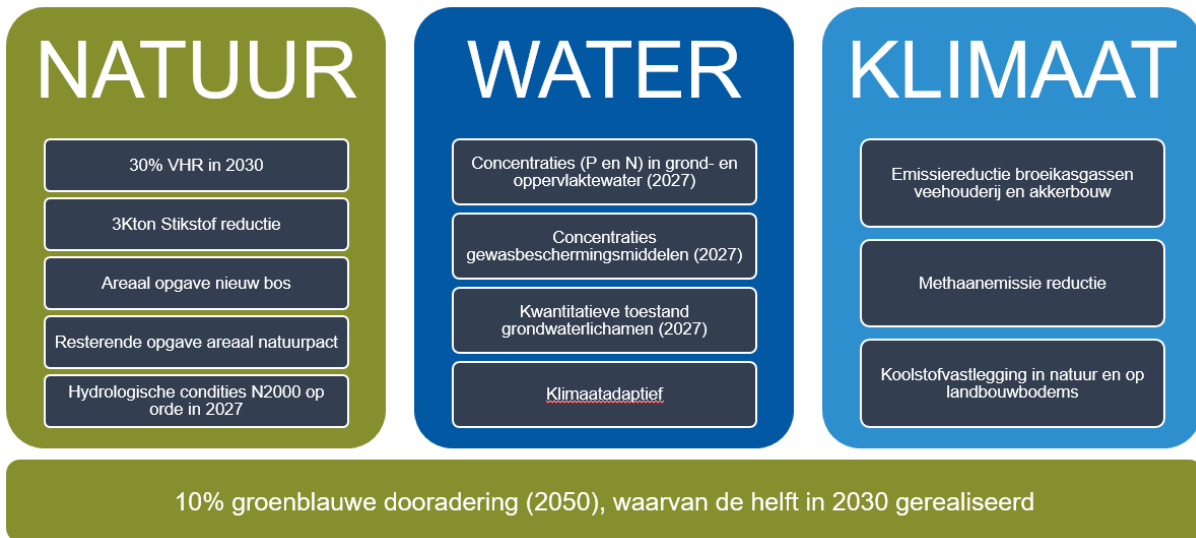
Nb. Het Ontwikkeldocument NPLG bevat handvatten voor de uitwerking van de provinciale programma's. De handreiking NPLG bevat de minimale vereisten voor de provinciale programma's. Beide documenten zijn belangrijke hulpmiddelen voor de gebieden om met onderstaande “opdracht” aan de slag te gaan.

Nb. 2. De doelen voor Klimaat en VHR zijn nog niet naar provinciale doelen vertaald. Provincies ontvangen die informatie eind januari '23.

De doelen, deels richtinggevend, deels al kaderstellend, zijn samengevat in onderstaande afbeelding:

De nationale doelen zijn vertaald naar het geografische schaalniveau van de provincies. Voor de provincie Limburg zijn de NPLG-doelen als volgt nader bepaald:

Tenslotte zijn er nog vier provinciale doelen verbonden een het gebiedsprogramma. Deze doelen vinden aanhaking in het gebiedsproces. Hierover zal separaat nog opdrachtverstrekking plaatsvinden, met tussenkomst van de PLC.

NATUUR

30% VHR

De VHR-doelen (en uitwerking van de bosopgave) volgen nog, zowel in termen van kwantiteit als kwaliteit. Op basis van de indicaties die nu beschikbaar is, wordt op provinciale schaal de vertaling van Rijksopgave VHR naar Limburgse deelgebieden uitgewerkt. Dit leidt tot een vlekkenkaart / kansenkaart die aangeeft waar welke extra natuur gerealiseerd kan worden, vanuit ecologie en rekening houdend met hydrologische situatie. Eind mei is deze uitwerking gereed. De indicatieve kwantitatieve opgave voor Limburg (stavaza 12 januari 2023) tot 2050 is, waarvan minimaal 30% in 2030 gerealiseerd moet worden. Natuurdoelanalyses van de N2000 gebieden kunnen aanknopingspunten bieden voor een nadere duiding en situering van deze opgave. Op korte termijn is de verwachting dat we nadere informatie ontvangen over de duiding en de omvang van de VHR opgave in Limburg. Dit kan mogelijk leiden tot aanpassing van onderstaande tabel.

Natuurtypen		Bostypen		Agrarische natuurtypen		
Nieuwe natuur	Omvorming in NNN	Nieuw bos	Omvorming binnen NNN	A11: grasland	A12: akker	A15: dooradering
3.534	260	709 *	141*	7.200	22.464	9.923**

- * zie bossenopgave
- ** zie groen blauwe dooradering

Landschapsground, overgangszones, buffers beken

De VHR-doelen zijn op provinciaal niveau bekend. Een nadere duiding naar de 4 gebieden kan plaatsvinden op basis van de beschikbare en nog te ontvangen onderzoeken. Dat kan leiden tot een aanpassing en concretisering van de opdracht. Vooralnog heeft onderstaande deelopdracht (1a en 1b) dan ook een inventariserend karakter.

Opdracht 1a: Maak op basis van de indicatieve hectares 30% VHR een eerste verkenning in het gebied om te zoeken naar mogelijkheden voor extra areaal VHR (natuur, bos en agrarische natuurtypen).

Opdracht 1b: Identificeer zoekgebieden voor uitbreiding natuur tbv 30% VHR doel op basis van de beschikbare NDA's.

Opdracht 2: De gebieden leggen deze kaarten over andere opgavekaarten en identificeren gebieden ten behoeve van doelenstapeling en betrekken deze zoekgebieden bij de uitwerking van andere doelen (denk aan areaal nieuw bos, waterkwaliteit in beken, groenblauwe dooradering).

Voor de verbetering van de kwaliteit in de N2000-gebieden, zal in samenwerking met de terreinbeherende organisaties en grondeigenaren gewerkt worden aan maatregelen, zowel in de gebieden als daarbuiten, gericht op herstel en verbetering van het N2000-gebied. Dit gaat onderdeel uitmaken van opdracht 1a, 1b, 5, 6 en 13.

Stikstof reductie

Het nationale doel ziet toe op een stikstofreductie waarmee 74% van het areaal stikstofgevoelige N2000-gebieden in 2030 onder de KDW komt. Bij de modelmatige berekening is daartoe gerekend met een landelijke reductie van 39 kiloton NH₃ vanuit de landbouw, specifiek afkomstig uit de emissie van veehouderij (stallen en veldemissies). De emissiereductiepercentages per provincie zoals opgenomen in de startnotitie NPLG tellen bij elkaar op tot deze landelijke doelstelling, en anticiperen daarbij al op de benodigde reductie voor de doelstellingen KRW en klimaat. Het betreft richtinggevende doelen per gebied om sturing te geven aan de gebiedsprocessen. Waar dit effectief is, is er ruimte in deze gebiedsprocessen voor maatwerk, bijvoorbeeld om de reductiedoelstellingen deels in te vullen met reductie in andere deelsectoren binnen de landbouw (bemesting in de akkerbouw) of de industrie. Daarnaast kan ook (neerwaartse) bijstelling van de reductie aan de orde zijn wanneer sectorale doelen voor industrie en mobiliteit worden vastgesteld en totale ramingen worden geactualiseerd.

Het provinciale stikstofdoel voor de agrarische sector bedraagt een vermindering van 50% van de huidige emissie ammoniak. Onderstaande tabel geeft een beeld van de procentuele uitstoot verdeeld over de 4 deelgebieden.

Om inzicht te krijgen in de huidige emissies in de 4 deelgebieden heeft er een ambtelijke bewerking plaatsgevonden van (emissie)data. Dit overzicht is alleen bedoeld voor inzicht ten behoeve van de gebiedsopdrachten in het kader van het LPLG.

Deelgebied	Vertaling totale emissie naar emissie conform NPLG taakstelling Limburg
Meinweg	0,5
Peel	4,0
Maasduinen	0,4
Zuid	0,9
Totaal	5,8

De uitwerking van het provinciale stikstof-reductiedoel loopt deels via het generieke spoor (opkoop, innovatie, mestnormering) en deels via het gebiedsspoor, extensivering, beweiding, natuur-inclusieve

landbouw, koppelkansen met andere doelen uit het NPLG enz.). In het gebiedsproces worden koppelkansen daarbij geïnventariseerd.

De landelijke ontwikkelingen worden gevolgd (Maatregel Gericht Aankoop 2, Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijbedrijven, etc.) en in het najaar 2023 wordt vastgesteld of er binnen het gebiedsproces nog aanvullende actie nodig is.

Opdracht 3a: Draag kansen aan in termen van aanpak, maatregelen en scenario's die een bijdrage kunnen leveren in het realiseren van het provinciale reductiedoel voor de veehouderijen en de nog te definiëren doelen voor andere sectoren.

Opdracht 3b: Inventariseer samen met de gemeenten: de natuurvergunningen, omgevingsvergunningen met het onderdeel natuur, de voortgezette milieutoestemmingen, de aan Algemene Regels ontleende natuurtoestemmingen en de bestaande latente ruimte.

Opdracht 4: Actief monitoren van opdracht 3 in het gebiedsproces zodat inzichtelijk wordt of het doelbereik wordt gehaald en vervolgens in het gebiedsproces de restopgave meegenomen kan worden.

Nieuw bos

Het NPLG stelt natuurdoelen voor de aanleg van nieuw bos conform de Bossenstrategie. Deze doelen zien onder meer toe op de realisatie van 37.400 hectare nieuw bos, op het omvormen van 14.000 hectare bos met productiefunctie naar een natuurfunctie en op revitalisering van bestaande bossen daar waar nodig.

Opdracht 5: Draag zoek- en uitsluitingsgebieden aan voor ca. 700 hectare nieuw bos (indicatief) buiten het Natuur Netwerk Nederland en ca. 400 ha binnen het Natuur Netwerk Nederland.

Resterende opgaven areaal Natuurpact

De restant opgave van het Natuurpact is in Zuid-Limburg 440 hectare. Deze arealen zijn begrensd en op kaart (formeel) aangeduid via de codering C1. De locatiekeuze vraagt geen verdere uitwerking in het gebiedsproces. Aandacht is tevens voor de C2 aangeduide natuurgronden (in Zuid-Limburg 158,4 hectare), die in het verleden als gevolg van prioritering niet actief zijn ontwikkeld. Het gebied wordt wel gevraagd om deze doelstelling te betrekken bij analyses en voorstellen (doelenstapeling) die volgen uit andere doelen.

Opdracht 6: Realiseren van de resterende opgave areaal Natuurpact overeenkomstig de reeds bestaande opdracht.

Hydrologische condities N2000 gebieden

Op provinciale schaal wordt onderzocht welke hydrologische condities (op hoofdlijnen) gecreëerd moeten worden voor N2000-gebieden. Dit onderzoek is eind maart / begin april gereed. Vanuit de NDA's zullen ook detail onderzoeksvragen volgen. Daarmee is eind april inzichtelijk welke verdiepende onderzoeken nodig zijn. Rond juli is het mogelijk om op provinciale schaal te bepalen

waar welke overgangsgebieden (vanuit de hydrologische condities) nodig zijn. Hierop volgt een expert-uitwerking van die zones, incl. gebruiksmogelijkheden/beperkingen en aanpak. Daarnaast worden de onttrekkingen van grondwater in beeld gebracht en een gebruiksvolgorde opgesteld

Opdracht 7: Ga na welke maatregelen mogelijk zijn om de sponswerking te verbeteren en hoe kunnen grondeigenaren (verder) gestimuleerd worden waterremmende maatregelen te treffen.

Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewater (2027)

IPO standpunt is dat uitwerking van dit NPLG doel landelijk uitgewerkt moet worden, in de vorm van generiek beleid en generieke maatregelen (wet- en regelgeving). In het gebiedsproces kan locatiespecifiek nog bezien worden of maatregelen mogelijk zijn.

Opdracht 8: Onderzoek of er op basis van de beschikbare data locatie-specifieke maatregelen, aanvullend aan het landelijke beleid (gebruik) kunnen worden getroffen, waar sprake is van overschrijdingen van de normen.

Concentraties N en P in oppervlakte- en grondwater (KRW)

Op provinciale schaal wordt het watersysteem en de waterkwaliteit in beeld gebracht (op basis van bestaande onderzoeken en rapporten). In het gebiedsproces wordt vanuit doelenstapeling en kansen wel bezien of dit meegenomen kan worden.

Opdracht 9: Inventariseer vooruitlopend op nader onderzoek, waar en langs welke KRW-beken de maatregel bufferstroken (van indicatief tot 250 meter) een bijdrage kan leveren voor het behalen van het doelbereik. Bij de uitwerking van kansen voor doelenstapeling wordt ook een relatie gelegd naar de koers van een gebied (als resultante van POVI, Ontwerpend Onderzoek en Regiovisie(s)) en een relatie gelegd met het perspectief voor extensiverende en/of natuur-inclusieve landbouw.

Opdracht 10: Geef binnen het winterbed van de Maas de kansen aan voor doelenstapeling van alle NPLG-doelen.

Klimaatadaptief: Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat

Wordt provinciaal uitgewerkt. Op dit doel krijgen de deelgebieden geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 11: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur en op landbouwbodems

Er volgt een nader doelbereik/ duiding door de rijksoverheid van deze opgave per provincie. Op dit doel krijgen de deelgebieden (nog) geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 12: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Groenblauwe dooradering

In 2030 dient de helft van de oppervlakte 10% groenblauw dooraderd te zijn. Dit geldt als startuitgangspunt voor ieder deelgebied.

Opdracht 13: Inventariseer de huidige groenblauwe dooradering en wijs zoekgebieden en kansen aan voor de nieuwe/aanvullende groenblauwe dooradering, waarbij ook doelenstapeling aan de orde kan zijn gericht op tijdige realisatie.

STAPELING VAN DOELEN (INTEGRALE BENADERING)

Op enkele doelen zijn bij de start van het gebiedsproces in maart onvoldoende gegevens beschikbaar om definitieve keuzes te maken (niet alles is bekend). Wel zijn eerste verkenningen op die doelen mogelijk.

Opdracht 14: Identificeer of het mogelijk is om doelen te stapelen die zich vervolgens ruimtelijk kunnen vertalen binnen het gebied. En waar die stapeling leidt tot richtinggevende keuzes voor bijvoorbeeld de overgangsgebieden, landschapszones, bufferstroken langs beken, extensivering, natuur-inclusief boeren etc. Beschrijf deze richtinggevende keuzes (vanuit de inhoud: IST en SOLL) en geef aan welke transitie hieruit volgt en wat nodig is (maatregelen en instrumenten) om deze transitie mogelijk te maken / te faciliteren. Neem in deze benadering ook de stikstof- en (toekomstige) klimaat doelstellingen mee. Hieruit volgt dat ook het ruimtebeslag van de opgaves in beeld wordt gebracht.

Opdracht 15: Onderzoek wat de doelstapeling in beekdalen (wateropvang, droogtebestrijding, nieuwe natuur, dooradering) zou kunnen betekenen voor de te maken richtinggevende keuzes in het LPLG.

PROVINCIALE DOELEN

In het gebiedsproces dient rekening te worden gehouden met de extra provinciale doelen, te weten landschap, leefbaarheid, houdbare vergunningverlening en perspectief voor overige sectoren waaronder toerisme. In het provincie brede proces wordt aandacht besteed aan deze provinciale doelstellingen.

Perspectief voor de landbouw

Belangrijk onderdeel van het perspectief voor de sectoren, betreft de landbouw. Provinciebreed is het belangrijk om te komen tot een landbouwperspectief, vertaald in: wat kan waar wel? Dit perspectief is voor ieder agrarisch bedrijf uniek, iedere bedrijfs- en gezinssituatie is immers anders. Voor provincie Limburg is het van belang dat iedere agrarische ondernemer in staat wordt gesteld een (voor hem/haar) passend transitiepad te bewandelen. In relatie tot het perspectief voor ondernemers die de intentie hebben om hun bedrijfsvoering voor te zetten is het van belang hier ruimte voor te creëren. Daarvoor zullen een aantal zaken per deelgebied moeten worden geconcretiseerd. Denk hierbij o.a. aan: slim omgaan met de autonome ontwikkeling (vrijwillige stoppers, bedrijven zonder opvolgers), juiste activiteit en teelt op de juiste plek, versneld moderniseren van bedrijven.

Daarbij is het van belang om met name ook ruimtelijk een vertaling te geven van (zoek)gebieden waar de meer hoogproductieve landbouw kan worden gefaciliteerd.

Opdracht 16: Draag ingrediënten/bouwstenen aan voor de uit te werken transitiepaden die individuele landbouwers kunnen inslaan, zowel specifiek voor de betreffende regio/deelgebied als sector- of provinciebreed.

Bijlagen

Bijlage 1: Positiebepaling gebiedsproces tov het rijks- en provinciale proces

Niveaus van planvorming en aanpak

Bijlage 2: Doelenmatrix incl. doorvertaling naar regionale doelen (separaat bijgevoegd)

Startdocument gebiedsproces: De Meinweg

1. Aan de slag

Als overheden en (belangen-) organisaties staan we dit voorjaar voor een complexe uitdaging. Binnen het landelijk gebied (NLPG) staan we voor de opgave om de doelen rond natuur, water en klimaat te bereiken. Dit betekent op korte termijn het uitdenken en opschrijven van een Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). We brengen in kaart via welke maatregelen de doelen in de regio bereikt worden. Hiervoor gebruiken we gebiedsprocessen en de provincie brede aanpak.

Dat wordt nog een hele puzzel, waarbij er tevens op bepaalde thema's nog onvoldoende of geen duidelijkheid bestaat over o.a. doelen, data of uitvoeringscondities. Toch zetten we de schouders eronder vanuit het besef dat er ook veel kansen liggen, van onderop en vanuit het uitgangsprincipe: samen kijken wat er moet en kan.

In dit document en de daaraan ten grondslag liggende doelenmatrix, worden indicatieve doelen voor de regio gehanteerd die zijn afgeleid uit landelijk vastgestelde en/of wettelijke verplichtingen. Over het nut en noodzaak van deze doelen is tussen de organisaties en overheden kritisch opbouwend gesproken. Met als belangrijkste conclusie: we doen het samen en we spannen ons maximaal in om de doelen te bereiken. We beschouwen dit niet als een dogmatisch kader, maar nemen deze doelen ter hand en gaan van onderaf, vanuit het veld, aan de slag om te komen tot de juiste keuzes en maatwerk oplossingen. Gelijktijdig brengen we ook in kaart wat er nodig zou zijn om de doelen überhaupt te kunnen bereiken. Een gebied-specifieke benadering dus waarbij het motto is: comply or explain - voldoen aan de indicatieve doelen of leg uit waarom je afwijkt.

Om ons gebiedsproces een krachtige lancering te geven is dit startdocument voor de Meinweg/Roerdal gemaakt. U vindt hier een eerste uitwerking van doelen, waar mogelijk op maat gemaakt voor het gebied. Uitdrukkelijk met de intentie om het gezamenlijke zoek- en ontwerpproces te starten.

Samen met vertegenwoordigers van de betrokken partijen in de Plattelandscoalitie doorlopen we de komende maanden dan ook meerdere stappen van dialoog en verkennend ontwerp. Daarin zullen vragen centraal staan als: Wat zijn onze zoekgebieden? Welke ontwikkelingen zijn reeds in gang gezet en kunnen een bijdrage leveren? Zien we mogelijkheden om in ons gebied doelen en maatregelen slim te combineren? Scenario's voor het gebied kristalliseren hiermee uit en geven ons zicht op welke mix aan maatregelen nodig is voor het doelbereik. We realiseren ons dat er op onderdelen sprake is van kennisleemtes en dat nog niet alle kennis beschikbaar is. Daarbij is het natuurlijk belangrijk om de effecten van de maatregelen regionaal in beeld te brengen (niet op individueel perceels- of bedrijfsniveau), zodat we een effectief en zorgvuldig plan in juli 2023 kunnen neerleggen. Dit doen we onder andere door de inzet van ontwerpateliers (ontwerpend onderzoek). In de gebieden pakken we de hieronder benoemde opdrachten niet volgtijdelijk op. Zo is er van begin af aan ook oog voor integraliteit en ruimtebeslag, welke aan het einde van het traject niet alleen de optelsom van individuele opgaven kan zijn.

Kortom, het samen en van onderop, in een afstemming met Rijks- en provincie brede maatregelen, uitwerken van een (eerste) pakket aan maatregelen is het doel van het gebiedsproces op korte termijn om te komen tot een gezamenlijk sterk bod en legt daarmee de

basis voor een langjarig samen optrekken om maatregelen en onderliggende instrumenten te implementeren, te borgen en daarmee de doelen te bereiken.

2. Startpositie

Wat zijn de koers en leidende principes van het gebied:

- POVI / ontwerp onderzoek (koers)
 - H18.3 [POVI: Regiovisie Midden-Limburg](#)
 - Proces ontwerp onderzoek voor Midden-Limburg gestart.

Transformatie nationaal park (koers)

- Het nationaal park De Meinweg is in transitie. Daarnaast is het grensoverschrijdend natuurpark Swalm-Nette in het gebied aanwezig. Ontwikkeling van deze parken kan relevant zijn voor het gebiedsproces.

Wat betekent het leidende principe “water – bodem sturend” (richtinggevende keuzes)

- Bestaande situatie gezien vanuit Rijk (bureau FLUX voor landbouw en natuur)
- Provinciale sectorale plannen (waterprogramma, bodem)

Bij het gebiedsproces worden de aanvullende provinciale vier doelen (waaronder perspectief voor sectoren) meegenomen, voor zover dit binnen het gebiedsproces aan de orde is. Daar waar sprake is van een provinciaal brede aanpak, vindt er een meer centrale onderzoek/uitwerking plaats.

Wat is het meer gebiedsspecifieke “probleem” irt de doelen van het NPLG

- Het deelgebied heeft vier N2000-gebieden, te weten Meinweg, Roerdal, Swalmdal en Lilbosch & Mariahoop. Daarnaast zijn er een aantal gebieden buiten de N2000 gebieden aangewezen die van belang zijn voor het instandhouden van soorten. Dit zijn o.a. Beeselsbroek, de Doort, het Ijzerenbosch en het Reigersbroek (NNP).
- In de gebieden is sprake van aanwezigheid van de drukfactoren stikstof en verdroging die de aanwezige habitatype bedreigen.
- Daarnaast voldoet slechts één van de in het gebied aanwezige beken aan de normering in het kader de KRW. In een deel van dit gebied (Putbeek en Pepinesbeek) worden zeer hoge concentraties nutriënten (vooral stikstof) aangetroffen in het oppervlaktewater. Hier loopt reeds een deelgebiedsproces voor (LLTB, ondernemers, WL)
- Op enkele locaties worden verhoogde waarden van gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen zoals in de Roer nabij de grens en in de Geleenbeek nabij de A2.
- Verbinding tussen de verschillende gebieden is op onderdelen beperkt als gevolg van het grondgebruik.
- Er is ook druk op het buitengebied als gevolg van de energietransitie.
- Samenhang met het programma waterveiligheid, gelet op de ligging van de Roer.
- Van belang is ook rekening te houden met de ligging van de Maas, de Maasplassen, Roer en tussenliggende natuurgebieden en landbouwgrond in relatie tot het NPLG.

Richtinggevende vraagstukken

- Rond de N2000-gebieden moeten keuzes gemaakt worden of maatregelen genomen worden om verdere verdroging tegen te gaan. Daarbij komt het gebruik van (landbouw)gronden en onttrekkingen van (grond)water aan de orde.
- Voor wat betreft de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlaktewatersysteem zijn Swalm, Roer en het bekensysteem liggen er grote opgaven op het gebied van waterkwaliteit- en kwantiteit.

Een aanzienlijk pakket van maatregelen zal hier nodig zijn. Daarbij moet ook betrokken worden dat het veelal betreft grensoverschrijdende waterlopen, waardoor buitenlandse invloed relevant is.

- Voor wat betreft de drukfactor stikstof in zal een verdere vermindering van de stikstofemissie in het gebied rondom de N2000 nodig zijn. Om daarmee de depositie in stikstofgevoelige N2000-gebieden zodanig te verminderen dat een gunstige staat van instandhouding kan worden gerealiseerd. Dit kan gevolgen hebben voor het agrarische (mede)gebruik van het gebied.
- In en rond de N2000-gebieden worden de maatregelen, zoals opgenomen in de N2000-beheerplannen, synthesesdocumenten en (beschikbare) Natuurdoelanalyses, in beeld gebracht en als input gebruikt voor het gebiedsproces.

Actualisatie

- Het betreft een eerste startdocument wat aangepast en uitgebreid kan worden gedurende het proces. Dat kan leiden tot aanpassing van de gebiedsopdracht.

Opdracht 0: Valideer in het gebiedsproces de gebiedsbeschrijving en de richtinggevende vraagstukken als 1^e stap in het proces.

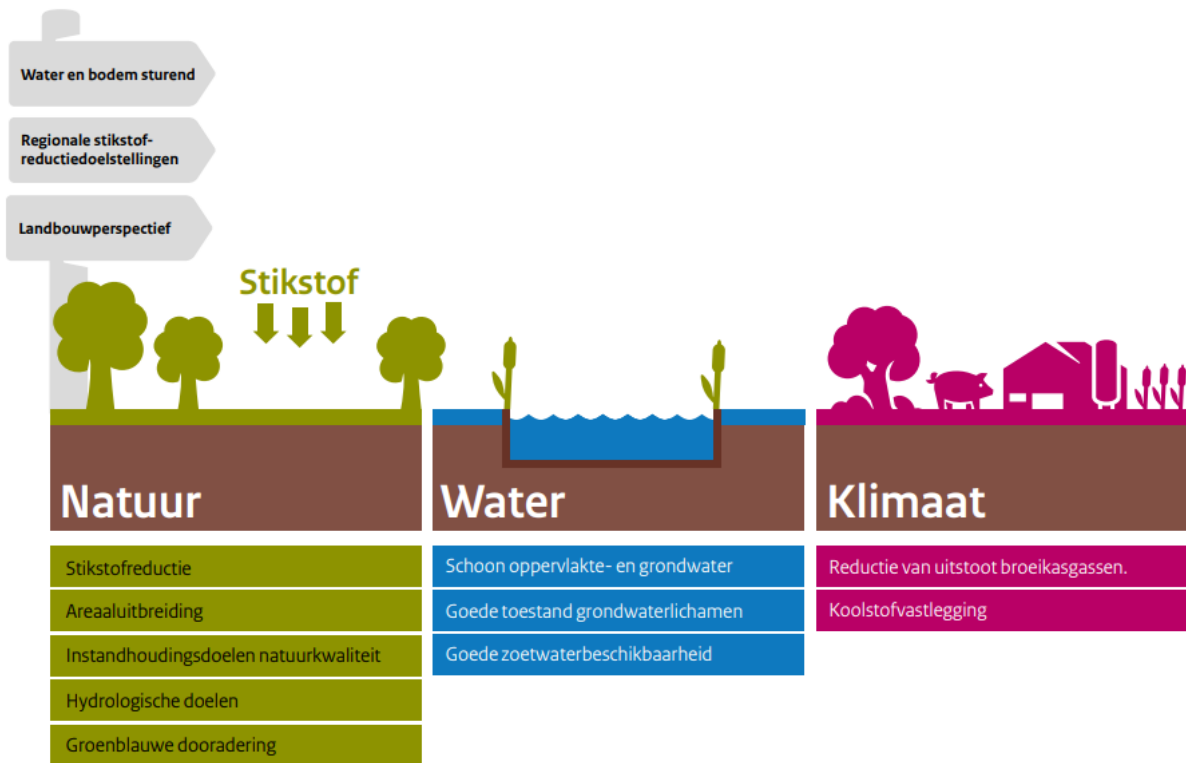
3. Beschrijving van de opdracht

De “opdracht” hieronder beschrijft welke uitwerking aan de gebieden gevraagd wordt. Deze “opdracht” is geformuleerd aan de hand van de doelen die aan de Provincie Limburg via de Handreiking NPLG en het Ontwikkeldocument NPLG zijn meegegeven, en kan dus als concreet en meetbaar regio doel geformuleerd zijn, als een bijdrage aan het provinciale doel of input voor beleid, scenario's, maatregelen dan wel aanleiding voor (nader) onderzoek.

Nb. Het Ontwikkeldocument NPLG bevat handvatten voor de uitwerking van de provinciale programma's. De handreiking NPLG bevat de minimale vereisten voor de provinciale programma's. Beide documenten zijn belangrijke hulpmiddelen voor de gebieden om met onderstaande “opdracht” aan de slag te gaan.

Nb. 2. De doelen voor Klimaat en VHR zijn nog niet naar provinciale doelen vertaald. Provincies ontvangen die informatie naar verwachting medio februari.

De doelen, deels richtinggevend, deels kaderstellend, zijn samengevat in onderstaande afbeelding:

De nationale doelen zijn vertaald naar het geografische schaalniveau van de provincies. Voor de provincie Limburg zijn de NPLG-doelen als volgt nader bepaald:

Tenslotte zijn er nog vier provinciale doelen verbonden een het gebiedsprogramma. Deze doelen vinden aanhaking in het gebiedsproces. Hierover zal separaat nog opdrachtverstrekking plaatsvinden, met tussenkomst van de PLC.

NATUUR

30% VHR

De VHR-doelen (en uitwerking van de bosopgave) volgen nog, zowel in termen van kwantiteit als kwaliteit. Op basis van de indicaties die nu beschikbaar is, wordt op provinciale schaal de vertaling van Rijksopgave VHR naar Limburgse deelgebieden uitgewerkt. Dit leidt tot een vlekkenkaart / kansenkaart die aangeeft waar welke extra natuur gerealiseerd kan worden, vanuit ecologie en rekening houdend met hydrologische situatie. Eind mei is deze uitwerking gereed. De indicatieve kwantitatieve opgave voor Limburg (stavaza 12 januari 2023) tot 2050 is, waarvan minimaal 30% in 2030 gerealiseerd moet worden. Natuurdoelanalyses van de N2000 gebieden kunnen aanknopingspunten bieden voor een nadere duiding en situering van deze opgave. Op korte termijn is de verwachting dat we nadere informatie ontvangen over de duiding en de omvang van de VHR opgave in Limburg. Dit kan mogelijk leiden tot aanpassing van onderstaande tabel.

Natuurtypen		Bostypen		Agrarische natuurtypen		
Nieuwe natuur	Omvorming in NNN	Nieuw bos	Omvorming binnen NNN	A11: grasland	A12: akker	A15: dooradering
3.534	260	709 *	141*	7.200	22.464	9.923**

- * zie bossenopgave
- ** zie groen blauwe dooradering

Landschapsgrond, overgangszones, buffers
beken

De VHR-doelen zijn op provinciaal niveau bekend. Een nadere duiding naar de 4 gebieden kan plaatsvinden op basis van de beschikbare en nog te ontvangen onderzoeken. Dat kan leiden tot een aanpassing en concretisering van de opdracht. Vooralsnog heeft onderstaande deelopdracht (1a en 1b) een inventariserend karakter.

Opdracht 1a: Maak op basis van de indicatieve hectares 30% VHR een eerste verkenning in het gebied om te zoeken naar mogelijkheden voor extra areaal VHR (natuur, bos en agrarische natuurtypen).

Opdracht 1b: Identificeer zoekgebieden voor uitbreiding natuur tbv 30% VHR doel op basis van de beschikbare NDA's.

Opdracht 2: De gebieden leggen deze kaarten over andere opgave kaarten en identificeren gebieden ten behoeven van doelenstapeling en betrekking deze zoekgebieden bij de uitwerking van andere doelen (denk aan areaal nieuw bos, waterkwaliteit in beken, groenblauwe dooradering).

Voor de verbetering van de kwaliteit in de N2000-gebieden, zal in samenwerking met de terreinbeherende organisaties en grondeigenaren gewerkt worden aan maatregelen, zowel in de gebieden als daarbuiten, gericht op herstel en verbetering van het N2000-gebied. Dit gaat onderdeel uitmaken van opdracht 1a, 1b, 5, 6 en 13.

Stikstof reductie

Het nationale doel ziet toe op een stikstofreductie waarmee 74% van het areaal stikstofgevoelige N2000-gebieden in 2030 onder de KDW komt. Bij de modelmatige berekening is daartoe gerekend met een landelijke reductie van 39 kiloton NH₃ vanuit de landbouw, specifiek afkomstig uit de emissie van veehouderij (stallen en veldemissies). De emissiereductiepercentages per provincie zoals opgenomen in de startnotitie NPLG tellen bij elkaar op tot deze landelijke doelstelling, en anticiperen

daarbij al op de benodigde reductie voor de doelstellingen KRW en klimaat. Het betreft richtinggevende doelen per gebied om sturing te geven aan de gebiedsprocessen. Waar dit effectief is, is er ruimte in deze gebiedsprocessen voor maatwerk, bijvoorbeeld om de reductiedoelstellingen deels in te vullen met reductie in andere deelsectoren binnen de landbouw of de industrie. Daarnaast kan ook (neerwaartse) bijstelling van de reductie aan de orde zijn wanneer sectorale doelen voor industrie en mobiliteit worden vastgesteld en totale ramingen worden geactualiseerd.

Het provinciale stikstofdoel voor de agrarische sector bedraagt een vermindering van 50% van de huidige emissie ammoniak. Onderstaande tabel geeft een beeld van de procentuele uitstoot verdeeld over de 4 deelgebieden.

Om inzicht te krijgen in de huidige emissies in de 4 deelgebieden heeft er een ambtelijke bewerking plaatsgevonden van (emissie)data. Dit overzicht is alleen bedoeld voor inzicht ten behoeve van de gebiedsopdrachten in het kader van het LPLG.

Deelgebied	Vertaling totale emissie naar emissie conform NPLG taakstelling Limburg
Meinweg	0,5
Peel	4,0
Maasduinen	0,4
Zuid	0,9
Totaal	5.8

De uitwerking van het provinciale stikstof-reductiedoel loopt deels via het generieke spoor (opkoop, innovatie, mestnormering) en deels via het gebiedsspoor, extensivering, beweiding, natuur-inclusieve landbouw, koppelkansen met andere doelen uit het NPLG enz.). In het gebiedsproces worden koppelkansen daarbij geïventariseerd.

De landelijke ontwikkelingen worden gevolgd (Maatregel Gericht Aankoop 2, Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijbedrijven, etc.) en in het najaar wordt vastgesteld of er binnen het gebiedsproces nog aanvullende actie nodig is.

Opdracht 3a: Draag kansen aan in termen van aanpak, maatregelen en scenario's die een bijdrage kunnen leveren in het realiseren van het provinciale reductiedoel voor de veehouderijen en de nog te definiëren doelen voor andere sectoren.

Opdracht 3b: Inventariseer samen met de gemeenten de Natuurvergunningen en, indien mogelijk, de feitelijke situatie daarvan (latente ruimte).

Opdracht 4: Actief monitoren van opdracht 3 in het gebiedsproces zodat inzichtelijk wordt of het doelbereik wordt gehaald en vervolgens in het gebiedsproces de restopgave meegenomen kan worden.

Nieuw bos

Het NPLG stelt natuurdoelen voor de aanleg van nieuw bos conform de Bossenstrategie. Deze doelen zien onder meer toe op de realisatie van 37.400 hectare nieuw bos, op het omvormen van 14.000 hectare bos met productiefunctie naar een natuurfunctie en bestaande bossen waar nodig te revitaliseren.

Opdracht 5: Draag zoek- en uitsluitingsgebieden aan voor ca. 325 ha nieuw bos (indicatief) buiten het Natuur Netwerk Nederland en ca. 220 ha binnen het Natuur Netwerk Nederland.

Resterende opgaven areaal Natuurpact

De restant opgave van het Natuurpact is in De Meinweg 348 ha. Deze arealen zijn begrensd en op kaart (formeel) aangeduid (C1-duiding). De locatiekeuze vraagt geen verdere uitwerking in het gebiedsproces. Daarnaast wordt er nog 149 ha C2 gronden binnen het NNN ontwikkeld. Het gebied wordt wel gevraagd om deze doelstelling te betrekken bij analyses en voorstellen (doelenstapeling) die volgen uit andere doelen.

Opdracht 6: Realiseren van de resterende opgave areaal Natuurpact overeenkomstig de reeds bestaande opdracht.

Hydrologische condities N2000 gebieden

Op provinciale schaal wordt onderzocht welke hydrologische condities (op hoofdlijnen) gecreëerd moeten worden voor N2000-gebieden. Dit onderzoek is eind maart / begin april gereed. Vanuit de NDA's zullen ook detail onderzoeksvragen volgen. Daarmee is eind april inzichtelijk welke verdiepende onderzoeken nodig zijn. Rond juli is het mogelijk om op provinciale schaal te bepalen waar welke overgangsgebieden (vanuit de hydrologische condities) nodig zijn. Hierop volgt een expert-uitwerking van die zones, incl. gebruiksmogelijkheden/beperkingen en aanpak. Daarnaast worden de onttrekkingen van grondwater in beeld gebracht en een gebruiksvolgorde opgesteld

Opdracht 7: Welke maatregelen en waar zijn mogelijk en nodig om het grondwaterpeil rond hydrologisch gevoelige N2000-gebieden te verhogen (met 10-50 cm) en welke maatregelen om de sponswerking te verbeteren en waar.

Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlakte water (2027)

IPO standpunt is dat uitwerking van dit NPLG doel landelijk uitgewerkt moet worden, in de vorm van generiek beleid en generieke maatregelen (wet- en regelgeving). In het gebiedsproces kan locatiespecifiek nog gezien worden of maatregelen mogelijk zijn.

Op enkele locaties worden verhoogde waarden van gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen zoals in de Roer nabij de grens en in de Geleenbeek nabij de A2.

Dit zou nader uitgezocht kunnen worden waar het vandaan komt in een deelgebiedsproces. Wanneer het uit het buitenland komt kan dat meegenomen worden in de overleggen die het Rijk, Provincie en waterschap heeft met Duitsland.

Opdracht 8: Onderzoek of er op basis van de beschikbare data locatie-specifieke maatregelen, aanvullend aan het landelijke beleid (gebruik) kunnen worden getroffen, waar sprake is van overschrijdingen van de normen.

Concentraties N en P in oppervlakte- en grondwater (KRW)

Op provinciale schaal wordt het watersysteem en de waterkwaliteit in beeld gebracht (op basis van bestaande onderzoeken en rapporten). In het gebiedsproces wordt vanuit doelenstapeling en kansen wel gezien of dit meegenomen kan worden.

Opdracht 9: Inventariseer vooruitlopend op nader onderzoek, waar en langs welke KRW-beken de maatregel bufferstroken (van indicatief tot 250 meter) een bijdrage kan leveren voor het behalen van het doelbereik. Bij de uitwerking van kansen voor doelenstapeling wordt ook een relatie gelegd naar de koers van een gebied (als resultante van POVI, Ontwerpend Onderzoek en Regiovisie(s)) en een relatie gelegd met het perspectief voor extensiverende en/of natuur-inclusieve landbouw.

Opdracht 10: Geef binnen het winterbed van de Maas de kansen aan voor doelenstapeling van alle NPLG doelen.

Klimaatadaptief: Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat

Wordt provinciaal uitgewerkt. Op dit doel krijgen de deelgebieden geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 11: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur en op landbouwbodems

Er volgt een nader doelbereik/duiding door het rijk van de ze opgave per provincie. Op dit doel krijgen de deelgebieden (nog) geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 12: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Groenblauwe dooradering

In 2030 dient de helft van de oppervlakte 10% groenblauw dooraderd te zijn. Dit geldt als startuitgangspunt voor ieder deelgebied.

Opdracht 13: Inventariseer de huidige groenblauwe dooradering en wijs zoekgebieden en kansen aan voor de nieuwe/aanvullende groenblauwe dooradering, waarbij ook doelenstapeling aan de orde kan zijn gericht op tijdige realisatie

STAPELING VAN DOELEN (INTEGRALE BENADERING)

Op enkele doelen zijn bij de start van het gebiedsproces in maart onvoldoende gegevens beschikbaar om definitieve keuzes te maken (niet alles is bekend). Wel zijn eerste verkenningen op die doelen mogelijk.

Opdracht 14: Identificeer of het mogelijk is om doelen te stapelen die zich vervolgens ruimtelijk kunnen vertalen binnen het gebied. En waar die stapeling leidt tot richtinggevende keuzes voor bijvoorbeeld de overgangsgebieden, landschapszones, bufferstroken langs beken, extensivering, natuur-inclusief boeren etc. Beschrijf deze richtinggevende keuzes (vanuit de inhoud: IST en SOLL) en geef aan welke transitie hieruit volgt en wat nodig is (maatregelen en instrumenten) om deze transitie mogelijk te maken / te faciliteren. Neem in deze benadering ook de stikstof- en (toekomstige) klimaat doelstellingen mee. Hieruit volgt dat ook het ruimtebeslag van de opgaves in beeld wordt gebracht.

Opdracht 15: Onderzoek wat de doelstapeling in beekdalen (wateropvang, droogtebestrijding, nieuwe natuur, dooradering) zou kunnen betekenen voor de te maken richtinggevende keuzes in het LPLG.

PROVINCIALE DOELEN

In het gebiedsproces dient rekening te worden gehouden met de extra provinciale doelen, te weten landschap, leefbaarheid, houdbare vergunningverlening en perspectief voor overige sectoren waaronder toerisme. In het provincie brede proces wordt aandacht besteed aan deze provinciale doelstellingen.

Perspectief voor de landbouw

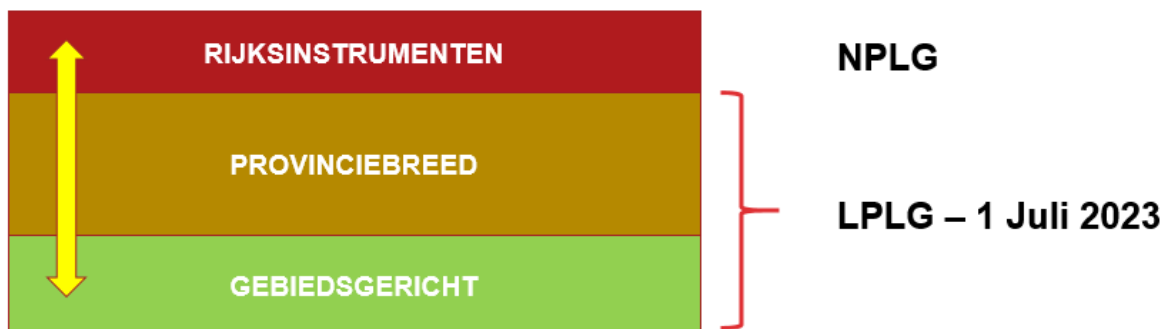
Belangrijk onderdeel van het perspectief voor de sectoren, betreft de landbouw. Provincie breed is het belangrijk om te komen tot een landbouwperspectief, vertaald in: wat kan waar wel? Dit perspectief is voor ieder agrarisch bedrijf uniek, iedere bedrijfs- en gezinssituatie is immers anders. Voor provincie Limburg is het van belang dat iedere agrarische ondernemer in staat wordt gesteld een (voor hem/haar) passend transitiepad te bewandelen. In relatie tot het perspectief voor ondernemers die de intentie hebben om hun bedrijfsvoering voor te zetten is het van belang hier ruimte voor te creëren. Daarvoor zullen een aantal zaken per deelgebied moeten worden geconcretiseerd. Denk hierbij o.a. aan: slim omgaan met de autonome ontwikkeling (vrijwillige stoppers, bedrijven zonder opvolgers), juiste activiteit en teelt op de juiste plek, versneld moderniseren van bedrijven. Daarbij is het van belang om met name ook ruimtelijk een vertaling te geven van (zoek)gebieden waar de meer hoogproductieve landbouw kan worden gefaciliteerd.

Opdracht 16: draag ingrediënten/bouwstenen aan voor de uit te werken transitiepaden die individuele landbouwers kunnen inslaan, zowel specifiek voor de betreffende regio/deelgebied als sector- of provinciebreed.

Bijlagen

Bijlage 1: Positiebepaling gebiedsproces tov het rijks- en provinciale proces

Niveaus van planvorming en aanpak

Bijlage 2: Doelenmatrix incl. doorvertaling naar regionale doelen (separaat bijgevoegd)

Startdocument gebiedsproces: De Peel

1. Aan de slag

Als overheden en (belangen-) organisaties staan we dit voorjaar voor een complexe uitdaging. Binnen het landelijk gebied (NLPG) staan we voor de opgave om de doelen rond natuur, water en klimaat te bereiken. Dit betekent op korte termijn het uitdenken en opschrijven van een Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). We brengen in kaart via welke maatregelen de doelen in de regio bereikt worden. Hiervoor gebruiken we gebiedsprocessen en de provincie brede aanpak.

Dat wordt nog een hele puzzel, waarbij er tevens op bepaalde thema's nog onvoldoende of geen duidelijkheid bestaat over o.a. doelen, data of uitvoeringscondities. Toch zetten we de schouders eronder vanuit het besef dat er ook veel kansen liggen, van onderop en vanuit het uitgangsprincipe: samen kijken wat er moet en kan.

In dit document en de daaraan ten grondslag liggende doelenmatrix, worden indicatieve doelen voor de regio gehanteerd die zijn afgeleid uit landelijk vastgestelde en/of wettelijke verplichtingen. Over het nut en noodzaak van deze doelen is tussen de organisaties en overheden kritisch opbouwend gesproken. Met als belangrijkste conclusie: we doen het samen en we spannen ons maximaal in om de doelen te bereiken. We beschouwen dit niet als een dogmatisch kader, maar nemen deze doelen ter hand en gaan van onderaf, vanuit het veld, aan de slag om te komen tot de juiste keuzes en maatwerk oplossingen. Gelijktijdig brengen we ook in kaart wat er nodig zou zijn om de doelen überhaupt te kunnen bereiken. Een gebied-specifieke benadering dus waarbij het motto is: comply or explain - voldoen aan de indicatieve doelen of leg uit waarom je afwijkt.

Om ons gebiedsproces een krachtige lancering te geven is dit startdocument voor het deelgebied de Peel gemaakt. U vindt hier een eerste uitwerking van doelen, waar mogelijk op maat gemaakt voor het gebied. Uitdrukkelijk met de intentie om het gezamenlijke zoek- en ontwerpproces te starten.

Samen met vertegenwoordigers van de betrokken partijen in de Plattelandscoalitie doorlopen we de komende maanden dan ook meerdere stappen van dialoog en verkennend ontwerp. Daarin zullen vragen centraal staan als: Wat zijn onze zoekgebieden? Welke ontwikkelingen zijn reeds in gang gezet en kunnen een bijdrage leveren? Zien we mogelijkheden om in het gebied doelen en maatregelen slim te combineren? Scenario's voor het gebied kristalliseren hiermee uit en geven ons zicht op welke mix aan maatregelen nodig is voor het doelbereik. We realiseren ons dat er op onderdelen sprake is van kennisleemtes en dat nog niet alle kennis beschikbaar is. Daarbij is het natuurlijk belangrijk om de effecten van de maatregelen regionaal in beeld te brengen (niet op individueel perceels- of bedrijfsniveau), zodat we een effectief en zorgvuldig plan in juli 2023 kunnen neerleggen. Dit doen we onder andere door de inzet van ontwerpateliers (ontwerpend onderzoek). In de gebieden pakken we de hieronder benoemde opdrachten niet volgtijdelijk op. Zo is er van begin af aan ook oog voor integraliteit en ruimtebeslag, welke aan het einde van het traject niet alleen de optelsom van individuele opgaven kan zijn.

Kortom, het samen en van onderop, in een afstemming met Rijks- en provincie brede maatregelen, uitwerken van een (eerste) pakket aan maatregelen is het doel van het gebiedsproces op korte termijn om te komen tot een gezamenlijk sterk bod en legt daarmee de basis voor een langjarig samen optrekken om maatregelen en onderliggende instrumenten te implementeren, te borgen en daarmee de doelen te bereiken.

2. Startpositie

Wat zijn de koers en leidende principes van het gebied:

- POVI / ontwerpend onderzoek (koers)
 - H18.3 [POVI: Regiovisie Midden-Limburg](#)
 - Regiovisie Noord-Limburg 2040: “De gezondste regio”
 - Ontwerpend Onderzoek “Tussen Peelvenen en Maasvallei” van Ruimtevolk, Sept. 2022.
 - Proces ontwerpend onderzoek voor Midden-Limburg gestart. Relevant voor gemeenten Weert, Nederweert en Leudal binnen het deelgebied “De Peel”.
 - Het ontwikkelperspectief voor NOVEX gebied De Peel.

Transformatie nationaal park (koers)

- Nationaal Park De Groote peel is in transitie. Daarnaast is het grensoverschrijdende natuurpark Kempen-Broek in het gebied aanwezig. De ontwikkeling rondom deze parken zijn relevant.

Wat betekent het leidende principe “water – bodem sturend” (richtinggevende keuzes)

- Bestaande situatie gezien vanuit Rijk (bureau FLUX voor landbouw en natuur)
- Provinciale sectorale plannen (waterprogramma, bodem)

Bij het gebiedsproces worden de aanvullende provinciale vier doelen (waaronder perspectief voor sectoren) meegenomen, voor zover dit binnen het gebiedsproces aan de orde is. Daar waar sprake is van een provinciaal brede aanpak, vindt er een meer centrale onderzoek/uitwerking plaats.

Wat is het meer gebiedsspecifieke “probleem” irt de doelen van het NPLG

- De N2000 gebieden Peelvenen, Sarsven en de Banen, Weerterbos en Leudal zijn zowel stikstofgevoelig als verdrogingsgevoelig, met in de Peelvenen, Sarsven en De Banen habitattypen die zeer stikstofgevoelig zijn. Daarnaast zijn er een aantal gebieden buiten de N2000 gebieden aangewezen die van belang zijn voor het instandhouden van soorten.
- Daarnaast voldoet geen van de in het gebied aanwezige beken aan de normering in het kader de KRW.
- De vereiste transitie vanwege de NPLG doelen rond deze N2000-gebieden is vanwege dit gegeven (en vanuit “water-bodem sturend” niet ingewikkeld, wel zeer ingrijpend.
- Waar de NPLG doelen vragen om een transitie naar overgangsgebieden en beekzones met een duidelijk natuurlijk, natuurinclusief en/of extensief karakter, is de huidige trend op de cultuurgrond een richting waterintensieve en kapitaalintensieve teelten.
- Als resultante van de Reconstructie zijn in De Peel diverse landbouwontwikkelgebieden aangeduid (met name voor vestiging en uitbreiding van intensieve veehouderij en glastuinbouw). Hoe verhouden zich deze gebieden tot de NPLG doelen (en “water-bodem sturend”).
- Wat betekent “water-bodem sturend” voor het gebied en de landbouwmogelijkheden in het bijzonder?
- Op enkele locaties worden verhoogde waarden van gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen.
- Verbinding tussen de verschillende natuurgebieden is op onderdelen beperkt als gevolg van het grondgebruik.
- Een goed ontwikkelde en moderne veehouderij, die ook in staat is om innovaties toe te passen en die een transitie doormaakt, maar ook perspectief verdient. Circa 95% van de intensieve veehouderijsectoren binnen Limburg ligt in dit gebied, met daardoor ook een goede structuur voor innovatie en voor kennisontwikkeling (en belangrijk voor toeleverende en verwerkende industrie in ZO-Nederland).

- Een goed ontwikkelde tuinbouw (glas en volle grond) die een belangrijke rol speelt en nog zwaarder kan spelen in de gewenste verschuiving naar meer plantaardig eiwit. Ook hier liggen opgaves op het gebied van oppervlakte- en grondwaterkwaliteit en beperking gebruik grondwater.
- Er is ook druk op het buitengebied als gevolg van de energietransitie.
- Samenhang met waterveiligheid.

Richtinggevende vraagstukken

- Rond de N2000-gebieden moeten keuzes gemaakt worden of maatregelen genomen worden om verdere verdroging tegen te gaan. Daarbij komt het gebruik van (landbouw)gronden en onttrekkingen van (grond)water aan de orde.
- Voor wat betreft de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlaktewatersysteem Tungelroyse / Roggelse beek, Groote Molenbeek, Oostrumsche beek en Loobek liggen er grote opgaven op het gebied van waterkwaliteit- en kwantiteit. Een aanzienlijk pakket van maatregelen zal hier nodig zijn.
- Voor wat betreft de drukfactor stikstof in relatie tot de kdw's zal een verdere vermindering van de stikstofemissie in het gebied rondom de N2000 nodig zijn. Om daarmee de depositie in stikstofgevoelige N2000-gebieden zodanig te verminderen dat een gunstige staat van instandhouding kan worden gerealiseerd. Dit kan gevolgen hebben voor het agrarische (mede)gebruik van het gebied.

Actualisatie

- Het betreft een eerste startdocument wat aangepast en uitgebreid kan worden gedurende het proces. Dat kan leiden tot aanpassing van de gebiedsopdracht.

Opdracht 0: Valideer in het gebiedsproces de gebiedsbeschrijving en de richtinggevende vraagstukken als 1^e stap in het proces.

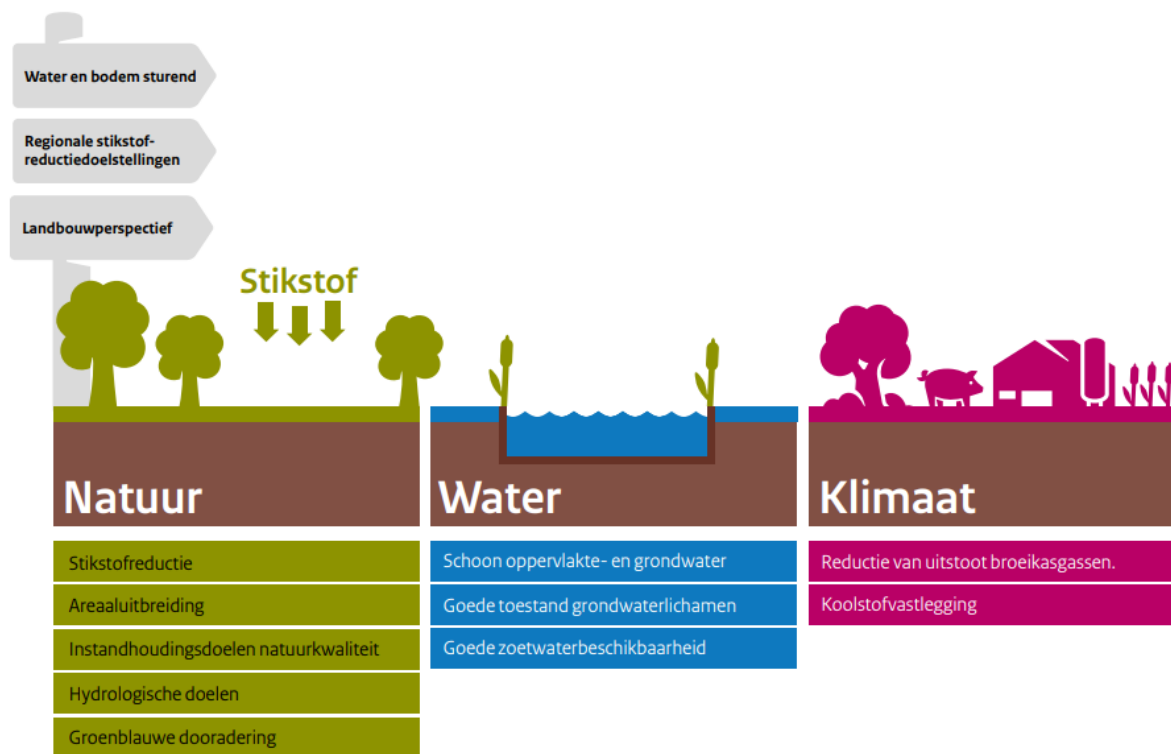
3. Beschrijving van de opdracht

De “opdracht” hieronder beschrijft welke uitwerking aan de gebieden gevraagd wordt. Deze “opdracht” is geformuleerd aan de hand van de doelen die aan de Provincie Limburg via de Handreiking NPLG en het Ontwikkeldocument NPLG zijn meegegeven, en kan dus als concreet en meetbaar regiodoel geformuleerd zijn, als een bijdrage aan het provinciale doel of input voor beleid, scenario's, maatregelen dan wel aanleiding voor (nader) onderzoek.

Nb. Het Ontwikkeldocument NPLG bevat handvatten voor de uitwerking van de provinciale programma's. De handreiking NPLG bevat de minimale vereisten voor de provinciale programma's. Beide documenten zijn belangrijke hulpmiddelen voor de gebieden om met onderstaande “opdracht” aan de slag te gaan.

Nb. 2. De doelen voor Klimaat en VHR zijn nog niet naar provinciale doelen vertaald. Provincies ontvangen die informatie eind januari '23.

De doelen, deels richtinggevend, deels kaderstellend, zijn samengevat in onderstaande afbeelding:

De nationale doelen zijn vertaald naar het geografische schaalniveau van de provincies. Voor de provincie Limburg zijn de LPLG-doelen als volgt nader bepaald:

Tenslotte zijn er nog vier provinciale doelen verbonden een het gebiedsprogramma. Deze doelen vinden aanhaking in het gebiedsproces. Hierover zal separaat nog opdrachtverstrekking plaatsvinden, met tussenkomst van de PLC.

NATUUR

30% VHR

De VHR-doelen (en uitwerking van de bosopgave) volgen nog, zowel in termen van kwantiteit als kwaliteit. Op basis van de indicaties die nu beschikbaar is, wordt op provinciale schaal de vertaling van Rijksopgave VHR naar Limburgse deelgebieden uitgewerkt. Dit leidt tot een vlekkenkaart / kansenkaart die aangeeft waar welke extra natuur gerealiseerd kan worden, vanuit ecologie en rekening houdend met hydrologische situatie. Eind mei is deze uitwerking gereed. De indicatieve kwantitatieve opgave voor Limburg (stavaza 12 januari 2023) tot 2050 is, waarvan minimaal 30% in 2030 gerealiseerd moet worden. Natuurdoelanalyses van de N2000 gebieden kunnen aanknopingspunten bieden voor een nadere duiding en situering van deze opgave. Op korte termijn is de verwachting dat we nadere informatie ontvangen over de duiding en de omvang van de VHR opgave in Limburg. Dit kan mogelijk leiden tot aanpassing van onderstaande tabel.

Natuurtypen		Bostypen		Agrarische natuurtypen		
Nieuwe natuur	Omvorming in NNN	Nieuw bos	Omvorming binnen NNN	A11: grasland	A12: akker	A15: dooradering
3.534	260	709 *	141*	7.200	22.464	9.923**

- * zie bossenopgave
- ** zie groen blauwe dooradering

Landschapsground, overgangszones, buffers beken

De VHR-doelen zijn op provinciaal niveau bekend. Een nadere duiding naar de 4 gebieden kan plaatsvinden op basis van de beschikbare en nog te ontvangen onderzoeken. Dat kan leiden tot een

aanpassing en concretisering van de opdracht. Vooralsnog heeft onderstaande deelopdracht (1a en 1b) een inventariserend karakter.

Opdracht 1a: Maak op basis van de indicatieve hectares 30% VHR een eerste verkenning in het gebied om te zoeken naar mogelijkheden voor extra areaal VHR (natuur, bos en agrarische natuurtypen).

Opdracht 1b: Identificeer zoekgebieden voor uitbreiding natuur tbv 30% VHR doel op basis van de beschikbare NDA's.

Opdracht 2: De gebieden leggen deze kaarten over andere opgave kaarten en identificeren gebieden ten behoeven van doelenstapeling en betrekking deze zoekgebieden bij de uitwerking van andere doelen (denk aan areaal nieuw bos, waterkwaliteit in beken, groenblauwe dooradering).

Voor de verbetering van de kwaliteit in de N2000-gebieden, zal in samenwerking met de terreinbeherende organisaties en grondeigenaren gewerkt worden aan maatregelen, zowel in de gebieden als daarbuiten, gericht op herstel en verbetering van het N2000-gebied. Dit gaat onderdeel uitmaken van opdracht 1a, 1b, 5, 6 en 13.

Stikstof reductie

Het nationale doel ziet toe op een stikstofreductie waarmee 74% van het areaal stikstofgevoelige N2000-gebieden in 2030 onder de KDW komt. Bij de modelmatige berekening is daartoe gerekend met een landelijke reductie van 39 kiloton NH₃ vanuit de landbouw, specifiek afkomstig uit de emissie van veehouderij (stallen en veldemissies). De emissiereductiepercentages per provincie zoals opgenomen in de startnotitie NPLG tellen bij elkaar op tot deze landelijke doelstelling, en anticiperen daarbij al op de benodigde reductie voor de doelstellingen KRW en klimaat. Het betreft richtinggevende doelen per gebied om sturing te geven aan de gebiedsprocessen. Waar dit effectief is, is er ruimte in deze gebiedsprocessen voor maatwerk, bijvoorbeeld om de reductiedoelstellingen deels in te vullen met reductie in andere deelsectoren binnen de landbouw of de industrie. Daarnaast kan ook (neerwaartse) bijstelling van de reductie aan de orde zijn wanneer sectorale doelen voor industrie en mobiliteit worden vastgesteld en totale ramingen worden geactualiseerd.

Het provinciale stikstofdoel voor de agrarische sector bedraagt een vermindering van 50% van de huidige emissie ammoniak. Onderstaande tabel geeft een beeld van de procentuele uitstoot verdeeld over de 4 deelgebieden.

Om inzicht te krijgen in de huidige emissies in de 4 deelgebieden heeft er een ambtelijke bewerking plaatsgevonden van (emissie)data. Dit overzicht is alleen bedoeld voor inzicht ten behoeve van de gebiedsopdrachten in het kader van het LPLG.

Deelgebied	Vertaling totale emissie naar emissie conform NPLG taakstelling Limburg
Meinweg	0,5
Peel	4,0
Maasduinen	0,4
Zuid	0,9
Totaal	5.8

De uitwerking van het provinciale stikstof-reductiedoel loopt deels via het generieke spoor (opkoop, innovatie, mestnormering) en deels via het gebiedsspoor, extensivering, beweiding, natuur-inclusieve

landbouw, koppelkansen met andere doelen uit het NPLG enz. In het gebiedsproces worden koppelkansen daarbij geïnventariseerd.

De landelijke ontwikkelingen worden gevolgd (Maatregel Gericht Aankoop 2, Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijbedrijven, etc.) en in het najaar wordt vastgesteld of er binnen het gebiedsproces nog aanvullende actie nodig is.

Opdracht 3a: Draag kansen aan in termen van aanpak, maatregelen en scenario's die een bijdrage kunnen leveren in het realiseren van het provinciale reductiedoel voor de veehouderijen en de nog te definiëren doelen voor andere sectoren.

Opdracht 3b: Inventariseer samen met de gemeenten: de natuurvergunningen, omgevingsvergunningen met het onderdeel natuur, de voortgezette milieutoestemmingen, de aan Algemene Regels ontleende natuurtoestemmingen en de bestaande latente ruimte.

Opdracht 4: Actief monitoren van opdracht 3 in het gebiedsproces zodat inzichtelijk wordt of het doelbereik wordt gehaald en vervolgens in het gebiedsproces de restopgave meegenomen kan worden.

Nieuw bos

Het NPLG stelt natuurdoelen voor de aanleg van nieuw bos conform de Bossenstrategie. Deze doelen zien onder meer toe op de realisatie van 37.400 hectare nieuw bos, op het omvormen van 14.000 hectare bos met productiefunctie naar een natuurfunctie en bestaande bossen waar nodig te revitaliseren.

Opdracht 5: Draag zoek- en uitsluitingsgebieden aan voor ca. 400 ha nieuw bos (indicatief) buiten het Natuur Netwerk Nederland en ca. 925 ha binnen het Natuur Netwerk Nederland.

Resterende opgaven areaal Natuurpact

De restant opgave van het Natuurpact is in De Peel 138 ha. Deze arealen zijn begrensd en op kaart (formeel) aangeduid (C1-duiding). De locatiekeuze vraagt geen verdere uitwerking in het gebiedsproces. Daarnaast wordt er nog 97 ha C2 gronden binnen het NNN ontwikkeld. Het gebied wordt wel gevraagd om deze doelstelling te betrekken bij analyses en voorstellen (doelenstapeling) die volgen uit andere doelen.

Opdracht 6: Realiseren van de resterende opgave areaal Natuurpact overeenkomstig de reeds bestaande opdracht.

Hydrologische condities N2000 gebieden

Op provinciale schaal wordt onderzocht welke hydrologische condities (op hoofdlijnen) gecreëerd moeten worden voor N2000-gebieden. Dit onderzoek is eind maart / begin april gereed. Vanuit de NDA's zullen ook detail onderzoeksvragen volgen. Daarmee is eind april inzichtelijk welke verdiepende onderzoeken nodig zijn. Rond juli is het mogelijk om op provinciale schaal te bepalen waar welke overgangsgebieden (vanuit de hydrologische condities) nodig zijn. Hierop volgt een expert-uitwerking van die zones, incl. gebruiksmogelijkheden/beperkingen en aanpak. Daarnaast worden de onttrekkingen van grondwater in beeld gebracht en een gebruiksvolgorde opgesteld

Opdracht 7: Welke maatregelen en waar zijn mogelijk en nodig om het grondwaterpeil rond hydrologisch gevoelige N2000-gebieden te verhogen (met 10-50 cm) en welke maatregelen om de sponswerking te verbeteren en waar.

Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlakte water (2027)

IPO standpunt is dat uitwerking van dit NPLG doel landelijk uitgewerkt moet worden, in de vorm van generiek beleid en generieke maatregelen (wet- en regelgeving). In het gebiedsproces kan locatiespecifiek nog bezien worden of maatregelen mogelijk zijn.

Op enkele locaties worden verhoogde waarden van gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen zoals in de Roer nabij de grens en in de Geleenbeek nabij de A2.

Dit zou nader uitgezocht kunnen worden waar het vandaan komt in een deelgebiedsproces. Wanneer het uit het buitenland komt kan dat meegenomen worden in de overleggen die het Rijk, Provincie en waterschap heeft met Duitsland.

Opdracht 8: Onderzoek of er op basis van de beschikbare data locatie-specifieke maatregelen, aanvullend aan het landelijke beleid (gebruik,) kunnen worden getroffen waar sprake is van overschrijdingen van de normen.

Concentraties N en P in oppervlakte- en grondwater (KRW)

Op provinciale schaal wordt het watersysteem en de waterkwaliteit in beeld gebracht (op basis van bestaande onderzoeken en rapporten). In het gebiedsproces wordt vanuit doelenstapeling en kansen wel bezien of dit meegenomen kan worden.

Opdracht 9: Inventariseer vooruitlopend op nader onderzoek, waar en langs welke KRW-beken de maatregel bufferstroken (van indicatief tot 250 meter) een bijdrage kan leveren voor het behalen van het doelbereik. Bij de uitwerking van kansen voor doelenstapeling wordt ook een relatie gelegd naar de koers van een gebied (als resultante van POVI, Ontwerpend Onderzoek en Regiovisie(s)) en een relatie gelegd met het perspectief voor extensiverende en/of natuur-inclusieve landbouw.

Opdracht 10: Geef binnen het winterbed van de Maas de kansen aan voor doelenstapeling van alle NPLG doelen.

Klimaatadaptief: Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat

Wordt provinciaal uitgewerkt. Op dit doel krijgen de deelgebieden geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 11: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur en op landbouwbodems

Er volgt een nader doelbereik/duiding door het rijk van deze opgave per provincie. Op dit doel krijgen de deelgebieden (nog) geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 12: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Groenblauwe dooradering

In 2030 dient de helft van de oppervlakte 10% groenblauw dooraderd te zijn. Dit geldt als startuitgangspunt voor ieder deelgebied.

Opdracht 13: Inventariseer de huidige groenblauwe dooradering en wijs zoekgebieden en kansen aan voor de nieuwe/aanvullende groenblauwe dooradering, waarbij ook doelstapeling aan de orde kan zijn gericht op tijdige realisatie

STAPELING VAN DOELEN (INTEGRALE BENADERING)

Op enkele doelen zijn bij de start van het gebiedsproces in maart onvoldoende gegevens beschikbaar om definitieve keuzes te maken (niet alles is bekend). Wel zijn eerste verkenningen op die doelen mogelijk.

Opdracht 14: Identificeer of het mogelijk is om doelen te stapelen die zich vervolgens ruimtelijk kunnen vertalen binnen het gebied. En waar die stapeling leidt tot richtinggevende keuzes voor bijvoorbeeld de overgangsgebieden, landschapszones, bufferstroken langs beken, extensivering, natuur-inclusief boeren etc. Beschrijf deze richtinggevende keuzes (vanuit de inhoud: IST en SOLL) en geef aan welke transitie hieruit volgt en wat nodig is (maatregelen en instrumenten) om deze transitie mogelijk te maken / te faciliteren. Neem in deze benadering ook de stikstof- en (toekomstige) klimaat doelstellingen mee. Hieruit volgt dat ook het ruimtebeslag van de opgaves in beeld wordt gebracht.

Opdracht 15: Onderzoek wat de doelstapeling in beekdalen (wateropvang, droogtebestrijding, nieuwe natuur, dooradering) zou kunnen betekenen voor de te maken richtinggevende keuzes in het LPLG.

PROVINCIALE DOELEN

In het gebiedsproces dient rekening te worden gehouden met de extra provinciale doelen, te weten landschap, leefbaarheid, houdbare vergunningverlening en perspectief voor overige sectoren waaronder toerisme. In het provincie brede proces wordt aandacht besteed aan deze provinciale doelstellingen.

Perspectief voor de landbouw

Belangrijk onderdeel van het perspectief voor de sectoren, betreft de landbouw. Provincie breed is het belangrijk om te komen tot een landbouwperspectief, vertaald in: wat kan waar wel? Dit perspectief is voor ieder agrarisch bedrijf uniek, iedere bedrijfs- en gezinssituatie is immers anders. Voor provincie Limburg is het van belang dat iedere agrarische ondernemer in staat wordt gesteld een (voor hem/haar) passend transitiepad te bewandelen. In relatie tot het perspectief voor ondernemers die de intentie hebben om hun bedrijfsvoering voor te zetten is het van belang hier ruimte voor te creëren. Daarvoor zullen een aantal zaken per deelgebied moeten worden geconcretiseerd. Denk hierbij o.a. aan: slim omgaan met de autonome ontwikkeling (vrijwillige stoppers, bedrijven zonder opvolgers), juiste activiteit en teelt op de juiste plek, versneld moderniseren van bedrijven.

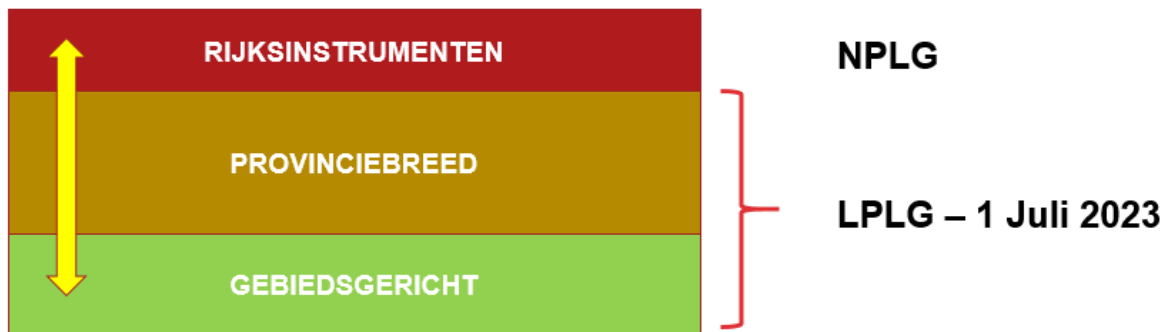
Daarbij is het van belang om met name ook ruimtelijk een vertaling te geven van (zoek)gebieden waar de meer hoogproductieve landbouw kan worden gefaciliteerd.

Opdracht 16: draag ingrediënten/bouwstenen aan voor de uit te werken transitiepaden die individuele landbouwers kunnen inslaan, zowel specifiek voor de betreffende regio/deelgebied als sector- of provinciebreed.

Bijlagen

Bijlage 1: Positiebepaling gebiedsproces tov het rijks- en provincialeproces

Niveaus van planvorming en aanpak

Bijlage 2: Doelenmatrix incl. doorvertaling naar regionale doelen (separaat bijgevoegd)

Bijlage 3: Aanzet voor gebiedsbeschrijving De Peel (werkdocument)

1^e indicatieve gebiedsbeschrijving op landbouw, bodem, water en natuur

Schets LANDBOUW in Noord-Limburg (op basis van Buck rapport)

Ca. 37.000ha gras-, akkerbouw- en tuinbouwgrond. Ca. 1600 bedrijven, waarvan ca. 700 akkerbouwbedrijven, 200 varkenshouderijen, 70 pluimveehouderijen en 270 rundveehouderijen.

Binnen de grondgebonden veehouderijen in Noord-Limburg ligt het gemiddelde nu op ca. 4,7 GVE/ha. Ter vergelijking, in het landbouwakkoord wordt een uitwerking verwacht die richting 2 – 2,5 gaat. Aandachtspunt is de regio-indeling in het Buck-rapport: Tot Noord-Limburg behoort ook het gebied Maasduinen, dat grote verschillen vertoont met de jonge ontginningsgebieden rond De Peel. Onderstaande cijfers zijn dan ook voor deelgebied De Peel – dat gedeeltelijk in Noord-Limburg en gedeeltelijk in Midden-Limburg ligt - indicatief.

Schets 2021	Noord-Limburg	Midden-Limburg	Zuid-Limburg	Totaal
Agrarische bedrijven (totaal)	1598	1113	888	3599
Glastuinbouw bedrijven	286	35	7	328
Opengrondstuinbouw (groenten, fruit, bometeelt, sierteeltgewassen)	635	354	332	1321
Akkerbouwbedrijven	747	677	578	2002
Varkenshouderijen	198	117	21	336
Rundveehouderijen (melkvee, vleesvee, kalverhouderij)	274	286	318	878
Melkgeitenhouderij	14	9	1	24
Kippenhouderij	71	92	7	170
Opp. cultuurgrond	37.000 ha	31.000 ha	28.000 ha	96.000 ha

De trend/transitie naar graszoden en lilieteelt (waterintensieve teelten) is reeds zichtbaar. Uit CBS cijfers blijkt de teelt van bloembollen redelijk stabiel. Het areaal is vooral afhankelijk van de prijzen. Bijvoorbeeld rondom N2000 gebied Sarsven en De Banen. Ook een toename van kapitaalintensieve teelten, bijvoorbeeld bessenteelt. De bessenteelt in Limburg is de laatste drie jaar (2020-2022) stabiel aldus het CBS. Deze trends/transities worden gevoed door marktmechanismen (o.a. de pacht prijs die opgehaald kan worden door stoppende IV bedrijven met grond).

Het provinciale landbouwbeleid is generiek (in tegenstelling tot gebiedsgericht) en vooral stimulerend van aard. Het beleid zet in op een transitie naar circulair en zet in op innovatie.

Schets WATER

In het gebied spelen alle wateropgaven (kwaliteit / kwantiteit / klimaatadaptatie / veiligheid) in meer of mindere mate. Droogte is een van de grotere uitdagingen.

De Groote Molenbeek is een van de pilot gebieden voor bestrijding verdroging (door middel van de beekdal brede benadering).

Vanwege de natuuropgaven in de Peelvenen is een onderzoek gestart om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om hydrologische condities te halen. Daarnaast pilot Subirrigatie. Kan namelijk positief effect hebben (rond de peel ca. 10 cm, op flanken iets meer). In het kader van het Hydro onderzoek Peelvenen, wordt bekeken of en waar dit een goede maatregel is (of lock-in). Daarnaast SPUK maatregel "slimme stuwen" van Waterschap Limburg: infrastructuur om peilverhoging te faciliteren.

Het generieke onttrekkingenbeleid geldt ook in de De Peel: geen nieuwe onttrekking, tenzij in de plaats van een oude onttrekking en de locatie van de onttrekking verder af ligt van verdrogingsgevoelige natuur).

De grondwater onttrekkingen worden in beeld gebracht.

In Kempen-Broek speelt een grensoverschrijdend waterproblematiek, met name op waterkwaliteit.

De Tungelroyse beek is ca. 10 jaar geleden heringericht. Naar de inzichten van toen. Afgezet tegen de NPLG doelen waarschijnlijk te beperkt; ontwatert te diep, KRW wordt nog niet gehaald, vraagt om een beekdal brede en integrale doelbenadering.

Grondwatervoorraad (Roerdalslenk) neemt af. WML kiest al voor Maaswater. Duitsland gaat onttrekkingen ook verminderen.

Op basis van (gebieds)processen en onderzoeken rond Peelvenen en Weerter- en Budelerbergen en Ringselven is het beeld dat alle LIWA maatregelen opgeteld, onvoldoende zijn om de NPLG doelen (m.n. hydrologische condities N2000) te halen.

Schets NATUUR

In De Peel valt de versnippering van natuur op, zoals Sarsven en de Banen en enkele natte natuurparels. Verdroging van natuur is ook een thema: Leudal, Peelvenen, WBB. Maar ook de natte natuurparels.

De biodiversiteit in het landelijk gaat achteruit. Dit is een generieke trend, die in De Peel niet anders zal zijn.

In NNN is de omvorming bos (oud naaldhout) een opgave; meer biodivers maken van de oude productie houtopstanden.

Kansen:

Een areaaluitbreiding rond peelvenen kan bijdrage leveren aan doelstelling, laten voorbeelden elders zien.

Aandachtspunten:

Vraag of oude verbindingszones (EHS) de juiste zijn (vanuit kwaliteit, habitattypen en soorten geredeneerd). Waarschijnlijk slimmer om te denken in termen van beekdalbrede benadering om connectiviteit te verbeteren.

Schets STIKSTOF

Alle N2000 gebieden in De Peel zijn stikstofgevoelig, met lage KDW's, bv vennen en hoogveen. Naar rato van het aandeel van De Peel in de emissie moet je aan een reductie van 2 Kton denken. Aandeel buitenland in de depositie groot vanwege grensligging. Let wel, de buitenlandse depositie daalt harder dan de autonome daling in Nederland (basispad 2030). Voor Peelvenen lijkt een zone benadering effectief of zelfs nodig vanwege "vracht" situatie. Logischerwijs groot aandeel in "170" bedrijven die zich gemeld hebben voor beëindigingsregeling.

Aandachtspunten:

RUO gaat een pilot uitvoeren in het zuiden: Rond de Peel in Limburg en Brabant, incl. België. Gericht op analyses.

Startdocument gebiedsproces: de Maasduinen.

1. Aan de slag

Als overheden en (belangen-) organisaties staan we dit voorjaar voor een complexe uitdaging. Binnen het landelijk gebied (NLPG) staan we voor de opgave om de doelen rond natuur, water en klimaat te bereiken. Dit betekent op korte termijn het uitdenken en opschrijven van een Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). We brengen in kaart via welke maatregelen de doelen in de regio bereikt worden. Hiervoor gebruiken we gebiedsprocessen en de provincie brede aanpak.

Dat wordt nog een hele puzzel, waarbij er tevens op bepaalde thema's nog onvoldoende of geen duidelijkheid bestaat over o.a. doelen, data of uitvoeringscondities. Toch zetten we de schouders eronder vanuit het besef dat er ook veel kansen liggen, van onderop en vanuit het uitgangsprincipe: samen kijken wat er moet en kan.

In dit document en de daaraan ten grondslag liggende doelenmatrix, worden indicatieve doelen voor de regio gehanteerd die zijn afgeleid uit landelijk vastgestelde en/of wettelijke verplichtingen. Over het nut en noodzaak van deze doelen is tussen de organisaties en overheden kritisch opbouwend gesproken. Met als belangrijkste conclusie: we doen het samen en we spannen ons maximaal in om de doelen te bereiken. We beschouwen dit niet als een dogmatisch kader, maar nemen deze doelen ter hand en gaan van onderaf, vanuit het veld, aan de slag om te komen tot de juiste keuzes en maatwerk oplossingen. Gelijktijdig brengen we ook in kaart wat er nodig zou zijn om de doelen überhaupt te kunnen bereiken. Een gebied-specifieke benadering dus waarbij het motto is: comply or explain - voldoen aan de indicatieve doelen of leg uit waarom je afwijkt.

Om ons gebiedsproces een krachtige lancering te geven is dit startdocument voor de Maasduinen gemaakt. U vindt hier een eerste uitwerking van doelen, waar mogelijk op maat gemaakt voor het gebied. Uitdrukkelijk met de intentie om het gezamenlijke zoek- en ontwerpproces te starten.

Samen met vertegenwoordigers van de betrokken partijen in de Plattelandscoalitie doorlopen we de komende maanden dan ook meerdere stappen van dialoog en verkennend ontwerp. Daarin zullen vragen centraal staan als: Wat zijn onze zoekgebieden? Welke ontwikkelingen zijn reeds in gang gezet en kunnen een bijdrage leveren? Zien we mogelijkheden om in ons gebied doelen en maatregelen slim te combineren? Scenario's voor het gebied kristalliseren hiermee uit en geven ons zicht op welke mix aan maatregelen nodig is voor het doelbereik. We realiseren ons dat er op onderdelen sprake is van kennisleemtes en dat nog niet alle kennis beschikbaar is. Daarbij is het natuurlijk belangrijk om de effecten van de maatregelen regionaal in beeld te brengen (niet op individueel perceels- of bedrijfsniveau), zodat we een effectief en zorgvuldig plan in juli 2023 kunnen neerleggen. Dit doen we onder andere door de inzet van ontwerpateliers (ontwerpend onderzoek). In de gebieden pakken we de hieronder benoemde opdrachten niet volgtijdelijk op. Zo is er van begin af aan ook oog voor integraliteit en ruimtebeslag, welke aan het einde van het traject niet alleen de optelsom van individuele opgaven kan zijn.

Kortom, het samen en van onderop, in een afstemming met Rijks- en provincie brede maatregelen, uitwerken van een (eerste) pakket aan maatregelen is het doel van het

gebiedsproces op korte termijn om te komen tot een gezamenlijk sterk bod en legt daarmee de basis voor een langjarig samen optrekken om maatregelen en onderliggende instrumenten te implementeren, te borgen en daarmee de doelen te bereiken.

2. Startpositie

Wat zijn de koers en leidende principes van het gebied:

POVI / ontwerp onderzoek (koers) :

Het ontwerp onderzoek zit in de startfase.

Samenwerkingsverband regio Noord Limburg

- Het samenwerkingsverband regio Noord Limburg tussen 8 noord Limburgse gemeenten. In de regio heeft men gekozen voor gezondheid als basis voor beleid, projecten en initiatieven. Men onderscheidt de volgende programmalijnen : ondernemen en innoveren; vitaal en gezond; toerisme en Leisure; landelijk gebied; mobiliteit en logistiek en energie en klimaat.

Transformatie nationaal park (koers) – Nationaal Park Maasduinen

- deze transitie heeft te maken met 8 grote uitdagingen.. Dit zijn veerkrachtig natuur en landschap, klimaat en waterveiligheid, duurzame agrostructuur /stikstof, energie transitie, toerisme, Leisure, vitale gezondheid, betrokken inwoners en hun leefomgeving, de maasovers en zandwinning en slimme mobiliteit. Met transitie wordt een regionaal landschap dat zich uitstrekt tot aan de A67 en men wil op termijn komen tot een samenhangende propositie met Grenspark Mas-Swalm-Nette en Nationaal Park de Meinweg. (op weg naar regionaal Landschap Maasvallei)

Wat is het meer gebiedspecifieke “probleem irt doelen van het NPLG

- Het deelgebied heeft 3 Natura2000- gebieden. Dit zijn de Sint Jansberg (226 ha), de Zelderse Driessen (82 ha) en de Maasduinen (bestaat uit 2 stukken in totaal 5274 ha)
- De gebieden Sint Jansberg is en de Maasduinen sprake van aanwezigheid van de drukfactoren stikstof en verdroging die de aanwezige habitatype bedreigen. De invloed van uit het buitenland is groot.
- Bij de volgende beken/wateren voldoet de kwaliteit van het oppervlakte niet aan de normering nutriënten in het kader van de KRW : Kroonbeek; Niers; Eckeltse beek; Gelders Nierskanaal; Lingsforterbeek
- De verbinding tussen de gebieden is beperkt. Zelderse Driessen heeft in geïsoleerde ligging.
- Ten oosten van de Maasduinen – tussen Maasduinen en de grens met Duitsland ligt een landbouwgebied en voor een deel ook een kassengebied. De oppervlaktewater kwaliteit wordt op sommige plaatsen overschreden door restanten gewasbeschermingsmiddelen
- Waterveiligheid speelt een belangrijke rol
- Wat betekent “water-bodem sturend” voor het gebied en de landbouwmogelijkheden in het bijzonder?
- Onduidelijk is wat de veebezetting in de veehouderij gebieden is en welke extensiveringsopdracht hier ligt.
- Er moet nog worden gekeken naar specifieke teelten (rozen/lelies/graszoden) en welke impact deze teelten hebben en wat de uitdaging is in het kader van het LPLG

Richtinggevende vraagstukken

- Rond N2000 gebieden moeten keuzes worden gemaakt stikstofbelasting naar beneden te brengen. Er moet tevens worden gekeken of er maatregelen moeten worden genomen om verdroging tegen te gaan. Dit speelt met name bij de Sint Jansberg.
- Voor wat betreft de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlaktewatersysteem liggen er opgaven op het gebied van waterkwaliteit- en kwantiteit. Dit betreft de volgende wateren en beken : Kroonbeek, Niërs, Eckeltse beek, Geldersch Niërs kanaal en de Lingsforter beek.
- De maas als grote ruggengraat is sterk sturend (waterveiligheid/klimaat) voor het gebied. Het is een rivierterrassen landschap dat uniek is in Nederland. De verdrogingsproblematiek en de kwaliteit van het grondwater vergt maatwerk.

Actualisatie

- Het betreft een eerste startdocument wat aangepast en uitgebreid kan worden gedurende het proces. Dat kan leiden tot aanpassing van de gebiedsopdracht.

Opdracht 0: Valideer in het gebiedsproces de gebiedsbeschrijving en de richtinggevende vraagstukken als 1^e stap in het proces.

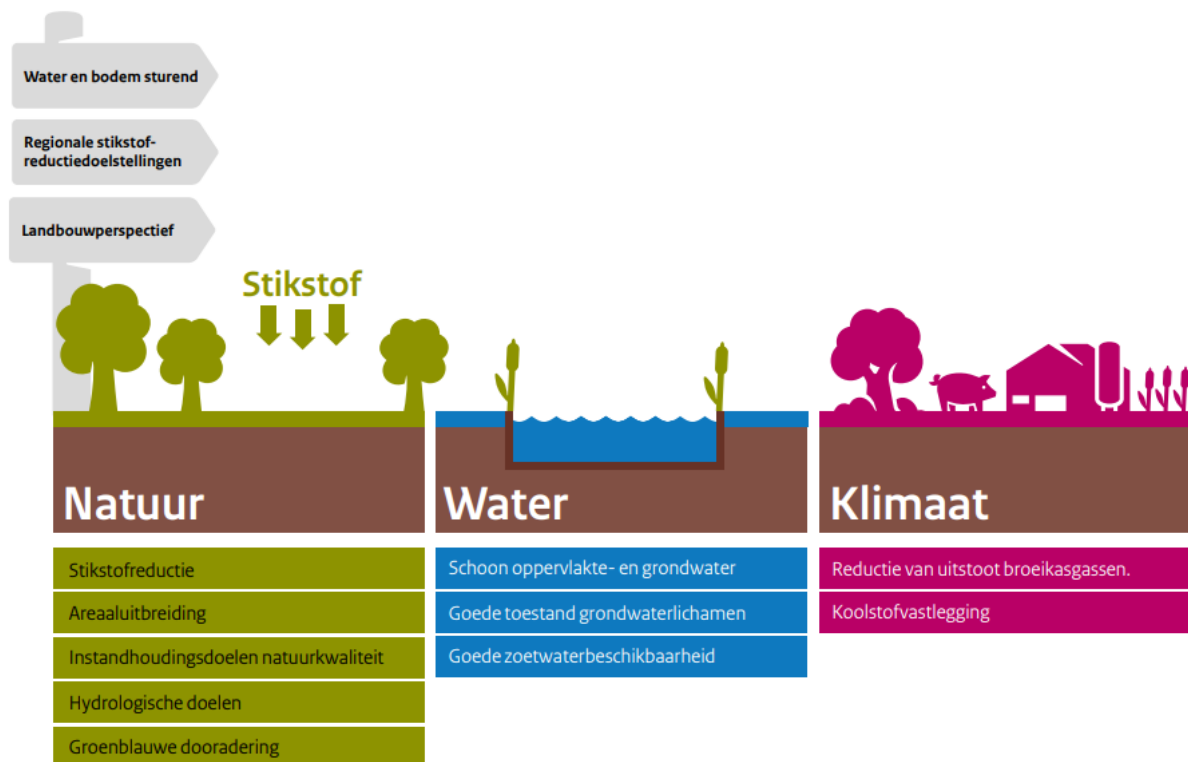
3. Beschrijving van de opdracht

De “opdracht” hieronder beschrijft welke uitwerking aan de gebieden gevraagd wordt. Deze “opdracht” is geformuleerd aan de hand van de doelen die aan de Provincie Limburg via de Handreiking NPLG en het Ontwikkeldocument NPLG zijn meegegeven, en kan dus als concreet en meetbaar regiodoel geformuleerd zijn, als een bijdrage aan het provinciale doel of input voor beleid, scenario’s, maatregelen dan wel aanleiding voor (nader) onderzoek.

Nb. Het Ontwikkeldocument NPLG bevat handvatten voor de uitwerking van de provinciale programma’s. De handreiking NPLG bevat de minimale vereisten voor de provinciale programma’s. Beide documenten zijn belangrijke hulpmiddelen voor de gebieden om met onderstaande “opdracht” aan de slag te gaan.

Nb. 2. De doelen voor Klimaat en VHR zijn nog niet naar provinciale doelen vertaald. Provincies ontvangen die informatie eind januari '23.

De doelen, deels richtinggevend, deels al kaderstellend, zijn samengevat in onderstaande afbeelding:

De nationale doelen zijn vertaald naar het geografische schaalniveau van de provincies. Voor de provincie Limburg zijn de NPLG-doelen als volgt nader bepaald:

Tenslotte zijn er nog vier provinciale doelen verbonden een het gebiedsprogramma. Deze doelen vinden aanhaking in het gebiedsproces. Hierover zal separaat nog opdrachtverstrekking plaatsvinden, met tussenkomst van de PLC.

NATUUR

30% VHR

De VHR-doelen (en uitwerking van de bosopgave) volgen nog, zowel in termen van kwantiteit als kwaliteit. Op basis van de indicaties die nu beschikbaar is, wordt op provinciale schaal de vertaling van Rijksopgave VHR naar Limburgse deelgebieden uitgewerkt. Dit leidt tot een vlekkenkaart / kansenkaart die aangeeft waar welke extra natuur gerealiseerd kan worden, vanuit ecologie en rekening houdend met hydrologische situatie. Eind mei is deze uitwerking gereed. De indicatieve kwantitatieve opgave voor Limburg (stavaza 12 januari 2023) is:

Natuurtypen		Bostypen		Agrarische natuurtypen		
Nieuwe natuur	Omvorming in NNN	Nieuw bos	Omvorming binnen NNN	A11: grasland	A12: akker	A15: dooradering
3.534	260	709 *	141*	7.200	22.464	9.923**

- * zie bossenopgave
- ** zie groen blauwe dooradering

Landschapsgrond, overgangszones, buffers
beken

De VHR-doelen zijn op provinciaal niveau bekend. Een nadere duiding naar de 4 gebieden kan plaatsvinden op basis van de beschikbare en nog te ontvangen onderzoeken. Dat kan leiden tot een aanpassing en concretisering van de opdracht. Vooralsnog heeft onderstaande deelopdracht (1a en 1b) een inventariserend karakter.

Opdracht 1a: Maak op basis van de indicatieve hectares 30% VHR een eerste verkenning in het gebied om te zoeken naar mogelijkheden voor extra areaal VHR (natuur, bos en agrarische natuurtypen).

Opdracht 1b: Identificeer zoekgebieden voor uitbreiding natuur tbv 30% VHR doel op basis van de beschikbare NDA's.

Opdracht 2: De gebieden leggen deze kaarten over andere opgave kaarten en identificeren gebieden ten behoeven van doelenstapeling en betrekking deze zoekgebieden bij de uitwerking van andere doelen (denk aan areaal nieuw bos, waterkwaliteit in beken, groenblauwe dooradering).

Voor de verbetering van de kwaliteit in de N2000-gebieden, zal in samenwerking met de terreinbeherende organisaties gewerkt worden aan maatregelen, zowel in de gebieden als daarbuiten, gericht op herstel en verbetering van het N2000-gebied. Dit gaat onderdeel uitmaken van opdracht 1a, 1b, 5, 6 en 13.

Stikstof reductie

Het nationale doel ziet toe op een stikstofreductie waarmee 74% van het areaal stikstofgevoelige N2000-gebieden in 2030 onder de KDW komt. Bij de modelmatige berekening is daartoe gerekend met een landelijke reductie van 39 kiloton NH₃ vanuit de landbouw, specifiek afkomstig uit de emissie van veehouderij. De emissiereductiepercentages per provincie zoals opgenomen in de startnotitie NPLG tellen bij elkaar op tot deze landelijke doelstelling, en anticiperen daarbij al op de benodigde reductie voor de doelstellingen KRW en klimaat. Het betreft richtinggevende doelen per gebied om sturing te geven aan de gebiedsprocessen. Waar dit effectief is, is er ruimte in deze gebiedsprocessen voor maatwerk, bijvoorbeeld om de reductiedoelstellingen deels in te vullen met reductie in andere deelsectoren binnen de landbouw (bemesting in de akkerbouw) of de industrie. Daarnaast kan ook (neerwaartse) bijstelling van de reductie aan de orde zijn wanneer sectorale doelen voor industrie en mobiliteit worden vastgesteld en totale ramingen worden geactualiseerd.

Het provinciale stikstofdoel voor de agrarische sector bedraagt een vermindering van 50% van de huidige emissie ammoniak. Onderstaande tabel geeft een beeld van de procentuele uitstoot verdeeld over de stal- en veldemissies per deelgebied.

Om inzicht te krijgen in de huidige emissies in de 4 deelgebieden heeft er een ambtelijke bewerking plaatsgevonden van (emissie)data. Dit overzicht is alleen bedoeld voor inzicht ten behoeve van de gebiedsopdrachten in het kader van het LPLG.

Deelgebied	Vertaling totale emissie naar emissie conform NPLG taakstelling Limburg
Meinweg	0,5
Peel	4,0
Maasduinen	0,4
Zuid	0,9
Totaal	5.8

De uitwerking van het provinciale stikstof-reductiedoel loopt deels via het generieke spoor (opkoop, innovatie, mestnormering) en deels via het gebiedsspoor, extensivering, beweiding, natuur-inclusieve landbouw, koppelmogelijkheden met andere doelen uit het NPLG enz.). In het gebiedsproces worden koppelmogelijkheden daarbij geïnventariseerd.

De landelijke ontwikkelingen worden gevolgd (Maatregel Gericht Aankoop 2, Landelijke Beëindigingsregeling Veehouderijbedrijven, etc.) en in het najaar wordt vastgesteld of er binnen het gebiedsproces nog aanvullende actie nodig is.

Opdracht 3a: Draag kansen aan in termen van aanpak, maatregelen en scenario's die een bijdrage kunnen leveren in het realiseren van het provinciale reductiedoel voor de veehouderijen en de nog te definiëren doelen voor andere sectoren.

Opdracht 3b: Inventariseer samen met de gemeenten: de natuurvergunningen, omgevingsvergunningen met het onderdeel natuur, de voortgezette milieutoestemmingen, de aan Algemene Regels ontleende natuurtoestemmingen en de bestaande latente ruimte.

Opdracht 4: Actief monitoren van opdracht 3 in het gebiedsproces zodat inzichtelijk wordt of het doelbereik wordt gehaald en vervolgens in het gebiedsproces de restopgave meegenomen kan worden.

Nieuw bos

Het NPLG stelt natuurdoelen voor de aanleg van nieuw bos conform de Bossenstrategie. Deze doelen zien onder meer toe op de realisatie van 37.400 hectare nieuw bos, op het omvormen van 14.000 hectare bos met productiefunctie naar een natuurfunctie en bestaande bossen waar nodig te revitaliseren.

Opdracht 5: Draag zoek- en uitsluitingsgebieden aan voor ca.300 ha nieuw bos (indicatief) buiten het Natuur Netwerk Nederland en ca. 230 ha binnen het Natuur Netwerk Nederland.

Resterende opgaven areaal Natuurpact

De restant opgave van het Natuurpact is in Maasduinen 101 ha. Deze arealen zijn begrensd en op kaart (formeel) aangeduid (C1-duiding). Deze doelstelling vraagt geen verdere uitwerking. Aandacht is tevens voor de C2 aangeduide natuurgronden, die in het verleden als gevolg van prioritering niet actief zijn ontwikkeld. Het gebied wordt wel gevraagd om deze doelstelling te betrekken bij analyses en voorstellen (doelenstapeling) die volgen uit andere doelen. De oppervlakte C2 aangeduide natuurgronden bedraagt 155,7 ha.

Opdracht 6: Realiseren van de resterende opgave areaal Natuurpact overeenkomstig de reeds bestaande opdracht.

Hydrologische condities N2000 gebieden

Op provinciale schaal wordt onderzocht welke hydrologische condities (op hoofdlijnen) gecreëerd moeten worden voor N2000-gebieden. Dit onderzoek is eind maart / begin april gereed. Vanuit de NDA's zullen ook detail onderzoeksvragen volgen. Daarmee is eind april inzichtelijk welke verdiepende onderzoeken nodig zijn. Rond juli is het mogelijk om op provinciale schaal te bepalen waar welke overgangsgebieden (vanuit de hydrologische condities) nodig zijn. Hierop volgt een expert-uitwerking van die zones, incl. gebruiksmogelijkheden/beperkingen en aanpak. Daarnaast worden de onttrekkingen grondwater in beeld gebracht en een gebruiksvolgorde opgesteld

Opdracht 7: Welke maatregelen en waar zijn mogelijk om het grondwaterpeil rond hydrologisch gevoelige N2000-gebieden te verhogen (met 10-50 cm) en welke maatregelen om de sponswerking te verbeteren en waar.

Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlakte water (2027)

IPO standpunt is dat uitwerking van dit NPLG doel landelijk uitgewerkt moet worden, in de vorm van generiek beleid en generieke maatregelen (wet- en regelgeving). In het gebiedsproces kan locatiespecifiek nog bezien worden of maatregelen mogelijk zijn.

Ten oosten van de Maasduinen – tussen Maasduinen en de grens met Duitsland ligt een landbouwgebied en voor een deel ook een kassengebied. De oppervlaktewater kwaliteit wordt op sommige plaatsen overschreden door restanten gewasbeschermingsmiddelen

Dit zou nader uitgezocht kunnen worden waar het vandaan komt in een deelgebiedsproces. Wanneer het uit het buitenland komt kan dat meegenomen worden in de overleggen die het Rijk, Provincie en waterschap heeft met Duitsland.

Opdracht 8: Onderzoek of er op basis van de beschikbare data locatie-specifieke maatregelen, aanvullend aan het landelijke beleid (gebruik) kunnen worden getroffen, waar sprake is van overschrijdingen van de normen.

Concentraties N en P in oppervlakte- en grondwater (KRW)

Op provinciale schaal wordt het watersysteem en de waterkwaliteit in beeld gebracht (op basis van bestaande onderzoeken en rapporten). In het gebiedsproces wordt vanuit doelenstapeling en kansen wel

Opdracht 9. Inventariseer vooruitlopend op nader onderzoek, waar en langs welke KRW-beken de maatregel bufferstroken (van indicatief tot 250 meter) een bijdrage kan leveren voor het behalen van

het doelbereik. Bij de uitwerking van kansen voor doelenstapeling wordt ook een relatie gelegd naar de koers van een gebied (als resultante van POVI, Ontwerpend Onderzoek en Regiovisie(s)) en een relatie gelegd met het perspectief voor extensiverende en/of natuur-inclusieve landbouw.

Opdracht 10: Geef binnen het winterbed van de Maas de kansen aan voor doelenstapeling van alle NPLG doelen.

Klimaatadaptief: Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat

Wordt provinciaal uitgewerkt. Op dit doel krijgen de deelgebieden geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 11: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur en op landbouwbodems

Er volgt een nader doelbereik/duiding door het rijk van de ze opgave per provincie. Op dit doel krijgen de deelgebieden (nog) geen expliciete opdracht. De gebieden kunnen altijd suggesties, kansen en no-regret maatregelen aandragen.

Opdracht 12: Inventariseer mogelijke kansen en no-regret maatregelen.

Groenblauwe dooradering

In 2030 dient de helft van de oppervlakte 10% groenblauw dooraderd te zijn. Dit geldt als startuitgangspunt voor ieder deelgebied.

Opdracht 13: Inventariseer de huidige groenblauwe dooradering en wijs zoekgebieden en kansen aan voor de nieuwe/aanvullende groenblauwe dooradering, waarbij ook doelenstapeling aan de orde kan zijn gericht op tijdige realisatie

STAPELING VAN DOELLEN (INTEGRALE BENADERING)

Op enkele doelen zijn bij de start van het gebiedsproces in maart onvoldoende gegevens beschikbaar om definitieve keuzes te maken (niet alles is bekend). Wel zijn eerste verkenningen op die doelen mogelijk.

Opdracht 14: Identificeer of het mogelijk is om doelen te stapelen die zich vervolgens ruimtelijk kunnen vertalen binnen het gebied. En waar die stapeling leidt tot richtinggevende keuzes voor bijvoorbeeld de overgangsgebieden, landschapszones, bufferstroken langs beken, extensivering, natuur-inclusief boeren etc. Beschrijf deze richtinggevende keuzes (vanuit de inhoud: IST en SOLL) en geef aan welke transitie hieruit volgt en wat nodig is (maatregelen en instrumenten) om deze transitie mogelijk te maken / te faciliteren. Neem in deze benadering ook de stikstof- en (toekomstige) klimaat doelstellingen mee. Hieruit volgt dat ook het ruimtebeslag van de opgaves in beeld wordt gebracht.

Opdracht 15: Onderzoek wat de doelstapeling in beekdalen (wateropvang, droogtebestrijding, nieuwe natuur, dooradering) zou kunnen betekenen voor de te maken richtinggevende keuzes in het LPLG.

PERSPECTIEF VOOR SECTOREN

In het gebiedsproces dient rekening te worden gehouden met de extra provinciale doelen, te weten landschap, leefbaarheid, houdbare vergunningverlening en perspectief voor overige sectoren waaronder toerisme. In het provincie brede proces wordt aandacht besteed aan deze provinciale doelstellingen.

Perspectief voor de landbouw

Provinciebreed is het belangrijk om te komen tot een landbouwperspectief, vertaald in: wat kan waar wel? Dit perspectief is voor ieder agrarisch bedrijf uniek, iedere bedrijfs- en gezinssituatie is immers anders. Voor provincie Limburg is het van belang dat iedere agrarische ondernemer in staat wordt gesteld een (voor hem/haar) passend transitiepad te bewandelen. In relatie tot het perspectief voor ondernemers die de intentie hebben om hun bedrijfsvoering voor te zetten is het van belang hier ruimte voor te creëren. Daarvoor zullen een aantal zaken per deelgebied moeten worden geconcretiseerd. Denk hierbij o.a. aan: slim omgaan met de autonome ontwikkeling (vrijwillige stoppers, bedrijven zonder opvolgers), juiste activiteit en teelt op de juiste plek, versneld moderniseren van bedrijven.

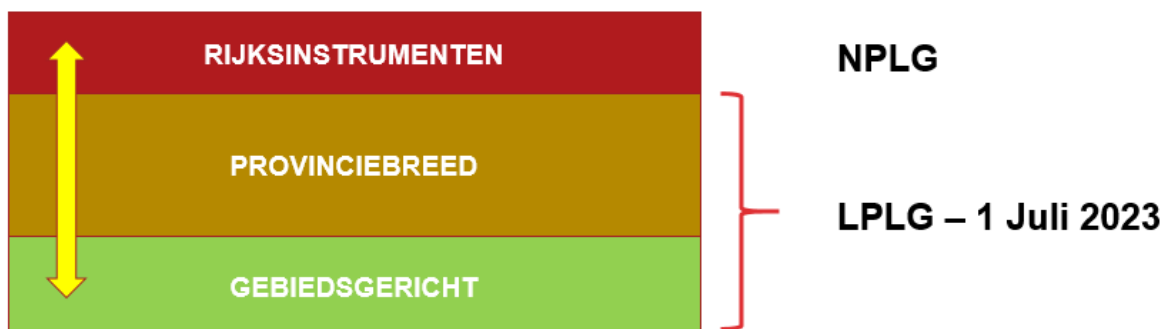
Daarbij is het van belang om met name ook ruimtelijk een vertaling te geven van (zoek)gebieden waar de meer hoogproductieve landbouw kan worden gefaciliteerd.

Opdracht 16: draag ingrediënten/bouwstenen aan voor de uit te werken transitiepaden die individuele landbouwers kunnen inslaan, zowel specifiek voor de betreffende regio/deelgebied als sector- of provinciebreed.

Bijlagen

Bijlage 1: Positiebepaling gebiedsproces tov het rijks- en provinciale proces

Niveaus van planvorming en aanpak

Bijlage 2: Doelenmatrix incl. doorvertaling naar regionale doelen (separaat bijgevoegd)

Limburgs Programma Landelijk Gebied

Indicatief Doeloverzicht: opgaven, NPLG-doelen, LPLG doelen en regio-doelen

KLEUREN BIJ OPGAVE EN CODE CORRESPONDEREN MET HANDREIKING NPLG:

BLAUW: Bekend en vastgesteld

ORANJE: Indicatoef bekend gemaakt via startnotitie NPLG

GEEL: Nationaal doel geactualiseerd of nieuwe bekend gemaakt via kamerbrief NPLG november. De verdeling naar provincies volgt nog

In dit document, waar het startdocument op voortborduurde, worden indicatieve doelen voor de regio gehanteerd die zijn afgeleid uit landelijk vastgestelde en/of wettelijke verplichtingen. Over het nut en noodzaak van deze doelen is tussen de organisaties en overheden kritisch opbouwend gesproken. Met als belangrijkste conclusie: we doen het samen en we spannen ons maximaal in om de doelen te bereiken. We beschouwen dit niet als een dogmatisch kader, maar nemen deze doelen ter hand en gaan van onderaf, vanuit het veld, aan de slag om te komen tot de juiste keuzes en maatwerk oplossingen. Gelijktijdig brengen we ook in kaart wat er nodig zou zijn om de doelen überhaupt te kunnen bereiken. Een gebied-specifieke benadering dus waarbij het motto is: comply or explain - voldoen aan de indicatieve doelen of leg uit waarom je afwijkt.

ALGEMEEN UITGANGSPUNTEN (VOOR ALLE DOELLEN):

- Voor de vertaling van NPLG doelen naar LPLG doelen is de horizon 2030/2035 (volgend aan wetgeving) gehanteerd. Ook daarna is er nog een opgave (zie Startnotitie en Handreiking NPLG). Daar waar in onderstaand schema 2030 vermeld staat is als horizon 2030/2035 (volgend aan wetgeving) bedoeld.
- De beginselen als vastgelegd in de kamerbrief "Water en Bodem Sturend" gelden voor vrijwel alle doelen als uitgangspunt.
- In het Plan van Aanpak zijn relevante generieke uitgangspunten benoemd rondom 'richtinggevende doelen', 'haalbare doelen' en het 'sturen op de trend'.

Bovenliggend doel = Natuur in gunstige staat van instandhouding (biodiversiteit) en perspectief voor sectoren en leefbaarheid

OPGAVE	CODE	NPLG-DOEL	Koppeling met MIN. Inhouds-vereisten LPLG	LPLG-doel	Regio-doelen				Doel-specifieke uitgangspunten en/of aandachtspunten	Indicator/criteria	Ijkjaar / horizon (= deadline)	data/bron
					Zuid-Limburg	Meinweg	De Peel	Maasduinen				
NATUUR	N1	30% natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) (2030) <i>Richtinggevende</i> landelijke areaal- en kwaliteitsopgave natuur tbv 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)	Nr.1 Nr. 4 Nr. 6 Nr. 9 Nr. 10	Richtinggevende areaal doelen Limburg die volgen uit QuickScan WUR: <i>In 2030 30% van:</i> - 3.534 ha nieuwe natuur - 260 ha omvorming in NNN - 709 ha nieuw bos - 141 ha omvorming bos binnen NNN - 7.200 ha A11: grasland agrarisch - 22.464 ha A12: akker agrarisch - 9.923 ha A15 dooradering agrarisch	Nog geen regio-specifieke toedeling mogelijk. Concrete regio-doelen volgen uit provinciaal onderzoek (medio 2023) naar vertaling brief kamer 06-12-2022 aan provincies				- De genoemde aantallen bij het LPLG doel zijn d.d. 7-2-2023 indicatief - In samenhang met doelen N3 en N4 uitwerken - De ha nieuw bos hebben overlap met de bossenopgave (veelal zelfde arealen) - Aandacht voor mate waarin huidige agrarische natuurtypen (o.a. ANLb) reeds voorzien in doelbereik - Samenhang bewaken met en synergie zoeken met maatregelen uit N2000-beheerplannen, Synthesedocumenten en NDA's	1. Gerealiseerde hectares uitgesplitst naar typen 2. Natuurkwaliteitsmonitor 3. Natuurdoelanalyses	Horizon 30% = 2030 Horizon VHR is 2050	QuickScan benodigde oppervlakte extra natuur (WUR), precisering volgt dmv Provinciaal onderzoek
NATUUR	N2	Per provincie een (richtinggevende) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen: 1. 2025: 50% areaal met N-gevoelige habitats binnen N2000 onder KDW 2. 2030: 74% met N-gevoelige habitats binnen N2000areaal onder KDW	Nr. 8 Nr. 9	Richtinggevend doel is 50% reductie per gebied van de NH3 emissie vanuit de landbouw (Provinciaal doel = 50% reductie van 5.855 ton NH3 stal + veld). Aanvullend volgen nog richtinggevende doelen voor industrie en mobiliteit. <i>Toelichting</i> Volgt uit bijlage 5 van de Handreiking LPLG waarin huidige (2018) emissie en richtinggevend reductiepercentrage zijn genoemd	<i>Toelichting:</i> <i>Gebiedsemissie Zuid-Limburg = 0,9 kton,</i> <i>Gebiedsemissie Meinweg = 0,5 kton</i> <i>Gebiedsemissie De Peel = 4,0 kton</i> <i>Gebiedsemissie Maasduinen = 0,4 kton</i> <i>Zie startdocument voor een toelichting op de herkomst van deze cijfers.</i>					1. Natuurkwaliteitsmonitor / natuurdoelanalyses 2. Emissies o.b.v. dieren aantallen, bemestingsregime, RAV-codes, managementtools en rendementmetingen	Ijkjaar: 2018 Horizon: 2035 (Wsn), 2030 (kabinet)	- RIVM/Aerius/ dashboard/TNO - CBS o.b.v. dieren-aantallen - KDR - BAB - Satellietbeelden (optioneel)

OPGAVE	CODE	NPLG-DOEL	Koppeling met MIN. Inhouds-vereisten LPLG	LPLG-doel	Regio-doelen				Doel-specifieke uitgangspunten en/of aandachtspunten	Indicator/criteria	Ijksjaar / horizon (= deadline)	data/bron
					Zuid-Limburg	Meinweg	De Peel	Maasduinen				
NATUUR	N3	<p>Areaal opgave per provincie voor nieuw bos (2030), optellend tot 37.400 ha Nieuw bos 2030 (ha).</p> <p><i>Toelichting:</i> Ambitie Provincie Limburg: 3500ha nieuw bos, waarvan 1250 binnen NNL en 2250 buiten NNL En 150 ha boscompensatie buiten NNL En revitalisering bestaande bossen</p>	<p>Nr. 4 Nr. 6 Nr. 9 Nr. 12</p>	<p>Provinciale ambitie (GS; bossenstrategie) o.b.v. POVI :</p> <p>3500ha nieuw bos in Limburg</p> <p>Waarvan :</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1250 binnen NNL en - 2250 buiten NNL <p>Aanvullend:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 150 ha boscompensatie buiten NNL - revitalisering bestaande bossen 	<p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. kruiden- en faunarijks grasland:</p> <p>400 ha binnen NNL</p> <p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. Cultuurgrond:</p> <p>700 ha buiten NNL</p>	<p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. kruiden- en faunarijks grasland:</p> <p>220 ha binnen NNL</p> <p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. Cultuurgrond:</p> <p>325 ha buiten NNL</p>	<p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. kruiden- en faunarijks grasland:</p> <p>400 ha binnen NNL</p> <p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. Cultuurgrond:</p> <p>925 ha buiten NNL</p>	<p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. kruiden- en faunarijks grasland:</p> <p>230 ha binnen NNL</p> <p>Richtinggevend doel naar rato van huidige opp. Cultuurgrond:</p> <p>300 ha buiten NNL</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Arealen hebben samenhang met arealen VHR; aanzienlijk deel nieuw bos heeft overlap met VHR doelen en restopgave NNN - In samenhang met doelen N1 en N4 uitwerken - Ecologen geven mee dat de revitalisering speelt in de 3 midden- en noord Limburgse gebieden 	Gerealiseerde ha.	<p>Ijksjaar 2021 Horizon: 2030</p>	<p>Hectareboekhouding Kwaliteitsmonitoring via SNL/SKNL</p>
NATUUR	N4	<p>Resterende opgave areaal per provincie voor Natuur netwerk Nederland (NNN), optellend tot 40.571 ha (2027)</p> <p><i>Toelichting: Verdeling opgave in 2013 naar Limburg in Natuurpact =</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2600 ha functieverandering naar natuur 2. 3431 ha inrichting als natuur 		<p>Realiseren resterend areaal Natuur Netwerk Nederland:</p> <p>1027 ha functieverandering + inrichting (C1 opgave)</p> <p>Realiseren van C2 opgave: 560 ha</p>	<p>440 ha (C1) 158 ha (C2)</p>	<p>348 ha (C1) 149 ha (C2)</p>	<p>138 ha (C1) 97 ha (C2)</p>	<p>101 ha (C1) 156 ha (C2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Betreft gehele provinciale C1 en C2 opgave - Arealen hebben samenhang met arealen VHR. - In samenhang met doelen N1 en N4 uitwerken 	<p>Gerealiseerde ha. o.b.v. natuurbeheerplan Compensatie mag niet binnen NNN plaatsvinden of bij al geplande omzetting naar natuur. LPLG doel betreft dus nog de EXTRA natuur</p>	<p>Horizon: 2027</p>	<p>Hectareboekhouding Kwaliteitsmonitoring via SNL/SKNL</p>
NATUUR	N5	<p>Hydrologische condities N2000 gebieden op orde (2027) in alle N2000 gebieden.</p> <p><i>Toelichting:</i> <i>Kabinetsbrief water en bodem sturend: Gebiedsspecifiek onderzoeken welke maatregelen genomen kunnen worden om het grondwatersysteem rond natuurgebieden te herstellen. Daarbij wordt gekeken naar de effecten van bestaande en nieuwe grondwateronttrekkingen, het grondwaterpeil binnen een indicatieve zone van 1 km en de breedte van hydrologische bufferzones onderbouwen.</i></p>	<p>Nr. 9 Nr. 11</p>	<p>Hydrologische condities N2000 gebieden op orde (2027) in alle N2000 gebieden.</p> <p><i>Toelichting:</i> Per N2000 gebied zijn condities (kwantiteit en kwaliteit) benoemd in LIWA, N2000 plannen & NDA's. Detailniveau varieert. Concretisering door middel van nadere uitwerking / onderzoeken.</p> <p>Andere natuurgebieden hebben geen doelomschrijving</p>	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel				<p>Aandachtspunt: Waterdoelen voor N2000 zijn nog niet altijd scherp omschreven in de beheerplannen.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grondwaterstanden 2. Nutriënten 	<p>Horizon: 2027 (KRW N2000)</p>	<p>Grondwatermeetnet (OGOR)</p>

OPGAVE	CODE	NPLG-DOEL	Koppeling met MIN. Inhouds-vereisten LPLG	LPLG-doel	Regio-doelen				Doel-specifieke uitgangspunten en/of aandachtspunten	Indicator/criteria	Ijkjaar / horizon (= deadline)	data/bron
					Zuid-Limburg	Meinweg	De Peel	Maasduinen				
WATER	W1	<p>Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlakte-waterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)</p> <p><i>Toelichting:</i> Doel gaat over SCHOON OPPER-VLAKTE- EN GRONDWATER. Normen vastgelegd in KRW, bv voor Nitraat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - grondwater <50 mg/l NO3 - natuurbeken < 2,3 mg/l N = 11 mg/l NO3 - omgevingsgerichte wateren < 1,9-4,6 mg/l N 	Nr. 14 Nr. 16	Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlakte-waterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel				<ul style="list-style-type: none"> - WUR-onderzoek Maatregelen verbetering waterkwaliteitsonderzoek – beschrijving maatregelen op hoofdlijnen – Gereed medio 2023 - Ook aandacht voor koelwater - Concentratie en vracht uit het buitenland is géén provinciale opgaven (Rijk) 	Concentratie nutriënten Natuurkwaliteitsmonitor / natuurdoelanalyses	Horizon: 2027	div. meetnetwerken
WATER	W2	<p>Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlakte-waterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)</p> <p><i>Toelichting:</i> Norm voor individuele stoffen/stofgroepen < 0,1 µg/l. Cumulatieve norm voor de som van toxisch relevante stoffen < 0,5 µg/l.</p>		<p>Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlakte-waterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)</p> <p><i>Toelichting:</i> Primair via Rijksaanpak (= IPO inzet) + Gebiedsgericht specifieke knelpunten aanpakken om te voldoen aan wettelijke normen</p>	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel , waarbij accent ligt op het benoemen van gebiedsspecifieke knelpunten en aandragen van oplossingen				<ul style="list-style-type: none"> - Het Waterschap heeft zicht op specifieke knelpunten 	concentratie gewasbeschermingsmiddelen Natuurkwaliteitsmonitor / natuurdoelanalyses	Horizon: 2027	div. meetnetwerken
WATER	W3	<p>Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)</p> <p><i>Toelichting:</i> Kwantiteit is gedefinieerd als géén uitputting, voldoende aanvullen en tegengaan verdroging (zie KRW).</p>		<p>Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027). Alle onttrekkingen in kaart brengen (industrie, landbouw, drinkwater, invloed buitenland [bruinkoolwinning]).</p> <p><i>Toelichting:</i> Bodem en Water Sturend voegt daaraan toe: Voor alle drinkwatergebruikers geldt een reductiedoelstelling van 20%. Het Rijk gaat in overleg met de Vewin en de VEMW12 over toepassing van dit principe (...). Grootverbruikers worden gevraagd het drinkwatergebruik ook met 20% te reduceren.</p>	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel				<ul style="list-style-type: none"> - Waterbeschikbaarheidsonderzoek – Gereed medio 2023: orde grootte van maatregelen om doelen te bereiken - Provincie Brabant trekt dit voor diep Maas-Slenk 		Horizon: 2027	Grondwater-meetnet
WATER	W4	<p>Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zo veel mogelijk beperken (2050)</p>		<p>Werken aan robuust watersysteem herstel / ruimte voor natuurlijke systemen. Voldoende waterbeschikbaarheid</p>	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel					Scope volgens kabinetsbrief: voldoende ruimte te reserveren voor waterveiligheid, te zorgen voor voldoende zoetwater, strategische grondwatervorraden te beschermen, ruimtelijke adaptatie, meerlaags-veiligheid en transitie van het landelijk gebied.	Horizon: 2050	Grondwaterpeilen Uitwerking Water en Bodem Sturend volgt. Verwachte doorwerking van WBS naar NPLG (1/20 jaar droogte)

OPGAVE	CODE	NPLG-DOEL	Koppeling met MIN. Inhouds-vereisten LPLG	LPLG-doel	Regio-doelen				Doel-specifieke uitgangspunten en/of aandachtspunten	Indicator/criteria	Ijjaar / horizon (= deadline)	data/bron
					Zuid-Limburg	Meinweg	De Peel	Maasduinen				
KLIMAAT	K1	Landelijke emissiereductieopgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending in de akkerbouw) van 5 Mton CO ₂ eq (Landelijke in 2030). <i>Toelichting:</i> Nog te verdelen per provincie, op basis van een nog nader te bepalen verdeelsleutel.	Nr. 12	Nog niet bekend. <i>Toelichting</i> Regionale toedeling volgt met kamerbrieven 2023.	Nog nader te definiëren							
KLIMAAT	K2	Om te voldoen aan de Global Methane Pledge dient met het NPLG in de veehouderij en akkerbouw een methaanemissiereductie van minimaal 3,82 Mton CO ₂ eq. te zijn gerealiseerd in 2030	Nr. 12	Nog niet bekend. <i>Toelichting</i> Regionale toedeling volgt met kamerbrieven 2023.	Nog nader te definiëren							
KLIMAAT	K3	Landelijke koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur van 0,4 – 0,8 Mton CO ₂ eq en in landbouwbodems van 0,5 Mton CO ₂ eq (2030) (Bomen / bos / natuur gerealiseerd via bossenstrategie en via gerevitaliseerde bossen (zie landelijke bossenstrategie en LAB))		Nog niet bekend. <i>Toelichting</i> Regionale toedeling volgt met kamerbrieven 2023.	Nog nader te definiëren							
GBDA	GB DA 1	10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is. <i>Toelichting:</i> Het landelijk gebied is de contramal van het stedelijk gebied. De ambitie wordt in verband gebracht met: biodiversiteitsherstel (toename leefgebied, functie van ecologische verbindingzones met stapstenen) Waterkwaliteit (KRW doelen, schoon en voldoende water) Klimaat (vastleggen CO ₂) Klimaatadaptatie (vasthouden water, tegengaan hittestress) Stikstof (invang stikstofuitstoot) Bereiken van goede Basis Kwaliteit Natuur (BKN) in landelijk gebied	Nr. 7	In 2030 is de helft van het oppervlakte van het landelijke gebied voor 10% groenblauw dooraderd. <i>Toelichting:</i> <i>Uitwerken in Limburg niet alleen ter bevordering biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaat etc., maar ook gericht op landschappelijke kwaliteit (één van de vier Limburgse doelen).</i>	Gebiedsdoel is gelijk aan LPLG doel				<ul style="list-style-type: none"> - Van GBDA dient 50% houtige elementen (bomenrijen, houtwallen, heggen, etc.) te zijn en 50% niet-houtige elementen (water, kruidenrijke randen) te zijn. - Uitwerking in samenhang met Limburgs doel Landschappelijke kwaliteit.. - Duidelijke definitie nog onderwerp van Rijksuitwerking. - Starten met inventarisatie huidige situatie obv deze definities. - Vervolgens kwantificeren doel 2030 (per regio). - Bijdrage aan N1 en andere doelen. In N1 is aangegeven dat extra Landschapselementen nodig zijn. - In de NPLG stukken is eveneens aangegeven dat de groenblauwe dooradering ook moet bijdragen aan de CO₂ vastlegging (K3) 	% groenblauwe dooradering in landelijke gebied Mton CO ₂ vastlegging	Horizon: 2030	RVO onderzoek landschapslagen Registratie landschapselementen overzicht ANLb monitor landschap Luchtbeelden

4.

Gebieds-
beschrijvingen

Gebiedsbeschrijvingen

Belangrijke thema's/kansen in de vier deelgebieden.

Alle vier de deelgebieden hebben specifieke karakteristieken, die in de ontwerpdeliers ook besproken zijn, waarbij ook veel aandacht is voor de thans al lopende initiatieven en kansen.

Maasduinen

In Maasduinen is het Bioplan Maasduinen een belangrijk thema.

Daarnaast wordt in het gebied prioriteit gegeven aan de extensivering en natuur inclusieve landbouw mede in relatie met overgang N2000 Maasduinen en gezondheid. Koppelkansen in het Maasdal in relatie tot hoogwater bescherming en landschappelijke kwaliteit (Maasheggen) en mogelijke plaats voor nieuw bos (oibossen) is eveneens een belangrijk thema. Tenslotte zijn er kansen bij het beëindigen van bedrijfsactiviteiten en het tevens beschikbaar komen van de gronden voor de extensivering en natuurinclusieve landbouw, zodat er voldoende mogelijkheden ontstaan voor de transitie van de landbouw. Daarbij dienen de nieuwe stoppersregelingen voldoende ruimte te bieden voor maatwerk.

Meinweg

In het gebied Meinweg/Roerdal is het belangrijk dat op basis van een uitgevoerde verkenning invulling gegeven wordt aan belangrijke thema's zoals de kansen in/nabij de Maas, de verbetering van de connectiviteit (groenblauwe dooradering/Flinke Ven) tussen de gebieden, aandacht voor de gebieden grenzend aan de bebouwde omgeving en de aanpak van de (natuur)beken in het gebied.

Drukfactoren verdroging en stikstof spelen met name in het N2000 gebied de Meinweg.

Landschappelijke kwaliteit is belangrijk mede in relatie tot de recreatieve sector. Perspectief voor de landbouwsector en de transitie van de landbouw zijn ook voor dit gebied een belangrijk thema. Vanuit dat perspectief is het van belang inzicht te krijgen in stoppersregelingen en dit mee te nemen in (kleinere) gebiedsprocessen, waarvan er nu al een tweetal worden onderzocht in het kader van de mogelijkheden van koploperprojecten.

De Peel

In relatie tot de NPLG-opgaven speelt in de Peel vooral vernatting, stikstofemissie en waterkwaliteit. Vernatting omdat vrijwel alle N2000 gebieden in de Peel verdrogingsgevoelig zijn en de hydrologische condities nu verre van optimaal. In overgangsgebieden rond deze N2000 gebieden wordt het peil opgezet, water langer vastgehouden, en gezocht naar mogelijkheden om met bijvoorbeeld extensivering, agrarisch gebruik en vernatting te combineren. 15 agrariërs in en rond de Kalispeel/Vossenbergh hebben eerste plannen uitgewerkt om hier invulling aan te geven. Horst aan de Maas heeft voor de Gedeelde Peel ook een plan en aanpak. En de omgeving van het Mussenbaangebied en Dal van de Aa kent ook plannen waarmee stappen worden gezet om de hydrologische condities in de N2000 gebieden te verbeteren.

Op de hoge zandgronden speelt ook verdrogingsproblematiek in de landbouw (akkerbouw) en hebben grondwateronttrekkingen invloed op de waterbeschikbaarheid. Water moet langer vastgehouden worden. Maar ook andere teelten en gebiedsbouwplannen zijn in kwetsbare gebieden wenselijk om landbouwkundige gebruik en natuurherstel- en waterdoelstellingen te combineren. Daarnaast kenmerkt de Peel zich als regio met een aanzienlijke stikstofemissie. De veedichtheid en prominente aanwezigheid van de intensieve veehouderij heeft ook haar weerslag op leefbaarheid in en rond plattelandskernen (o.a. fijnstofproblematiek en stank). De grote aantallen veehouderijen gaan ook gepaard met een aanzienlijke (vergunde) latente ruimte voor uitbreiding van dieraantallen en stallen.

Rond de kernrand van Ysselsteyn liggen kansen om samen met ondernemers tot integrale oplossingen te komen.

De schaalvergroting in de landbouw heeft ook haar sporen achter gelaten in het landschap. In kwetsbare gebieden kunnen versterking van landschappelijke structuren en –elementen (denk aan groenblauwe dooradering) bijdragen aan biodiversiteit, klimaatbestendigheid, leefbaarheid. De groenblauwe dooradering wordt versterkt in de prioritaire gebieden.

In de beken spelen grote opgaven op het gebied van waterkwaliteit en –kwantiteit (KRW). Met name de nutriëntenbelasting is te hoog. Uitspoeling wordt teruggedrongen en beekherstel draagt bij aan de specifieke waterdoelen in dit gebied. Beken en beekdalen worden weer zichtbaar in het landschap en met een beekdalbrede benadering ontstaat variantie waarin vele doelen worden gestapeld. Voor het Weerterbos en Laarderheide is een gebiedsvisie ontwikkeld waarin de opgaven op waterkwantiteit vanuit de N2000 opgaven, waterkwaliteit vanuit de KRW en een duurzame en toekomstbestendige landbouw samen komen. En de Pilot Groote Molenbeek biedt kansen om de aanpak te versnellen en te vergroten waardoor een grote deel van deze beek klimaatbestendig ingericht kan worden.

Het gebruik van grondwater is in onbalans. Het gebied ziet in het Maaswater (via de Noordervaart) een alternatief voor grondwateronttrekkingen. Onderzocht moet nog worden of de beschikbaarheid en de kwaliteit van het Maaswater voldoende is om als alternatief te dienen voor grondwateronttrekkingen in het gebied. En van maatregelen als subirrigatie moet nog voor enkele locaties blijken of dit wel ‘geen-spijt-altijd-goed maatregelen’ zijn.

Tot slot kenmerkt zich de regio door een aantal provincie- en landsgrens overschrijdende natuurgebieden en -beken en zijn landbouwstructuren in Brabant en Limburg in de Peel verweven. Dat vraagt om een grensontkennende aanpak op de versterking van N2000 gebieden (bijv. Peelvenen en Kempen-Broek), aanpak van beken en uitvoering van de stoppersregelingen.

Zuid-Limburg

In Zuid-Limburg wordt op projectbasis in diverse lokale gebiedsprocessen vaak in gezamenlijkheid door verschillende partners nu al gewerkt aan uitvoeringsmaatregelen die bijdragen aan de doelen zoals deze in het LPLG zijn opgenomen. Daarnaast is door alle stakeholders een breed scala aan voorstellen aangedragen om samen verder aan dit doelbereik te werken. Zo hebben bijvoorbeeld de 16 gemeenten in dit gebied via de notitie ‘Perspectief in Zuid-Limburg, een gemeentelijke visie op de transitie van het landelijk gebied’, eind 2022 goede suggesties gedaan om te werken aan doelbereik. In deze visie is de specifieke situatie in Zuid-Limburg geanalyseerd, en vervolgens oplossingsrichtingen aangedragen om daarmee handvaten en onderbouwing te bieden voor het gebiedsprogramma. De oplossingsrichtingen zijn bedoeld om versneld te komen tot concrete maatregelen gericht op het doelbereik en deze vervolgens ook uit te voeren. Ook het perspectief voor sectoren (o.a. grondgebonden landbouw met behoud grasland en koeien in de wei) en bijdragen aan de leefbaarheid heeft bij deze aanpak nadrukkelijk de aandacht. Om versneld tot uitvoering te komen hebben de Stadsregio Parkstad Limburg en de gemeenten Voerendaal, Simpelveld en Beekdaelen al drie concrete pilotprojecten gedefinieerd, waarbinnen vanuit de praktijk (met lokale agrariërs en stakeholders vanuit natuur, landschap, water) wordt bekeken welke maatregelen kunnen worden genomen, wat de effecten hiervan zijn en nadrukkelijk ook welke kosten daarmee gemoeid gaan. Ook andere partners werken actief aan maatregelen en projecten die bijdragen aan doelbereik. Zo zet de LLTB via haar leden in op diverse innovatieprojecten, waarbij nadrukkelijke aandacht is voor (begeleiding bij) aanpassingen in de bedrijfsvoering om daar waar mogelijk een transitie in gang te zetten. Uitvoerende organisaties zoals Waterschap Limburg en de diverse TBO's (in combinatie met NMF) tenslotte hebben ook een heldere visie aangedragen voor wat betreft een aanpak van het Zuid-Limburgse buitengebied. In gezamenlijkheid is bijvoorbeeld verkend op welke wijze een beekdalbrede benadering tot uitvoering gebracht zou kunnen worden, of waar en met welke maatregelen de natuur verder versterkt kan worden. Ook bij deze maatregelen wordt telkens gezocht naar breed draagvlak en is daarmee aandacht voor alle betrokken actoren.

5.

Resultaten
ontwerpateliers in
de vier regio's

Resultaten ontwerpateliers in de vier regio's - samengevat

Tijdens de ontwerpateliers zijn de partners uit de Plattelandscoalitie in de regio met elkaar in gesprek gegaan met als doel te komen tot bouwstenen voor het Limburgs Programma Landelijke Gebied (LPLG). Dit wordt tevens gezien als de 'Limburgse propositie' voor een bijdrage uit het Nationaal Transitiefonds.

Deelnemers zijn plenair en in werkgroepen het gesprek met elkaar aangegaan vanuit het besef dat er veel kansen liggen, van onderop en in dialoog goede ideeën ontstaan, dus vanuit het uitgangsprincipe: samen kijken wat er wél kan. De input uit de regio is opgehaald rond een agenda waarin vier thema's centraal stonden: de structurerende keuzes beekdal brede benadering, respectievelijk overgangsgebieden, koploperprojecten (met welke initiatieven starten we) en de inrichting van het vervolgproces. Hierbij is in de diepgang aansluiting gezocht bij het abstractieniveau van het LPLG en geïnvesteerd in de samenwerking. De gedetailleerde uitwerking van maatregelen en hun effect op de omgeving is onderdeel van het vervolgproces na 1 juli. Alle ontwerpateliers zijn door de constructieve houding en bijdrage van alle partners in een goede sfeer verlopen. Alle partners en deelnemers kijken met tevredenheid terug op ateliers.

Inhoudelijk resultaat

Vanuit de maatwerkgedachte wordt erkend dat de structurerende keuzes van de beekdalbrede benadering in de gebiedsprocessen een belangrijke rol kan spelen. Ook is dit gebiedsafhankelijk een bruikbaar concept om de mogelijkheden voor doelstapeling te verkennen/realiseren. Uitwerking en aanpak vraagt om maatwerk vanuit de specifieke opgaven en kansen in het gebied. Ook in de tijd is fasering wenselijk om ruimte te geven aan experimenten, leren en verbeteren. In Zuid-Limburg speelt vooral de hoogwaterveiligheid; waterkwaliteit vooral benaderen op het niveau van het afstroomgebied benaderen. In de overige deelgebieden is vooral de waterkwaliteit (soms uit buitenland) en de waterbeschikbaarheid een issue.

De directe gebieden rondom Natura2000 is een structurerende keuze die tevens in de gebiedsprocessen een rol van betekenis kan spelen. Een breed scala aan mogelijkheden en gemengde functies in deze gebieden kunnen (gebiedsafhankelijk) een bijdrage leveren aan het integrale doelbereik. Te denken valt aan het verhogen waterpeil, vasthouden van water, versterken biodiversiteit en connectiviteit. Daarbij is ook (onder voorwaarden) in de beekdalen en overgangsgebieden (een getransformeerde vorm van) landbouw niet uitgesloten. Daarvoor zijn middelen nodig bv voor omschakelen, extensiveren en langjarige beheer van natuur en landschap, is aandacht nodig voor de verdienmodellen van de landbouw, is grondmobiliteit nodig en moet er naast een stopperregeling ook aandacht zijn voor blijvers: omschakeling, innovatie en bedrijfsverplaatsing. Zorg dat grond beschikbaar komt om te ruilen, om functieverandering te bewerkstelligen.

Rondom het vervolgproces is uitgesproken dat er ruimte voor maatwerk in de uitwerkingsgebieden nodig is en vertrouwen in de stakeholders om die uitwerking op te pakken. Uitgangspunt daarin is een botum-up aanpak met betrokkenheid van de lokale stakeholders. Tot slot zijn overzichten met potentiële koploperprojecten opgesteld, die goede kansen bieden voor verdere uitwerking.

Overige punten die naar voren zijn gebracht:

- Begin in gebieden waar energie zit; ondersteun deze stakeholders met het uitwerken van plannen.
- Zet maximaal in op natuurherstel in de N2000 gebieden.
- Richt je ook op en ondersteun de blijvers, niet alleen in de stoppers.
- In combinatie met versterking van biodiversiteit, nieuwe economie en leefbaarheid
- Koester ondernemingen in de overgangszone die bij kunnen dragen aan de opgaven
- Geef ruimte voor nieuwe economische dragers, passend bij de opgaven. Denk hierbij aan zaken als energie gerelateerde activiteiten, ambachtelijke economie, recreatie, en nieuwe teelten
- Zorg mede met de andere gebiedspartners voor grondmobiliteit door:
 - Zorg voor voldoende ruilgrond
 - Stimuleer functieverandering
 - Stimuleer samenwerking van bedrijven
- Geef duidelijkheid over hydrologische omstandigheden en andere voorwaarden (mest, kringloop, etc.) die invloed hebben op grondgebruik
- Leg in pacht- en uitleencriteria vast specifiek voor gebied of passend bij de opgaven in een gebied
- Zorg voor integrale afweging van effecten van de maatregelen en plannen
- Organiseer gebiedsprocessen op het juiste schaalniveau. Borg de betrokkenheid van stakeholders, ontsluit hun gebiedskennis en heb oog voor de tijd en energie die burgers, bewoners en ondernemers in deze processen steken.
- Geef leefbaarheid een plek in het programma en werk ook aan kernrandzones.
- Biedt perspectief door natuur- en landschapsbeheer / gebruik van landschapsgronden met langjarige periodes (20 -25 jaar).
- Betrek in de uitwerking ook de landschappelijke kwaliteit.

provincie limburg

